โดย พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี ป.ธ.๙)

บทความเรื่องสั้น

พุทธธรรม ๕ นาที

พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี ป.ธ. ๙)
เขียนบทความเรื่องสั้น
ชุด.........

พุทธศาสน์พื้นฐาน

พุทธธรรม ๕ นาที

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ
พิมพ์เป็นปฏิการคุณ
งานพระราชทานเพลิงศพพระราชโมลี (ณรงค์)
ณ วัดราชโอรสาราม บางขุนเทียน กรุงเทพ ฯ
วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

ราชโมลีอนุสรณ์

ท่านเจ้าคุณพระราชโมลี (ณรงค์) เป็นเพื่อนคบและเพื่อนร่วมงานกันมาตั้งแต่สมัยเป็นสามเณรเล็ก ๆ อยู่ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จนกระทั่งเติบใหญ่ ต่างก็มีฐานะและภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบแยกย้ายจากกันไป แต่ก็ติดต่อไปมาหาสู่กันตลอดเวลาเหมือนเดิม จนกระทั่งท่านถึงมรณภาพ เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ การติดต่อทางกายก็เลยขาดตอนไป เหลือเพียงความทรงจำเก่า ๆ ไว้ในห้วงนึกตลอดเวลาอย่างเดียว

ในสมัยที่หลวงพ่อ (พระมงคลเทพมุนี) ยังมีชีวิตอยู่ ท่านเจ้าคุณพระราชโมลีสมัยเป็นมหาณรงค์ เป็นพระครูปลัดณรงค์ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ร่วมบารมีของหลวงพ่อที่สำคัญยิ่งผู้หนึ่ง จัดเป็นรุ่นบุกเบิกวัดปากน้ำมาด้วยกันกับหลวงพ่อ เป็นมือขวาที่หลวงพ่อไว้ใจและมอบหมายงานสำคัญ ๆ ให้ทำ และท่านก็รับสนองงานของหลวงพ่อให้สำเร็จเรียบร้อยมาด้วยดี เมื่อสิ้นหลวงพ่อใหม่ ๆ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เกือบตกอยู่ในสภาพเรือใหญ่แตก พร้อมที่จะจมลงทุกขณะ เพราะขาดผู้นำอันเป็นแกนหลักคือหลวงพ่อ ไหนจะเรื่องงานศพหลวงพ่อ ไหนจะเรื่องหาอาหารมาเลี้ยงดูกัน เพราะคนเป็นเรือนพันที่ต้องอาศัยขบฉันและทานเป็นประจำ ไหนจะเรื่องการปกครองดูแลภายในวัด ดูสับสนวุ่นวายไม่น้อย แต่เพราะอาศัยมันสมองอันเลิศของท่านเจ้าคุณพระราชโมลีและพระเถระภายในวัดอีกหลายรูป จึงสามารถกู้สถานะที่เกือบจะไปไม่รอดของวัดปากน้ำให้อยู่ตลอดรอดฝั่งมาได้ และค่อยพัฒนาขึ้นจนเป็นอยู่สะดวกสบายเช่นทุกวันนี้ วัดปากน้ำมีความอยู่รอดและดำเนินเรียบร้อยมาได้เพราะอาศัยท่านเป็นสำคัญทีเดียว

ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าได้เป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำต่อจากหลวงพ่อแล้ว ท่านเจ้าคุณพระราชโมลี ก็มิได้ทอดทิ้งข้าพเจ้า แต่กลับสนับสนุนช่วยทำกิจการภายในวัดแทนข้าพเจ้าด้วยความเต็มใจ โดยเฉพาะเรื่องการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ภายในวัด ข้าพเจ้ามอบให้ท่านเป็นสิทธิ์ขาดตามใจทุกอย่าง เพราะทราบว่าท่านรักวัดปากน้ำเหนือชีวิตจิตใจ ทำสิ่งใดก็เพื่อชื่อเสียงเกียรติคุณของหลวงพ่อและของวัดปากน้ำทั้งสิ้น และท่านก็มิได้ทำให้

วัดผิดหวังเลย งานที่มอบหมายและที่ท่านดำริทำดำริสร้าง เสร็จเรียบร้อยและสวยงาม ดังทราบกันอยู่ทั่วไปในหมู่ศิษย์รุ่นเก่าของวัดปากน้ำ

ท่านเจ้าคุณพระราชโมลี เป็นคนเก่งหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องการก่อสร้างหาใครเทียบได้ยาก ความรู้รอบตัวดีมาก จำแม่น คุยได้ทุกเรื่อง เอาจริงเอาจังต่อการทำงาน โดยเฉพาะเป็นคนประหยัด ละเอียดละออมากในการก่อสร้าง ควบคุมดูแลเองอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เครื่องไม้เครื่องมือและเศษวัสดุก่อสร้างก็สั่งให้ดูแลเก็บงำเรียบร้อยโดยตลอด ใช้วัสดุทุกอย่างให้เป็นประโยชน์มิได้ขาดตกบกพร่องด้วยประการทั้งปวง นี่คือนิสัยประจำตัวที่ดีเด่นหาได้ยากของท่าน แม้ท่านจะจากวัดปากน้ำไปเป็นเจ้าอาวาสวัดราชโอรสารามแล้วก็ตาม ยังช่วยอนุเคราะห์มาควบคุมดูแลการก่อสร้างภายในวัดปากน้ำอีก จนกระทั่งได้ตัวแทนที่สามารถแล้วจึงได้ปล่อยมือ

บัดนี้ ทางวัดราชโอรสารามได้กำหนดงานพระราชทานเพลิงศพ ท่านเจ้าคุณ-พระราชโมลีแล้ว วัดปากน้ำจึงขอร่วมแสดงปฏิการคุณแก่ท่านในครั้งนี้ด้วยโดยรับเป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์หนังสือเล่มหนึ่ง เพื่อแจกเป็นธรรมวิทยาทาน แด่พระเถรานุเถระและคณะ-ศิษยานุศิษย์ ท่านที่เคารพนับถือในงาน และได้มอบภาระหน้าที่ให้ท่านเจ้าคุณพระราช-วิสุทธิโมลี (ทองดี ป.ธ. ๙) ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดราชโอรสารามเป็นผู้ดำเนินการทุกอย่าง เพื่อให้หนังสือแล้วเสร็จไป หวังว่าหนังสือนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านตามสมควร

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย อานุภาพพระธรรมกาย ของหลวงพ่อวัดปากน้ำ และอานุภาพแห่งความดีที่ท่านเจ้าคุณพระราชโมลีได้บำเพ็ญไว้ครั้งยังมีชีวิตอยู่ จงมารวมกันเป็นพลวปัจจัยให้ท่านเจ้าคุณพระราชโมลี (ณรงค์) ได้รับความสุข เกษมสำราญ ในสัมปรายภพตามคติของตน เทอญ.

(พระธรรมธีรราชมหามุนี)
เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

พระราชโมลี (ณรงค์ จิตฺตญาโณ)

ชาตะ ๒๒ กันยายน ๒๔๖๙

มตะ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๒๔

อายุ ๕๕ โดยปี

ชีวประวัติ
พระราชโมลี (ณรงค์ จิตญาโณ)

สถานะเดิม

ชื่อ ณรงค์ นามสกุล มงคลโพธิ์ เกิดวันพุธ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ ตรงกับวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๙ ปีขาล ที่บ้านตำบลปลายกลัดนอก อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นามบิดา นายแจ้ง นามมารดา นางเที่ยง

บรรพชา

วันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร มีพระครูบริหารบรมธาตุ วัดนางชี แขวงปากคลอง อำเภอภาษีเจริญ เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบท

วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร มีพระครูบริหารบรมธาตุ วัดนางชี เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสมณธรรมสมาทาน (สด จนฺทสโร) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๔๘๑ จบชั้นประถมปีที่ ๔ โรงเรียนประชาบาลตำบลจักราช ๒ อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๔๘๙ สอบได้ น.ธ. เอก สำนักเรียนวัดพระเชตุพน ฯ กรุงเทพ ฯ

พ.ศ. ๒๔๙๒ สอบได้ ป.ธ. ๔ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

งานปกครอง

พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ พระอารามหลวง

พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นรองเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ พระอารามหลวง

พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นเจ้าคณะตำบลปากคลอง อำเภอภาษีเจริญ

พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นเจ้าคณะอำเภอบางขุนเทียน

พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นเจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม พระอารามหลวง

งานศึกษา

พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นเลขานุการเจ้าสำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นกรรมการตรวจประโยคธรรมสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นอาจารย์ใหญ่ ร.ร. พุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดปากน้ำ

พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดราชโอรสาราม

งานสาธารณูปการ (ก่อสร้าง)

ในสมัยที่อยู่วัดปากน้ำภาษีเจริญ ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้เป็นผู้ดำเนินการควบคุม และดูแล การบูรณะการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัด ซึ่งมีรายการดังนี้

๑. บูรณะพระอุโบสถ

๒. ก่อสร้างพระวิหารคต

๓. ก่อสร้างสำนักงานประชาสัมพันธ์

๔. บูรณะวิหารเล็กหน้าพระอุโบสถ ๒ หลัง (วิหารป่า)

๕. บูรณะวิหารทำวิชา (หลังหอหลวงพ่อ ฯ ปัจจุบัน)

๖. ก่อสร้างหอสังเวชนีย์มงคลเทพนิรมิต (หอหลวงพ่อ)

๗. สร้างตึกคณะเนกขัมม์ (๙๐ %)

๘. ก่อสร้างตึกสวัสดิ์—ล้อม โอสถานุเคราะห์

๙. ก่อสร้างวิหารคุณแม่เลี้ยบ (วิหารขาวข้างพระอุโบสถ)

๑๐. ก่อสร้างหอเจริญวิปัสนากรรมฐาน แพทยพงศาวิสุทธาธิบดี ประหยัดวรณี สุนทรเวช

ในสมัยที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม ได้ดำเนินการบูรณะและก่อสร้างถาวรวัตถุภายในพระอาราม ดังมีรายการต่อไปนี้

พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๑๗

๑. บูรณะหอสวดมนต์ซึ่งถูกอัคคีภัย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ คณะ น. ๑ ให้เป็นกุฏีสงฆ์ (กุฏีศรีจอมทอง) ลักษณะทรงโบราณก่ออิฐถือปูน เป็นเงิน ๑๕๐,๐๐๐.— บาท

๒. ดำเนินการตัดถนนรถยนต์เข้าวัด ๑ สาย เป็นเงิน ๓๐๖,๐๐๐.— บาท

๓. สร้างถนนคอนกรีต ทางเดินเท้า บริเวณหน้าวัด และถมพื้นที่หน้าวัดครั้งแรก รวมเป็นเงิน ๒๕๐,๐๐๐.— บาท

๔. บูรณะกุฏีสงฆ์ คณะ ต. ๑ ลักษณะทรงโบราณก่ออิฐถือปูน รวม ๗ หลัง เป็นเงิน ๖๐๐,๐๐๐.— บาท

๕. จัดซื้ออุปกรณ์การศึกษาสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีโต๊ะเก้าอี้ ๒๐๐ ชุด กระดานดำ ๔ แผ่น พิมพ์ดีดแคร่ยาว ๑ เครื่อง และเครื่องอัดสำเนา ๑ เครื่อง รวมเป็นเงิน ๖๖,๖๐๐.— บาท

๖. ติดตั้งสายไฟฟ้าและโคมไฟฟ้าภายในพระอุโบสถใหม่ทั้งหมด เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐.— บาท

๗. บูรณะพระวิหารพระสิทธารถ ริมคลองหน้าวัด เป็นเงิน ๖๐,๐๐๐.— บาท

พ.ศ. ๒๕๑๗ – ๒๕๑๘

๑. สร้างกุฏีทรงไทยโบราณ ๒ หลังแฝด เป็นเงิน ๑๒๕,๐๐๐.— บาท

๒. บูรณะหมู่กุฏีสงฆ์ คณะ ต. ๒ รวม ๕ หลัง ลักษณะทรงโบราณก่ออิฐถือปูน เป็นเงิน ๓๐๐,๐๐๐.— บาท

พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๒๐

๑. สร้างกำแพงก่ออิฐถือปูนฉาบหินล้าง คณะใต้ ยาว ๑๐๘ เมตร รวมทั้งห้องน้ำและห้องครัว เป็นเงิน ๑๒๐,๐๐๐.— บาท

๒. สร้างหมู่กุฏิสงฆ์ ลักษณะทรงไทยโบราณ ๓ หลังแฝด เป็นเงิน ๒๖๐,๐๐๐.– บาท

๓. ถมพื้นสนามงวดที่ ๒ เป็นเงินประมาณ ๑๕๐,๐๐๐.– บาท

พ.ศ. ๒๕๑๙ – ๒๕๒๑

๑. บูรณะหอระฆัง รวมทั้งเขียนลวดลาย เป็นเงิน ๕๘,๐๐๐.– บาท

๒. บูรณะศาลาการเปรียญ (วิหารพระนั่ง) ทั้งหลัง ปิดทองพระ ฐานชุกชี และปูหินอ่อน รวมทั้งสิ้นเป็นเงินประมาณ ๑,๖๔๐,๐๐๐.– บาท

๓. บูรณะพระวิหารพระพุทธไสยาสน์ (วิหารพระนอน) รวม ๓ งวด มีปรับโครงหลังคา มุงหลังคา ติดลวดลายหน้าบัน ติดลวดลายเชิงชาย ฉาบปูนผิวขัดมันฝาผนังและเสาทั้งภายในและภายนอก เทพื้น ซ่อมงานปูนองค์พระนอน ซ่อมบานประตูและหน้าต่าง (ไม่ได้ปิดทอง) รวมทั้งสิ้น ๔,๘๕๐,๐๐๐.– บาท

๔. วางท่อประปาและเดินสายไฟทั้งวัด เป็นเงิน ๓๓,๐๐๐.– บาท

๕. ซ่อมถะ (เจดีย์แบบจีน) หน้าวัด เป็นเงินประมาณ ๓๐,๐๐๐.– บาท

๖. ซ่อมถนนคอนกรีตเสริมเหล็กภายในคณะใต้ และซ่อมสระน้ำก่ออิฐถือปูน เป็นเงิน ๓๒,๐๐๐.– บาท

๗. สร้างห้องน้ำห้องส้วม ๔ ห้อง และห้องครัว ๑ ห้อง หลังศาลาการเปรียญ เป็นเงินประมาณ ๓๘,๐๐๐.– บาท

พ.ศ. ๒๕๒๑ – ๒๕๒๒

๑. ยกพื้นบริเวณรอบพระอุโบสถ เป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐.– บาท

๒. บูรณะพระวิหารพระยืน งวดแรก ปรับโครงหลังคา และมุงหลังคาเป็นเงินประมาณ ๑,๕๐๐,๐๐๐.– บาท

๓. บูรณะแท่นพ่อเสือ หน้าวัด เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐.– บาท

๔. บูรณะโครงหลังคาศาลาฉนวน ท่าน้ำหน้าวัด เป็นเงิน ๗๐,๐๐๐.– บาท

พ.ศ. ๒๕๒๓ – ๒๕๒๔

๑. บูรณะพระวิหารพระพุทธไสยาสน์ งวดที่ ๔ ปูพื้นกระเบื้องรอบนอกตัวอาคาร ฉาบปูนผิวขัดมันฐานชั้นล่าง และซ่อมพระระเบียงทั้งส่วนบนส่วนล่าง ปูพื้นด้วยกระเบื้องสีรวม ๘ ห้อง ประตูกลม ๑ ประตู เป็นเงินประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐.—บาท

๒. บูรณะพระวิหารพระยืน งวดที่ ๒ ฉาบปูนผิวขัดมันผนังและเสาทั้งด้านในและด้านนอก เทพื้น ปรับบานประตูหน้าต่าง ซ่อมองค์พระพุทธรูป ๑๖ องค์ ติดลวดลาย ลงรัก (ไม่ได้ปิดทอง) ในวงเงิน ๘๕๐,๐๐๐.— บาท (งานดำเนินไปได้ประมาณ ๒๐% ก็ถึงแก่มรณภาพ)

อนึ่ง ในปี ๒๕๒๓—๒๕๒๔ ได้ไปควบคุมดูแลการบูรณะหอสวดมนต์แบบทรงจีน หน้าตำหนักวาสุกรี วัดพระเชตุพน ฯ กรุงเทพมหานคร แทนท่านเจ้าคุณพระเทพโสภณ ซึ่งเดินทางไปจำพรรษาอยู่ ณ วัดไทย นครลอสแองเจลิส สหรัฐอเมริกา จนกระทั่งแล้วเสร็จด้วย

ยังมีรายการบูรณะและปฏิสังขรณ์ รวมทั้งก่อสร้างสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ภายในวัดอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมิได้กล่าวถึงในที่นี้

ตลอดเวลา ๙ ปีเศษที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสอยู่นั้น ได้ใช้จ่ายเงินเพื่อการบูรณะพระอารามไปแล้ว ประมาณ ๑๓,๐๐๐,๐๐๐.— บาท (สิบสามล้านบาท)

งานพิเศษ

พ.ศ. ๒๕๑๓—๒๕๑๔ — เป็นกรรมการสภาบริหารการคณะสงฆ์ จังหวัดธนบุรี

— เป็นรองประธานกรรมการสาธารณูปการ ในคณะกรรมการสภาบริหารการคณะสงฆ์ จังหวัดธนบุรี

— เป็นประธานกรรมการตรวจบัญชีเงินวัด ในเขตตำบลปากคลอง อำเภอภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี

พ.ศ. ๒๕๑๓ — เป็นกรรมการที่ปรึกษามูลนิธิสงเคราะห์ชนในถิ่นกันดาร ของกรมประชาสงเคราะห์

พ.ศ. ๒๕๑๕ — เป็นกรรมการสร้างวัดไทย ในนครลอสแองเจลีส สหรัฐอเมริกา

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นโท ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ที่ "พระครูญาณปรีชา"

พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูผู้ช่วย ฯ ชั้นเอก ในพระราชทินนามเดิม

พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ "พระวิเชียรกวี"

พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ "พระราชโมลี ศรีปาวจนาภรณ์ สุนทรพิพิธกิจยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี"

มรณภาพ

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ตรงกับวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา เวลา ๒๑.๐๕ น. ณ กุฏิเจ้าอาวาส วัดราชโอรสาราม ด้วยโรคมะเร็งในปอดและปอดบวม

สิริ รวมอายุได้ ๕๔ ปี ๘ เดือน ๒ วัน อยู่ในสมณเพศ เป็นสามเณร ๗ พรรษา เป็นพระภิกษุ ๓๕ พรรษา รวม ๔๒ พรรษา

ผลงานการควบคุมก่อสร้าง

ของพระราชโมลี (ณรงค์)

สมัยที่อยู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

[illegible]

← พระอุโบสถ วัดปากน้ำ

หอสังเวชนีย์มงคลเทพนิรมิต →
ที่ประดิษฐานศพหลวงพ่อ วัดปากน้ำ

← หอเจริญวิปั๊สสนากรรมฐาน
แพทยพงศาวิสุทธาธิบดี
ประหยัด วรณี สุนทรเวช

วิหารคุณแม่เลี๊ยบ สิกาญนานันท์ →
(วิหารขาว)

วิหารคต วัดปากน้ำ

วิหารสมเด็จ (ป๋า)
หน้าพระอุโบสถ วัดปากน้ำ

คณะเนกขัมม์

ผลงาน

ของ

พระราชโมลี (ณรงค์)

สมัยเป็นเจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม

๒๕๑๖—๒๕๒๔

บริเวณหน้าวัดราชโอรสาราม

พระวิหารพระสิทธารถ

บูรณะ พ.ศ. ๒๕๑๖

หมู่กุฏิสงฆ์คณะ ต. ๑
บูรณะ พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๑๗

หมู่กุฏิสงฆ์ทรงไทย
บูรณะ พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๒๐

หอระฆัง

บูรณะ พ.ศ. ๒๕๑๙

พระวิหารพระพุทธไสยาสน์บูรณะ ปี พ.ศ. ๒๕๑๙—๒๕๒๔

ศาลาการเปรียญ บูรณะ พ.ศ. ๒๕๑๙ – ๒๕๒๑

พระประธาน
ในศาลาการเปรียญ
บูรณะ พ.ศ. ๒๕๒๑

พระวิหารพระยืน บูรณะงวดแรก พ.ศ. ๒๕๒๑ – ๒๕๒๒

ศาลาฉนวน ท่าน้ำหน้าวัด

บูรณะ พ.ศ. ๒๕๒๑

พระวิหารพระพุทธไสยาสน์

อาคาร "ราชโมลี"
โรงเรียนวัดราชโอรส

ตั้งศพบำเพ็ญกุศล

ณ ศาลาการเปรียญ วัดราชโอรสาราม

๒๔ พฤษภาคม ๒๕๒๔—๑๙ มีนาคม ๒๕๒๕

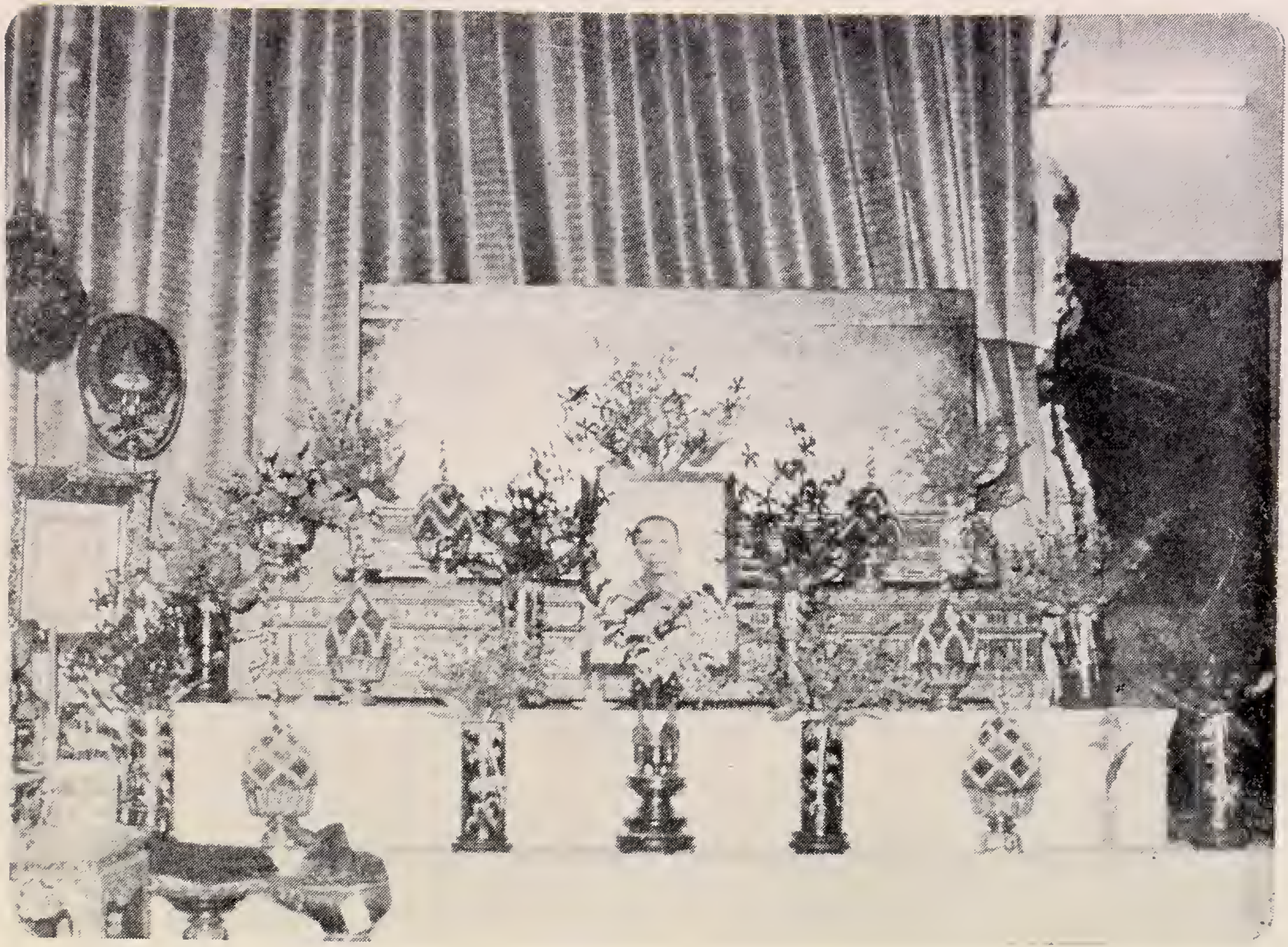
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ที่ประดิษฐานศพพระราชโมลี
ภายในศาลาการเปรียญ
๒๔ พ.ค. ๒๔—๑๙ มี.ค. ๒๕

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สกลมหาสังฆปริณายก
สมเด็จพระสังฆราช เสด็จเป็นองค์ประธาน ถวายน้ำสรงศพ พระราชโมลี
๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๔

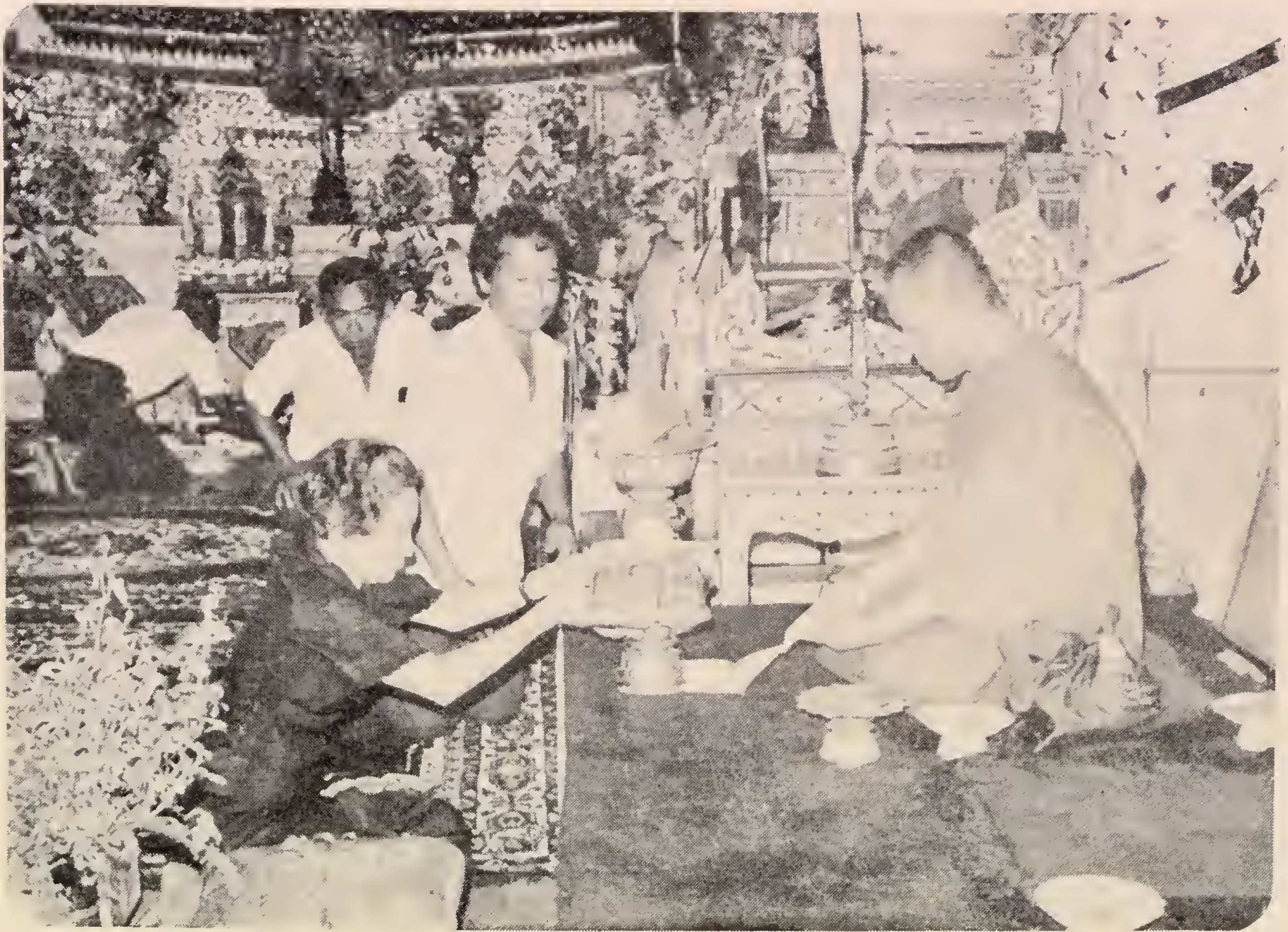
คณะลส. ชบ. ๕ เขต ฝั่งธนบุรี
เป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรม ๑ คืน

ส่วนหนึ่งของเจ้าภาพบำเพ็ญกุศล สวดพระอภิธรรม
อุทิศถวาย พระราชโมลี

นี่ก็เจ้าภาพเช่นเดียวกัน

นี่ก็เจ้าภาพอีกรายหนึ่ง

นางสาวมัลลิกา ปัทมานุช และเครือญาติ
เจ้าภาพบำเพ็ญกุศลสัตตมวาร (๗ วัน)
๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๔

คณะเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลปัญญาสมวาร (๕๐ วัน)
๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๔

ส่วนหนึ่งของเจ้าภาพทำบุญ ๕๐ วัน

คณะสงฆ์ในเขตบางขุนเทียน
เป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลสตมวาร (๑๐๐ วัน)
๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๔

พระเถรานุเถระพิจารณาผ้าบังสุกุล

๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๔

คณะอุบาสกอุบาสิกา วัดราชโอรสาราม ผู้มาฟังสวดและเป็นเจ้าภาพ

ทุกคืน ตลอด ๑๐๐ คืน และทุกคืนวันเสาร์ตลอด ๘ เดือน

สารบาญเรื่อง

พุทธศาสน์พื้นฐาน

— พระรัตนตรัย คืออะไร ๑
— พระพุทธ คืออะไร ๓
— พระธรรม คืออะไร ๔
— พระสงฆ์ คืออะไร ๖
— ใจ คืออะไร ๘
— กิเลส คืออะไร ๑๐
— โลภะ คืออะไร ๑๒
— โทสะ คืออะไร ๑๔
— โมหะ คืออะไร ๑๖
— บุญ คืออะไร ๑๘
— ทาน คืออะไร ๒๐
— ศีล คืออะไร ๒๒
— ภาวนา คืออะไร ๒๔
— ทำบุญอย่างไร จึงจะได้ผลมาก ๒๖

พุทธธรรม ๕ นาที

— มองในแง่ไหน ๒๘
— โทษใครดี ๓๑
— สิริ เป็นทรัพย์ ๓๔
— จุดบอดของชีวิต ๓๗
— ปูสัมมนา ๔๐

— มองตน ๔๓
— วิชาเศรษฐี ๔๖
— การตัดสินใจ ๔๙
— วาสนาบารมี ๕๒
— แค่ศีล ๕ ก็พอแล้ว ๕๕
— มุทิตาจิต ๕๗
— เสื่อมน้ำซึม ๕๙
— เครื่องหมายคนเก่ง ๖๒
— ใจแคบ – ใจกว้าง ๖๔
— อยู่ที่ใจ ๖๗
— องค์ของนักทำงาน ๗๐
— ปากเป็นเอก ๗๓
— ลักษณะคนพาล ๗๖
— การบอกบุญ ๗๙
— กรรมจำบัง ๘๒
— สร้างคน ๘๔
— ช่วยตัวเอง ๘๖
— บ่อเกิดแห่งเวร ๘๙
— อำนาจวาสนา ๙๒
— ให้ที่ไม่ต้องเสีย ๙๕
— เรื่องธรรมดา ๙๘

พุทธศาสน์พื้นฐาน

พุทธธรรม ๕ **นาที**

โดย **พระราชวิสุทธิโมลี** (ทองดี ป.ธ. ๙)

พุทธศาสน์พื้นฐาน

โดย พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี ป.ธ. ๙)

พระรัตนตรัย คืออะไร ?

รัตนะ แปลว่า แก้ว เพราะเป็นสิ่งมีค่าสูงสุด หาได้ยาก เช่น เพชร มรกต เป็นต้น และเพราะเป็นส่วนยอดที่สำคัญที่สุดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แก้วตา แก้วหู เป็นต้น

รัตนะ แปลว่า สิ่งที่ทำให้เกิดความยินดีปลาบปลื้ม เพราะเป็นสิ่งที่นิยมชมชอบของคนส่วนมาก ผู้ใดมีไว้ ผู้นั้นจะเกิดความยินดีปลาบปลื้มใจตลอดไป

พระรัตนตรัย หมายถึงแก้ว ๓ ดวง ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

พระรัตนตรัย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พระไตรรัตน์

พระพุทธ จัดเป็นรัตนะ เพราะเป็นสิ่งมีค่าสูงสุด หาได้ยาก มิได้อุบัติในโลกบ่อย ๆ และเพราะทำให้ผู้เห็นพระองค์เกิดความปลาบปลื้มยินดีตลอดกาลนาน

พระธรรม จัดเป็นรัตนะ เพราะมีค่าสูงสุด เต็มไปด้วยแก่นสาร เป็นสูตรสำเร็จสำหรับปฏิบัติอย่างมีระเบียบ หาฟังได้ยาก และเพราะนำความปลาบปลื้มใจมาให้แก่ผู้เข้าถึงพระธรรมได้

พระสงฆ์ จัดเป็นรัตนะ เพราะเป็นผู้บริบูรณ์ด้วยคุณสมบัติมีความปฏิบัติดีเป็นต้น เป็นบุคคลที่หาได้ยาก และเพราะเป็นผู้นำความปลื้มใจมาให้แก่ผู้เข้าถึง ด้วยการให้สิ่งที่เป็นธรรมแก่บุคคลทั่วไปได้

ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ คือยึด พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นแนวทางปฏิบัติยึดเป็นประทีปส่องทางชีวิต เรียกว่า พุทธศาสนิกชน หรือเรียกสั้น ๆ ว่า ชาวพุทธ

พระพุทธ คืออะไร

พระพุทธ หมายถึง ผู้รู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตและโลกตามความเป็นจริง ผู้ตื่นจากความงมงาย ไม่หลงติดอะไรอีก และตื่นตัวอยู่เสมอ ผู้เบิกบาน อิ่มเอิบอยู่เสมอ เพราะมีใจเป็นอิสระ บริสุทธิ์ ไม่ถูกกิเลสครอบงำ

พระพุทธ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนรูปกาย และส่วนธรรมกาย

พระพุทธ ในส่วนรูปกาย หมายถึงพระสิทธัตถะ พระโอรสของกษัตริย์กบิลพัสดุ์นครในอดีต เสด็จออกผนวชบำเพ็ญเพียรทางจิตจนได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ทรงรู้ดีรู้ชอบด้วยพระองค์เองก่อนแล้วสอนให้ผู้อื่นรู้ตามด้วย พระพุทธส่วนรูปกายนี้ บัดนี้ปรินิพพานไปแล้ว ยังเหลือแต่พระบรมสารีริกธาตุเท่านั้น

พระพุทธ ในส่วนธรรมกาย หมายถึง คำสั่งสอนที่พระองค์ทรงสอนเวไนยสัตว์ทั้งหลายตลอด ๔๕ พรรษา ซึ่งเรียกว่า **พระธรรม** พระพุทธส่วนนี้ยังคงมีอยู่ในโลก

พระพุทธ เป็นสัญญลักขณ์ของความรู้ ความตื่นตัว ความเบิกบาน เพราะฉะนั้น พระองค์จึงทรงสอนให้สาวกเป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่นตัว และเป็นผู้เบิกบานด้วย

ผู้ใดเป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่นตัว เป็นผู้เบิกบาน ตามแบบพระพุทธ ผู้นั้นสมควรจะได้รับขนานนามว่า ชาวพุทธอย่างสมบูรณ์

ผู้ใดปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธจนกระทั่งได้เห็นธรรมกาย หรือพระกายส่วนที่สองของพระองค์ ผู้นั้น ชื่อว่า ได้เห็นพระพุทธเจ้า และมีพระพุทธเจ้าประทับอยู่กับตัวตลอดเวลา

พระธรรม คืออะไร

ธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างบรรดามีในโลก ทั้งที่เป็นรูปธรรมทั้งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ธรรมชาติและกฎธรรมดาของธรรมชาติในโลก

ธรรม แปลว่า ทรงไว้ คือ

— ทรงตัวเองให้คงตัวอยู่เสมอ ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นกฎที่แน่นอนตายตัว

— ทรงผู้รักษาธรรมไว้ให้เป็นไปตามธรรม ให้ได้รับผลตามธรรมที่ตนรักษา

พระธรรม หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง แล้วทรงนำออกเปิดเผยแสดงแก่ชาวโลก

พระธรรม เป็นกฎธรรมดาที่เป็นไปในชีวิตและเกี่ยวกับชีวิตของคนและสัตว์ทั้งปวง เป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ หลุดพ้นจากกิเลส

พระธรรม เป็นความจริงที่ประกอบด้วยประโยชน์ รักษาโรคทางใจซึ่งเกิดจากอำนาจกิเลส โดยทำลายล้างกิเลสได้

พระธรรม ในแง่ปฏิบัติ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าไตรสิกขา

พระธรรม เปรียบเหมือนดวงประทีปที่ส่องทางสำหรับเดิน ทำให้คนเดินถูกทางถึงจุดหมายได้สะดวก และเปรียบเหมือนกระจกเงา ทำให้คนมองเห็นตัวเองตามความเป็นจริง เห็นชีวิตตามความเป็นจริงอย่างชัดเจน

พระธรรม เป็นเพื่อนทางใจ เป็นมิตรแท้ของใจ คอยประคับประคองให้ใจรักถูกรักดี คิดถูกคิดดี รู้เท่าทันโลก และบอกทางบุญให้ใจอยู่เสมอ

พระธรรม ย่อมรักษาผู้ปฏิบัติตามธรรม ปฏิบัติเป็นธรรม มิให้ตกต่ำ รักษาใจของผู้ประพฤติเป็นธรรมมิให้ตกต่ำ มิให้คิดใฝ่ทางต่ำ ๆ

ผู้ใดมีพระธรรมเป็นแนวทางชีวิต ปฏิบัติไปตามแนวพระธรรม ผู้นั้น จะไม่ตกต่ำในทุกสถานะและทุกสภาวะ.

พุทธพจน์

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ — พระธรรมนั้นแล ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ

ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ — พระธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้วเป็นอาจิณ ย่อมนำความสุขมาให้

ธมฺมาจารี สุขํ เสติ — ผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติย่อมอยู่เย็นเป็นสุข

พระสงฆ์ คืออะไร

พระสงฆ์ หมายถึง หมู่พระภิกษุผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้เรียนรู้พระธรรมแล้วดำเนินตามแบบพระพุทธเจ้าในการปฏิบัติธรรม

พระสงฆ์ เป็นศาสนทายาท คือเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้รักษามรดกของพระพุทธเจ้าคือพระธรรมไว้ และนำออกเผยแพร่สืบ ๆ กันมา

พระสงฆ์ เป็นผู้ "ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพานให้พ้นโศกวิโยคภัย" ตามแบบของพระพุทธเจ้า มิใช่เป็นผู้ชี้ทางผิด มิใช่เป็นผู้แนะนำสั่งสอนเขาให้หลงติด ให้หลงผิด ให้หลงงมงายในสิ่งนอกธรรมนอกวินัย

พระสงฆ์ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

— อริยสงฆ์ พระสงฆ์สาวกผู้หมดกิเลสแล้ว

— สมมติสงฆ์ พระสงฆ์สาวกผู้ยังไม่หมดกิเลส แต่กำลังปฏิบัติเพื่อความหมดกิเลสเศร้าหมองต่าง ๆ

พระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติถูกต้องเป็นสัจจะ เป็นผู้ปฏิบัติตรงตามแนวพระธรรม ปฏิบัติไม่เอนเอียง เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อดำเนินไปสู่ทางหมดกิเลสอย่างเดียว และเป็นผู้ปฏิบัติชอบยิ่ง ด้วยมีกิริยา มีมารยาท มีถ้อยคำที่งดงาม

พระสงฆ์ เป็นนาบุญของชาวโลก เพราะเป็นที่เพาะปลูกพืชคือบุญและความดีต่าง ๆ เป็นผู้ให้สมบัติทิพย์คือความดีแก่ผู้ต้องการที่เข้าไปหาหรือเข้าไปขอ

พระสงฆ์ เป็นแบบอย่างแห่งผู้ปฏิบัติดี เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะ และเป็นแรงดึงดูดให้ชาวโลกรู้จักพระธรรมให้ต้องการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงพระธรรม

พระสงฆ์ เป็นสัญญลักษณ์แห่งความดี ความบริสุทธิ์ และความสงบสุข ผู้ดำเนินตามหลักปฏิบัติของพระสงฆ์ ย่อมได้ประสพแต่ความดี ความบริสุทธิ์และความสงบสุข

หลักปฏิบัติของพระสงฆ์ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นเอง.

ใจ คืออะไร

ชิ้นส่วนต่าง ๆ เช่น ฝา พื้น หลังคา เสา เป็นต้น เมื่อถูกนำมาประกอบเข้าด้วยกัน ย่อมเป็นรูปร่างขึ้นมา เรียกว่า บ้าน แต่บ้านนั้นไม่อาจเคลื่อนไหว ไม่อาจมีกำลังอำนาจทำอะไรได้ ถ้าปราศจากคนผู้อยู่อาศัยซึ่งมีชีวิต ฉันใด

ร่างกายของคนเราก็เป็นฉันนั้น

ร่างกายของคนเรา แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ คือ กาย กับ ใจ

กาย — คือรูปร่างทั้งหมดที่เป็นเนื้อ หนัง กระดูก เลือด ปอด ฯลฯ ซึ่งเห็นได้ด้วยตา ประกอบขึ้นด้วยชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่มาจากธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศ มีประสาท ๕ ส่วน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย สำหรับเป็นสื่อในการดู ในการฟัง ในการดม ในการลิ้ม และในการสัมผัส

ใจ — คือธาตุกายสิทธิ์ที่มีอยู่ในกาย ทำหน้าที่ประสานงานกับประสาททั้งห้านั้น โดยมีหน้าที่ ๔ อย่าง คือ

— *รับ* ภาพ เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ ที่กระทบผ่านมาทางประสาทสัมผัสทั้งห้า

— *จำ* สิ่งต่าง ๆ ที่กระทบผ่านมาแล้วเหล่านั้น โดยเก็บบันทึกไว้

— *คิด* ใคร่ครวญถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จำได้แล้วตัดสินลงไปในทำนอง ดี ชั่ว ชอบ ชัง หรือ เฉย ๆ

— *รู้* สิ่งต่าง ๆ ในเมื่อมากระทบกับประสาทสัมผัสทั้งห้า ก่อนที่จะรับและจำได้

ใจ — เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า จิต แต่ใจมิใช่หัวใจ หัวใจเรียกว่า หทัย เป็นรูปธรรม เป็นตาเนื้อ เป็นชิ้นส่วนอย่างหนึ่งของกาย

ใจ — เป็นนามธรรม เป็นพลังงาน มองเห็นด้วยตาเปล่าไม่ได้ แต่สามารถทำงานได้ และมีอำนาจบังคับควบคุมให้กายทำกิริยาอาการต่าง ๆ ได้ เหมือนคนผู้อยู่อาศัยในบ้าน ฉะนั้น

ใจ — มีธาตุรู้เป็นพื้นฐาน มีความละเอียดอ่อน สามารถฝึกให้เข้มแข็ง ให้มีความรู้เพิ่มขึ้นได้ แต่ก่อนที่จะฝึกใจ ต้องมีการเตรียมใจให้พร้อมที่จะรับความเข้มแข็งและความรู้เสียก่อน

ใจ — เดิมทีก็ผ่องใส มีอำนาจควบคุมตัวเองได้ แต่เมื่อถูก **กิเลส** เข้ายึดครองจะเริ่มขุ่นมัว ค่อย ๆ หมดสมรรถภาพลง ทำให้ขาดอิสระ ไม่เป็นตัวของตัวอีกต่อไป

ใจ — มีเพื่อนช่วยทำหน้าที่คิด เรียกว่า **เจตสิก** มีทั้งเพื่อนคิดที่ดี และเพื่อนคิดที่ไม่ดี ถ้าใจได้เพื่อนคิดที่ดี ใจก็จะคิดแต่ในทางดีในทางถูกและเป็นธรรม ถ้าใจได้เพื่อนคิดที่ไม่ดี ใจก็จะคิดแต่ในทางชั่วในทางผิดและไม่เป็นธรรม

กิเลส — ก็เป็นเพื่อนคิดของใจด้วยเหมือนกัน แต่เป็นเพื่อนคิดที่ไม่ดี

เมื่อใจคิดดีแล้ว ก็เป็นเหตุให้เจ้าของใจทำดี พูดดี ต่อไป แต่เมื่อใจคิดไม่ดี ก็เป็นเหตุให้เจ้าของใจทำชั่ว พูดชั่ว ต่อไป

ใจที่ฝึกฝนจนเข้มแข็งและมีความรู้อย่างถูกต้องดีแล้ว กิเลสย่อมยึดครองบังคับให้คิดไปตามอำนาจได้ยาก แต่จะเป็นใจที่สามารถทำลายกิเลสที่คอยเกิดขึ้นให้หมดไปโดยง่าย

การฝึกใจ จึงมีประโยชน์ ดังนี้.

กิเลส คืออะไร

สิ่งที่ทำอันตราย คอยรังควานให้กายลำบาก เราเรียกว่า **โรค**

สิ่งที่ทำอันตราย คอยรังควานให้ใจลำบาก **เราเรียกว่า กิเลส**

น้ำที่สะอาด เมื่อใส่สีลงไป ย่อมเปลี่ยนเป็นน้ำขุ่น กลายเป็นน้ำสีนั้น ๆ ฉันใด ใจที่ผ่องใส เมื่อถูกกิเลสครอบงำ ย่อมเปลี่ยนเป็นใจที่ขุ่นมัวเศร้าหมอง ฉันนั้น

กิเลส — เป็นเพื่อนคิดที่ไม่ดีของใจ เมื่อครอบครองใจได้แล้ว ก็จะพยายามวางอำนาจเหนือใจ ทำให้ใจหมดอิสรภาพ หมดสมรรถภาพ ไม่เป็นตัวของตัวเองบังคับบัญชาและควบคุมให้ใจคิดไปตามความปรารถนาของตนเท่านั้น

กิเลส — เป็นศัตรูที่น่ากลัวที่สุดของมนุษย์ เป็นศัตรูที่ไม่เปิดเผยตัว แต่คอยแอบซ่อนบัญชาอยู่ภายในใจของมนุษย์ และยึดเอาใจเป็นเกราะกำบังตัว ทำให้กำจัดได้ไม่ง่ายนัก

กิเลส — ทำให้คนกล้ากลายเป็นคนกลัว ทำให้คนดีกลายเป็นคนชั่ว ทำให้คนใจดีกลายเป็นคนใจดำ ทำให้คนใจงามกลายเป็นคนใจง่าย ทำให้คนกล้าทำความผิด ทั้ง ๆ ที่รู้ ทำให้คนไม่อาจทำความดีและบรรลุมรรคผลนิพพานได้

กิเลส — มีอยู่หลายประเภทเช่นเดียวกับโรคของกาย แต่กิเลสที่เป็นตัวการใหญ่ ๆ มี ๓ ตระกูล คือ

๑. ตระกูล โลภะ

๒. ตระกูล โทสะ

๓. ตระกูล โมหะ

กิเลส — ทุกตระกูลเหล่านี้ เมื่อเกิดกับใจของผู้ใด ทำให้ใจของผู้นั้นได้รับอันตราย และทำให้เป็นคนใจบาปทั้งนั้น

กิเลส — ทุกตระกูลเหล่านี้ เป็นต้นเค้าให้คนทำชั่วทุกอย่าง เป็นมูลเหตุแห่งบาปทุกชนิด ท่านจึงเรียกว่า **อกุศลมูล**

กิเลส — เป็นสิ่งที่น่าเกลียดน่ากลัว ไม่น่าพบเห็น เหมือนยักษ์ ๓ หัว ฉะนั้น

ผู้ใดปล่อยใจให้ตกเป็นทาสอำนาจของกิเลส ถูกกิเลสบังคับบัญชาให้ทำ พูด คิด ไปตามอำนาจของมัน ผู้นั้นจะประสพแต่ความทุกข์ทางกาย ทางใจตลอดเวลา ไม่ว่ากลางวัน ไม่ว่ากลางคืน ไม่ว่าเวลาหลับเวลาตื่น ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน เช่น

— ทำให้เสียใจ ร้องไห้
— ทำให้บ่นเพ้อรำพัน เหมือนคนบ้า
— ทำให้ใจหิวโหย ไม่สบายใจ
— ทำให้น้อยใจ เสียใจ
— ทำให้คับแค้นใจ ตรอมใจ
— ทำให้ประสบแต่สิ่งที่เกลียดชัง ไม่ถูกใจ
— ทำให้พลัดพรากจากสิ่งที่รักที่ชอบใจ
— ทำให้ผิดหวัง ไม่ได้สิ่งที่ตนต้องการ ฯลฯ

โลภะ คืออะไร

ทะเลไม่อิ่มน้ำ ไฟไม่อิ่มเชื้อ ฉันใด คนโลภ ก็ไม่อิ่มด้วยพัสดุที่ตนอยากได้ ฉันนั้น

โลภะ — คือ ความอยากได้จนเกินพอดี จนเกินความต้องการตามธรรมชาติ จนถึงกับดิ้นรนประกอบทุจริต เช่น ลัก ปล้น ฉกชิง โกง คอรัปชั่น ฯลฯ

— ยามหิว อยากรับประทานอาหาร ยามหนาวอยากห่มผ้า ยามกระหาย อยากดื่มน้ำ ฯลฯ ที่เป็นความอยากสามัญเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ยังไม่จัดเป็นโลภะแท้

โลภะ — มีมูลมาจากความอยากสามัญที่เกินความพอดี เช่น ยามหิว อยากรับประทานอาหาร แต่ต้องเป็นอาหารอร่อย ๆ ที่ถูกปาก เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุให้ใจหิวโหย ใฝ่หาสิ่งนั้น ๆ มาสนองความต้องการของตน

โลภะ — มักเกิดจากการได้เห็นสิ่งที่ตนขาด และเห็นว่าจะได้มาง่าย ๆ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

โลภะ — ทำให้เกิดการดิ้นรนแสวงหา ในเมื่ออยากได้ ทำให้เกิดความหวงแหน ในเมื่อได้มาแล้ว และทำให้เกิดความเสียดาย ในเมื่อจำต้องเสียไป นำทุกข์มาให้ทุกขณะ

โลภะ — ทำให้คนเห็นแก่ตัว ทำให้คนไม่รู้จักคำว่า "**พอ**" และคำว่า "**พัก**" ทำให้คนช่วยเหลือคนอื่นด้วยความจริงใจโดยไม่หวังผลตอบแทนไม่ได้ และทำให้เป็นคนใจแคบในที่สุด

โลภะ — เกิดง่าย แต่ หายช้า

คนมีโลภะ เหมือนกับคนเดินทางไกลที่หลงทาง ซึ่งยิ่งเดินยิ่งหิว ซ้ำไม่รู้จุดหมายปลายทางว่าอยู่ทิศใดและอีกไกลเท่าไร

คนมีโลภะ เหมือนมีหม้อทะลุอยู่ในตัว ที่ไม่ผู้จักอิ่มตัว ไม่รู้จักเต็ม พร่องอยู่เสมอ ได้อย่างที่ต้องการแล้วยังอยากได้เพิ่มขึ้นอีก ๆ หรืออยากได้สิ่งอื่นอีกต่อไป จึงต้องดิ้นรนแสวงหาตลอดไปจนกว่าจะหมดลมหายใจ.

โทสะ คืออะไร

ไฟที่เกิดจากหัวไม้ขีด จะไหม้หัวไม้ขีดนั้นเองก่อนแล้วจึงลุกลามไหม้ก้านไม้ขีดและสิ่งอื่นต่อ ๆ ไป จนกว่าจะหมดเชื้อ ถ้าหมดเชื้อแล้วก็ดับไปเอง ฉันใด โทสะก็ฉันนั้น จะเกิดที่ใจเผาลนใจให้ร้อนก่อนแล้วจึงลุกลามต่อไปจนกว่าจะหมดเชื้อ

โทสะ — คือ อาการที่ใจพลุ่งพล่านเดือดดาลเพราะไม่ชอบใจ ด้วยถูกขัดใจกระทันหันเป็นอาการที่เกิดขึ้นทันทีที่ใจได้รับรู้สิ่งที่มาขัดใจนั้น

โทสะ — เกิดจากเชื้อคือความไม่พอใจ เมื่อระงับไม่ได้จะลุกลามต่อไปจนกลายเป็นการพยาบาทจองเวร คิดทำร้ายสิ่งที่ไม่ชอบใจนั้นให้พินาศไป จนถึงลงมือทำให้เขาเจ็บ ทำให้เสียหาย ทำให้อับอาย ทำให้พินาศ และทำให้ตายไปในที่สุด

โทสะ — เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำลายสุขภาพทางกาย ทำลายสุขภาพทางจิต และทำลายสมรรถภาพของคนให้เสื่อมลง ระบบการเจริญเติบโต การหมุนเวียนของโลหิต และการหายใจ จะติดขัดเหมือนถูกขัดขวาง โทสะจึงเป็นโรคร้ายของใจอย่างยิ่ง

โทสะ — ทำให้เป็นคนมักโกรธ มีอารมณ์วู่วาม มีอารมณ์ร้าย ควบคุมใจไม่ได้ กระทบไม่ได้ และทำให้ใจขุ่นมัวพลุ่งพล่านอยู่เสมอ

โทสะ — เกิดง่าย แต่ หายเร็ว วูบวาบ ๆ เหมือนไฟไหม้กองฟาง

คนมีโทสะ เหมือนคนมีโรคร้ายในใจ บั่นทอนทั้งหัวใจ บั่นทอนทั้งอายุ ทำให้เกิดโรคทางกายแซกซ้อนกำเริบเร็ว เช่น โรคความดันโลหิต โรคหัวใจ ฯลฯ

คนมีโทสะ เหมือนมีไฟสุมอยู่ในตัว ซึ่งจะแผดเผาความดีในตัวให้หมดไปเรื่อย ๆ และจะปิดกั้นความดีข้างนอกมิให้เข้ามาหาตัวอีกด้วย

คนมีโทสะ จึงเป็นคนขาดเสน่ห์ หน้าตาบูดบึ้ง ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใสเหมือนคนทั่วไป และมักขาดสติเผลอตัว วู่วาม อยู่ตลอดเวลาที่ยังละโทสะไม่ได้.

โมหะ คืออะไร

คนตาบอด ย่อมมองไม่เห็นสิ่งต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง คนตาดีที่เดินในถ้ำมืดสนิท ย่อมมองไม่เห็นอะไรในถ้ำ ฉันใด คนใจบอดเพราะโมหะ ก็ย่อมมองไม่เห็นความจริงของโลกและของใคร ฉันนั้น

โมหะ — คือ อาการที่ใจหลงผิดว่าสิ่งนี้เท่านั้นถูก สิ่งนี้ผิด ซึ่งตรงข้ามกับความเป็นจริง อันเป็นธรรมดาโลก เป็นอาการที่ใจไม่รู้หรือไม่ยอมรับรู้ความดีความถูกต้องของใดของสิ่งใด

โมหะ — เป็นเหมือนกับความมืดที่บีดบังปัญญาไว้ เป็นเหตุให้ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี ไม่รู้บาปบุญคุณโทษ และเป็นเหตุให้ทำผิด พูดผิด คิดผิด จนถึงขั้นเป็นมิจฉาทิฐิได้

โมหะ — เป็นเส้นขนานที่ใกล้ชิดกับปัญญา จนถึงบางครั้งคนก็หลงผิดไปว่าเป็นตัวปัญญาไปก็มี เช่น ความเข้าใจว่าความรวยย่อมมีได้ด้วยการเล่นการพนัน หรือ การปล้น ที่ทำอย่างฉลาดรอบคอบ เป็นต้น

โมหะ — ทำให้คนชอบเสี่ยง ชอบเดา เชื่อง่าย เชื่อโชคลาง เชื่อพรหมลิขิต ทำให้คนทะเลาะวิวาทกัน ทำให้กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว ทำให้กล้าในสิ่งไม่ควรกล้า ทำให้คนเป็นคนงมงาย ไม่เป็นตัวของตัวเอง เอาอนาคตของตัวเองไปฝากไว้กับโชคลางและดวงดาวต่าง ๆ

โมหะ — ทำให้คนมีความรู้ใช้ความรู้ไปในทางที่ผิด ทำให้คนกลายเป็นคนดื้อเอาแต่ใจตัวเอง มีมานะถือตัวจัด ทำให้เป็นคนใจรวนเร เจ้าเล่ห์เนรคุณคน เห็นผิดเป็นชอบ ฯลฯ

โมหะ — มีมูลมาจากอวิชชา ความไม่รู้ในสัจธรรมตามความเป็นจริง เกิดจากความรู้เท่าไม่ถึง และเกิดจากทิฐิมานะจัด

โมหะ — เกิดช้า และ หายช้า แต่ มีโทษมาก

คนมีโมหะ เหมือนกับคนตาบอดที่เดินในที่สว่าง แม้จะมีทางที่ถูกต้องอยู่ก็มองไม่เห็น และเหมือนกับคนตาดีเดินหลงทางโดยเข้าใจผิดว่าเป็นทางถูกแล้ว แม้จะมีผู้ชี้ทางถูกให้ก็ไม่ยอมเชื่อ ยังอวดดีเดินต่อไป ฉะนั้น.

บุญ คืออะไร

โรคที่เกิดในกาย มีทางกำจัดให้หมดสิ้นได้ด้วย ยา กิเลสที่เกิดในใจ ก็มีทางกำจัดให้หมดสิ้นได้ด้วย บุญ

บุญ — คือ ความดีต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งกำจัด ชำระล้างความชั่วและรากเง่าของความชั่วคือกิเลสให้หมดไป

— คือ ความสุขที่บริสุทธิ์ ซึ่งได้รับเพราะมีใจบริสุทธิ์ไม่ถูกกิเลสรบกวนแล้ว

— เพราะฉะนั้น การทำบุญ ก็คือการทำความดีซึ่งเป็นการสร้างเหตุแห่งความสุขกายสุขใจให้เกิดมีในตัว

— ความสุขที่เกิดเพราะบุญ เป็นความสุขแท้ และเป็นสุขที่ถาวร

บุญ — ความดี เป็นเหตุให้ใจฟูขึ้นเรื่อย ๆ ตรงข้ามกับบาป—ความชั่ว ซึ่งเป็นเหตุถ่วงใจให้ตกต่ำลงเรื่อย ๆ

บุญ — สามารถทำให้เกิดมีในตัวได้หลายวิธี แต่ในทางปฏิบัติ วิธีทำบุญมี ๓ ระดับ คือ

ระดับต้น เรียกว่า ทาน

ระดับกลาง เรียกว่า ศีล

ระดับสูง เรียกว่า ภาวนา

บุญ — เป็นมิตรแท้ของใจ เมื่อใจเป็นบุญ ก็เป็นเหตุให้ทำความดีต่าง ๆ และเป็นเหตุให้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ได้

บุญ — สามารถให้สมบัติต่าง ๆ คือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติแก่ผู้มีบุญและทำบุญเป็นปกติวิสัย

บุญ — เป็นเกราะป้องกันภัยคือกิเลสความชั่วต่าง ๆ มิให้เข้ามายึดครองใจได้ง่าย ทำให้ปลอดภัยจากกิเลสนั้น ๆ

บุญ — เป็นขุมทรัพย์ที่มั่นคง ติดตามเจ้าของไปได้ทุกภพทุกชาติ ไม่มีใครลักขโมยได้ ไม่มีอะไรทำลายได้ และเป็นสิ่งกายสิทธิ์ที่ให้ผู้อื่นได้ทุกเวลาโดยไม่มีหมดสิ้น ยิ่งให้ยิ่งได้เพิ่ม เหมือนวิชาความรู้ที่ยิ่งถ่ายทอดยิ่งรอบรู้มากขึ้น

บุญ — ให้ผลง่าย แต่ต้องทำให้เป็น คือ ต้องทำให้ถูก ทำให้ถึง และทำให้พอจึงจะได้รับผลมาก

ฉะนั้น ผู้ต้องการหามิตรแท้ที่ช่วยได้แม้ในยามสุขในยามทุกข์ แม้ในภพนี้ภพหน้า พึงสะสมบุญเป็นกำไรชีวิตให้มากเข้าไว้

การทำบุญ พึงทำเพื่อเป็นบุญ หรือทำความดีเพื่อความดี จะได้รับความสุขใจอย่างบริสุทธิ์ในปัจจุบันนี้เอง และความสุขจะติดตามไปส่งผลถึงอนาคตต่อไปด้วย

คนมีบุญดูได้จากท่าทีและการกระทำ คือเป็นคนมีเสน่ห์ในตัว ใบหน้าผ่องใสมีน้ำมีนวล อิ่มเอิบตลอดเวลา และจะทำจะพูดอะไรก็บริสุทธิ์ ไม่เคลือบคลุมด้วยความประสงค์ร้าย ไม่หน้าไหว้หลังหลอก.

ทาน คืออะไร

โลหิตที่คนเสียสละให้ผู้อื่นไปด้วยความเต็มใจ ย่อมเป็นเหตุให้มีโลหิตใหม่ที่บริสุทธิ์กว่ามากกว่าเกิดขึ้นมาแทนที่ ทำให้ผู้นั้นมีร่างกายสมบูรณ์ขึ้น ฉันใด สิ่งของที่เสียสละเป็นทานไปแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้เกิดสมบัติใหม่เข้ามามากยิ่งขึ้น ฉันนั้น

ทาน — คือ การเสียสละสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับ ด้วยเจตนาบูชาพระคุณ หรือด้วยเจตนาสงเคราะห์อนุเคราะห์

ทาน — เป็นการทำความดีที่เป็นบุญ เพราะ

๑. ทำลายกิเลสในใจคือโลภะให้หมดไป เพราะลดความหวงแหนลงเสียได้

๒. เกิดความเมตตากรุณา ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเข้ามาแทนที่

ทาน — นอกจากกำจัดความโลภและความตระหนี่จากใจได้แล้ว ยังให้ผลดีอย่างอื่นอีกคือ

๑. ทำให้เป็นที่รักนับถือของคนทั่วไป

๒. ทำให้เป็นที่น่าคบหาของคนดี

๓. ทำให้มีเกียรติมีชื่อเสียงดี

๔. ทำให้เป็นคนกล้าหาญในชุมชน

๕. ทำให้ได้สวรรค์สมบัติ เมื่อล่วงลับไปแล้ว

ทาน — ที่จะมีอานิสงส์มากตอบสนองแก่ผู้ให้ ต้องประกอบด้วยเหตุ คือ

๑. สิ่งของที่ให้ต้องเป็นของบริสุทธิ์ ที่ตนได้มาโดยสุจริต และเหมาะแก่ผู้รับ

๒. ต้องตั้งเจตนาให้แน่วแน่ว่าให้เพื่อมุ่งกำจัดกิเลส เพื่อบำเพ็ญทานบารมี

๓. ต้องเลือกให้ คือเลือกผู้รับว่าเป็นผู้เหมาะสม มีศีลธรรม

๔. ผู้ให้เองต้องเป็นผู้มีศีล และรู้ประมาณในการให้

ทาน — เป็นเหตุให้เกิดการเสียสละ ทำให้คนเราเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนลงได้ จึงเป็นคุณธรรมที่เหมาะแก่ทุกสังคม และเป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีของคนในชาติ

ทาน — เป็นการเพิ่มความดีในตัวให้มากยิ่งขึ้น และเป็นแรงดึงดูดให้ทรัพย์สมบัติหมุนเวียนเนืองนองมาสู่ตนจากทุกทิศทาง เหมือนที่ลุ่ม เป็นที่ขังน้ำที่ไหลมาจากที่ต่าง ๆ

ใจที่ปราศจากทาน ไม่ยินดีในการเสียสละ จะเป็นใจที่เดือดร้อน เป็นทุกข์กังวล ห่วงหน้าห่วงหลัง ห่วงสมบัติ นอนไม่ค่อยหลับ ตลอดเวลา

เมื่อให้ทาน พึงตั้งเจตนาให้แน่วแน่ว่ามุ่งกำจัดโลภะเท่านั้น ด้วยการเสียสละแบบให้เปล่า มิใช่เป็นการซื้อขาย มิใช่เป็นการแลกเปลี่ยนวัตถุต่อวัตถุ

และเมื่อให้ทานไปแล้ว พึงตั้งเจตนาให้บริสุทธิ์ ไม่เสียดายของที่ให้ไปแล้ว นึกสละให้เด็ดขาด ไม่เยื่อใยอีก ของที่ให้ไปแล้วจะเป็นอย่างไร ใครจะนำไปทำอะไร พึงวางเฉยเสีย ไม่ควรห่วงใยอีก เพราะจะเป็นเหตุให้ไม่สบายใจได้.

ศีล คืออะไร

มนุษย์ทั่วไปมีปกติวิสัยประจำตัวอยู่ คือ ไม่ฆ่ากัน ไม่ลักขโมยกัน ไม่ล่วงกาเมประเวณีในคู่ครองของผู้อื่น ไม่โกหกหลอกลวงกัน และไม่เสพสิ่งมึนเมา เป็นธรรมดา แต่เมื่อเกิดความโลภ ความโกรธ ความหลงผิดขึ้น จึงละปกติวิสัยนั้นเสีย หัดทำหัดประพฤติล่วงปกติวิสัยนั้น ทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง ศีลเท่านั้นที่จะคอยควบคุมมิให้มนุษย์ละทิ้งปกติวิสัยธรรมดานั้น ๆ ได้

ศีล — คือ ปกติวิสัยของมนุษย์ การรักษาศีล ก็คือ การรักษาปกติธรรมดาของตนไว้ โดยควบคุมกายควบคุมวาจาของตนไว้ไม่ให้ล่วงละเมิดปกติวิสัยของตนนั้น โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วยการกระทำไปตามอารมณ์ที่วู่วามควบคุมไม่ได้

ศีล — มิใช่ข้อบังคับมิให้ทำ มิใช่ข้อห้ามที่ผิดปกติวิสัยอันไม่อาจทำได้ แต่เป็นข้องดเว้นที่ท่านเชิญชวนให้ปฏิบัติตาม ซึ่งถ้าใครปฏิบัติตามได้ก็จะเป็นความดีมีผลดีแก่ตัวผู้นั้นเอง

ศีล — เป็นขอบเขตแห่งความประพฤติดีของมนุษย์ เป็นเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์แตกต่างจากสัตว์อย่างไร และเป็นคุณธรรมที่ยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้นพอที่จะรับคุณความดีถึงมรรค ผล นิพพาน ได้

ศีล — เป็นคุณธรรมเบื้องต้นที่ทำลายกิเลสในใจคือ โทสะ ได้ เพราะควบคุมกาย วาจา ไม่ให้แสดงโทสะความโกรธออกมา และทำให้ใจเย็นลงจนโทสะสงบระงับไป

ศีล — ในทางปฏิบัติ คือความตั้งใจแน่วแน่ที่จะไม่ทำชั่ว ไม่พูดชั่ว และตั้งใจที่จะทำความดีตามโอกาสเวลา จะไม่ละเว้นทำความดีเสียเมื่อมีโอกาสที่พอจะทำได้

ศีล — จะเกิดขึ้นและตั้งมั่นอยู่ได้ ก็ด้วยเหตุปัจจัย คือ

๑. ผู้นั้นมีความละอายใจตัวเอง และมีความเกรงกลัวต่อผลของความชั่ว

๒. ผู้นั้นมีความตั้งใจที่จะรักษาศีลจริง ๆ

ศีล — เป็นเหตุให้ผู้รักษาเป็นคนใจเย็น มีกิริยา มีคำพูดสะอาดบริสุทธิ์ มีความประพฤติเรียบร้อย และทำให้ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้เป็นปกติวิสัย

ศีล — นอกจากทำให้ผู้รักษาเป็นคนใจเย็นได้แล้ว ยังอำนวยประโยชน์อื่น ๆ อีกคือ

๑. อำนวยให้ได้โภคสมบัติโดยทางสุจริต และใช้สอยสมบัติได้สะดวก

๒. อำนวยให้เป็นคนมีเกียรติคุณดี น่าไว้ใจ ทำให้มีอนาคตดี

๓. อำนวยให้เป็นคนแกล้วกล้าในชุมนุมชน

๔. อำนวยให้เป็นคนไม่หลงลืมสติ ในกาลทุกเมื่อ

๕. อำนวยให้ได้ สวรรค์สมบัติ เมื่อล่วงลับไปแล้ว

ศีล — มีมากมายหลายข้อ แต่ศีลในทางปฏิบัติมีเพียงข้อเดียว คือ ความตั้งใจงดเว้นจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนจนเป็นปกติวิสัย

ผู้มีศีลและรักษาศีลด้วยดีตลอดมา ย่อมปราศจากเวรภัยและศัตรู ทำให้อยู่เป็นปกติสุข ทั้งเวลาหลับเวลาตื่น

สังคมมนุษย์ที่วุ่นวายทุกวันนี้ เพราะต่างก็ไม่มีศีลเป็นเครื่องประดับใจ จึงต่างก็ก่อเวรก่อภัยให้กันและกัน และหวาดระแวงกันตลอดเวลา

ศีลเท่านั้น ที่จะก่อสันติภาพ และรักษาปกติสุข ให้แก่สังคมมนุษย์ได้

ภาวนา คืออะไร

ความมืดในถ้ำจะหมดไปได้ ก็ด้วยอาศัยแสงสว่างที่มากพอ ฉันใด ความมืดบอดในใจที่ถูกกิเลสคือโมหะปิดบังครอบงำไว้ จะหมดไปได้ก็ด้วยอาศัยแสงสว่าง คือดวงปัญญา ฉันนั้น

ดวงปัญญา จะเกิดมีขึ้นได้ก็ด้วยอาศัย ภาวนา อย่างเดียว

ภาวนา — ในแง่ปฏิบัติ หมายถึง การทำให้มีให้เป็นขึ้น ทำให้เจริญขึ้น คือ การปฏิบัติธรรมให้ได้ผลอย่างจริงจัง โดยการพัฒนาหน้าที่ในการรับ จำ คิด รู้ ของใจ ให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น ด้วยการรวมใจให้หยุดนิ่งมั่นคงอยู่ที่ศูนย์กลางกาย

ภาวนา — ในแง่ความหมาย หมายถึง การอบรมใจให้ตั้งมั่นจนเป็นสมาธิ และอบรมความรู้ ความเห็นที่ถูกที่ชอบธรรมให้เกิดมีขึ้น จนเกิดดวงปัญญารู้เห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริง

ภาวนา — มิใช่หมายถึง การนั่งหลับตาท่องบ่นอะไรในใจเบา ๆ โดยไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ความหมาย และไม่รู้จุดหมายปลายทางของการทำอย่างนั้น

ภาวนา — มีจุดมุ่งหมาย

- เพื่อให้ใจสงบ เย็น หยุดฟุ้งซ่าน ระงับสติอารมณ์ด้วยตนเองได้
- เพื่อให้ใจตั้งมั่น เข้มแข็ง เชื่อมั่นตนเองในทางถูก ไม่แพ้ใจตัวเองง่าย
- เพื่อให้เกิดสติปัญญาเห็นทางดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร
- เพื่อกำจัดกิเลสในใจคือโมหะ ให้หมดไป

ภาวนา — จะเริ่มต้นได้ ด้วยการทำวัตรสวดมนต์ด้วยความตั้งใจ ด้วยการฟังพระสวดมนต์ ฟังเทศน์ ด้วยความตั้งใจ จนถึงลงมือปฏิบัติด้วยการนั่งสมาธิตามแบบปฏิบัติอย่างจริงจัง

ภาวนา — หากทำได้จนเป็นปกติประจำวันแล้ว นับว่าเป็นยอดของการทำความดีในชีวิต ซึ่งจะให้ผลในปัจจุบันนี้เอง คือ

๑. ทำให้มีความเย็นกายเย็นใจ มีใจสุขสงบ อันเป็นสุขสุดยอดที่มนุษย์พึงได้รับในปัจจุบัน

๒. ทำให้เป็นคนร่าเริง มีความพร้อมที่จะทำงานในชีวิตประจำวัน

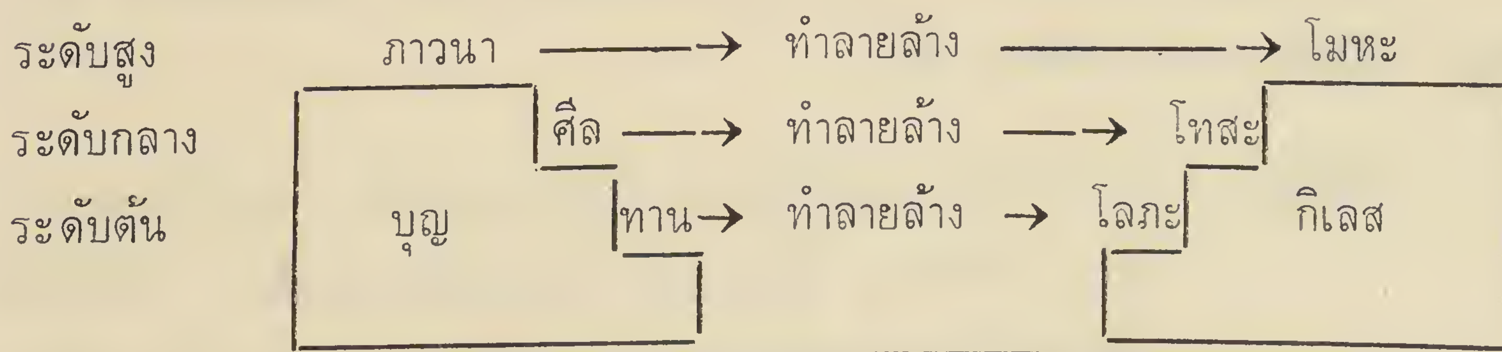
๓. ทำให้เป็นคนมีเหตุผล หนักแน่น ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เจ้าทิฐิ

๔. ทำให้ปฏิบัติกิจและปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องเป็นธรรม

๕. ทำให้เกิดความรู้ความเห็นที่บริสุทธิ์ หมดความสงสัยในพระรัตนตรัยในบุญ บาป นรก สวรรค์ ชาตินี้ ชาติหน้า ฯลฯ

เราอาจปฏิบัติภาวนาอย่างง่าย ๆ ได้ด้วยการมีสติ ควบคุมใจให้เป็นอิสระ ไม่ให้ถูกกิเลสชักจูงได้ง่าย และปล่อยวางเรื่องที่คิดแล้วทำให้กลุ้มใจทำให้ใจฟุ้งซ่านเสียบ้าง

ภาวนา เป็นการทำบุญให้แก่ตนเองโดยตรง โดยไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไร เพียงควบคุมใจให้ได้อย่างเดียวเท่านั้น

= บุญ – กิเลส ๓ ระดับ

ทำบุญอย่างไร จึงจะได้ผลมาก

บุญ ๓ ระดับ คือ ทาน ศีล ภาวนา มีอานิสงส์ไม่เท่ากัน คือ

ทาน — เป็นบุญระดับธรรมดา มีอานิสงส์น้อยกว่า เพราะการให้เป็นความดีที่ทำไม่ยากนัก เป็นเพียงเสียสละหยิบยื่นสิ่งของภายนอกตัวให้แก่ผู้อื่น ซึ่งสามารถจะทำได้ทุกคน และทำได้บ่อย ๆ

ศีล — เป็นบุญระดับกลาง มีอานิสงส์มากกว่าทาน เพราะทำได้ยากกว่า คือ เป็นการฝึกหัดกาย วาจา ให้เป็นระเบียบ ให้อยู่ในกรอบอันดีงาม ซึ่งต้องฝืนความรู้สึกที่เคยชินมานาน

ภาวนา — เป็นบุญระดับสูง มีอานิสงส์มากกว่าบุญอย่างอื่น เพราะทำได้ยากอย่างยิ่ง คือเป็นการฝึกอบรมใจซึ่งควบคุมได้ยากให้อยู่ในอำนาจให้ง่ายต่อการควบคุม เมื่อทำได้จึงเป็นยอดของการทำความดีและมีอานิสงส์มาก

แต่ทั้ง ทาน ศีล ภาวนา ต่างก็มีความสำคัญเท่า ๆ กัน ทาน เป็นเหตุให้ศีลที่รักษามั่นคง ศีล เป็นเหตุให้ทานมีอานิสงส์มาก และเป็นเหตุให้ใจเป็นสมาธิตั้งมั่นเร็วขึ้นเท่ากับเป็นพื้นฐานของภาวนานั่นเอง

ดังนั้น ทำบุญทุกครั้ง จึงควรทำให้ได้ครบทั้ง ทาน ศีล ภาวนา

การทำบุญที่จะให้ได้ผลมาก นอกจากต้องทำให้ได้ครบทั้ง ๓ ระดับนั้นแล้ว ต้องทำให้ถูก ทำให้ถึง และ ทำให้พอ ด้วย

ทำให้ถูก คือ ทำให้ถูกหลักถูกวิธีแห่งการทำบุญระดับนั้น ๆ และให้ถูกตัวบุญจริง ๆ คือให้ทาน ก็ต้องเป็นทานเพื่อกำจัดโลภะจริง ๆ รักษาศีลก็ต้องเป็นศีลเพื่อกำจัดโทสะ รักษาปกติวิสัยของมนุษย์จริง ๆ เจริญภาวนา ก็ต้องเป็นภาวนาเพื่ออบรมใจให้เจริญขึ้น ให้หยุดนิ่ง เพื่อกำจัดความหลงผิดจริง ๆ

ทำให้ถึง คือ ทำบุญให้เข้าถึงใจ และยกระดับใจให้เข้าถึงบุญ ด้วยการตั้งศรัทธาไว้ให้มั่นคง ไม่คลอนแคลนในบุญ และทำบุญให้ถึงระดับบุญนั้น ๆ เช่น รักษาศีล ก็รักษาให้บริสุทธิ์ถึงระดับศีลจริง ๆ เจริญภาวนา ก็ตั้งใจทำจนถึงระดับที่ใจเป็นสมาธิหยุดนิ่งจริง ๆ

ทำให้พอ คือ ทำบุญให้พอดีกับระดับบุญนั้น ๆ ไม่ให้ขาด ไม่ให้เกินความพอดี โดยรักษาพิธีที่ถูกหลักไว้ ตัดพิธีส่วนเกินออกเสีย และทำบุญให้พอดีกับกำลังความสามารถของตัว ไม่ทำแบบเป็นเหตุให้เดือดร้อนภายหลัง

เมื่อทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ครบ ๓ ระดับ ด้วยการทำให้ถูก ทำให้ถึง และทำให้พอ อย่างนี้ ย่อมได้ผลมาก ทำบุญย่อมได้บุญ ทำดีย่อมได้ดีแน่นอน

ที่ว่า ทำบุญไม่ได้บุญ ทำดีไม่ได้ดี เพราะทำผิดจากหลักเกณฑ์นี้

ผู้ฉลาด เมื่อทำความดี ย่อมทำอย่างถูกต้อง จึงได้รับผลดีตอบแทน.

มองในแง่ไหน

ในอดีตกาล สมัยพระกัสสปะสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอุบัติในโลก ท่านสุมังคละเศรษฐีเป็นผู้มีศรัทธาแก่กล้า ได้สร้างกุฎีเป็นที่ประทับประจำของพระพุทธเจ้าหลังหนึ่งนอกเมืองแล้วออกไปเฝ้าอุปัฏฐากทุกเช้า จึงในเช้าวันหนึ่งได้เตรียมของถวายแล้วให้คนถือตามหลังออกไปเช่นเคย พอถึงประตูเมืองได้เห็นชายคนหนึ่งมีเท้าเปรอะเปื้อนโคลนนอนคลุมโปงอยู่ จึงพูดกับคนใช้เบา ๆ ว่า คน ๆ นี้ สงสัยจะเที่ยวดึกจึงกลับเข้าเมืองไม่ทันประตูปิดจึงต้องมานอนลำบากอย่างนี้ น่าสงสารจริง ชายคนนั้นได้ยินแว่ว ๆ จึงเปิดหน้าออกมองดูเห็นเศรษฐีเข้าจำได้แต่ไม่พูดอะไร ได้แต่ผูกอาฆาตในใจว่า เศรษฐีคนนี้ยุ่งไม่เข้าเรื่อง มันเรื่องอะไรของเขา เราจะเที่ยวดึกไม่ดึกมันเรื่องของเรา ไม่น่ามาเกี่ยว เอาเถอะ สักวันหนึ่งเราจะให้รู้สึกถึงการยุ่งเรื่องคนอื่นเสียบ้าง

ผูกอาฆาตแล้วหลับต่อ ตื่นขึ้นมานึกถึงคำพูดของเศรษฐีได้ ความโกรธก็แล่นขึ้นหน้าอีก ไม่อาจจะทำร้ายเศรษฐีโดยตรงได้ จึงลอบเผานาเศรษฐีเสีย ๗ ครั้ง ความโกรธยังไม่คลาย เลยลอบตัดเท้าวัวเศรษฐีในคอกเสียอีก ๗ หน เศรษฐีทราบเรื่องก็ไม่โกรธและไม่สั่งให้คนหาตัวคนทำมาลงโทษประการใด เมื่อเขาไม่โกรธ ตัวเองกลับไม่พอใจหนักขึ้นตามลักษณะคนพาลซึ่งตกอยู่ในอำนาจโทสะ ได้โอกาสจึงลอบเผาบ้านเศรษฐีเสีย ๗ ครั้ง ๗ หลังด้วยกัน เท่านี้แทนที่จะลดความอาฆาตลงได้ กลับเพิ่มทวีขึ้นเมื่อเขาไม่โต้ตอบ คิดหาทางว่าทำอย่างไรหนอจึงจะทำให้เศรษฐีเจ็บแสบได้ สืบทราบมาก็ได้ความว่าเศรษฐีคนนี้รักเคารพในพระพุทธเจ้ามาก ถึงกับสร้างพระคันธกุฎีถวายเป็นที่ประทับ สิ่งที่เศรษฐีรักหวงแหนที่สุดเห็นจะไม่มีอะไรเกินพระคันธกุฎี พอรู้เข้าเขาถึงกับร้องไชโยด้วยความดีใจคราวนี้แหละเจ็บแสบสมใจเราแน่ พอพระพุทธเจ้าไม่อยู่ในวันหนึ่ง จึงเข้าจุดไฟเผาพระ-คันธกุฎีไหม้เป็นจุณไป และแทนที่จะรีบหลบหนีไปเสียกลับปะปนฝูงชนเข้ามาดูผลงานของตนและดูอาการโกรธของเศรษฐี

ท่านเศรษฐีพอรู้ว่าไฟไหม้พระคันธกุฎีก็รีบมา มาถึงเห็นพระคันธกุฎีถูกไฟผลาญเสียเหลือแต่ซาก แทนที่จะเต้นเร่า ๆ ด้วยความโกรธ กลับตบมือฉาด ๆ มองหน้าฝูงชนด้วยความพอออกพอใจ เมื่อถูกถามว่าทำไมไม่โกรธไม่เสียใจที่ของรักหวงแหนวิบัติไปเช่นนี้

ก็ตอบว่า เราจะเสียใจไปทำไม ดีใจเสียอีกน่ะซี เราจะได้สร้างพระคันธกุฎีถวายใหม่ให้ใหญ่กว่านี้แข็งแรงกว่านี้ เราจะต้องขอบใจคนเผาเสียด้วยซ้ำไป ถ้าเขาไม่เผา เราก็จะไม่มีโอกาสได้ทำบุญใหญ่เช่นนี้อีก เราขอบใจเขาจริง ๆ

คำพูดนี้แทงใจชายคนร้ายเหลือเกิน ผิดหวังก็ผิดหวัง โกรธก็โกรธ หาช่องทางกำจัดเศรษฐีนั้นต่อไป ไม่งั้นตายนอนตาไม่หลับ

พอท่านเศรษฐีสร้างพระคันธกุฎีหลังใหม่เสร็จก็ทำการฉลอง ชายคนนั้นได้ช่องทางที่จะลอบฆ่าเศรษฐีนั้นตอนคนพลุกพล่านมาก ๆ จึงเหน็บมีดปลายแหลมคมไว้ที่ชายพกปะปนไปกับฝูงชนเช่นเคย เมื่อท่านเศรษฐีถวายภัตตาหารแด่พระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว ก่อนที่จะกรวดน้ำรับพรพระ จึงลุกขึ้นประกาศแก่ฝูงชนในที่นั้นว่า

"ท่านทั้งหลาย มีคน ๆ หนึ่งลอบเผานาข้าพเจ้า ๗ ครั้ง ตัดเท้าวัว ๗ หน เผาบ้านอีก ๗ หลัง มาบัดนี้เขามาเผาพระคันธกุฎีอีก เพราะอาศัยเขาข้าพเจ้าจึงได้ทำบุญใหญ่เห็นปานนี้ในวันนี้ ถ้าไม่มีเขาก็จะไม่มีวันนี้สำหรับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอขอบใจเขา และข้าพเจ้าขอยกส่วนบุญนี้ให้เขาเป็นคนแรก"

คำประกาศนี้เหมือนเป็นน้ำกรดทิพย์ที่ละลายความอาฆาตมาดร้ายที่ฝังแน่นอยู่ในใจของเขาให้มลายสิ้นในพริบตา เขาดึงมีดออกมาแล้วแหวกฝูงชนเข้ามาเผชิญหน้ากับท่านเศรษฐี ส่งมีดให้แล้วคุกเข่ากล่าวว่า ข้าพเจ้าทำผิดต่อท่านมามาก โปรดฆ่าข้าพเจ้าเสียเถิดข้าพเจ้าสมควรตาย แต่ท่านเศรษฐีกลับคุกเข่าลงประคองเขาให้ยืนขึ้นแล้วปลอบประโลมไม่ถือสาไม่เอาโทษทัณฑ์แต่ประการใด กลับชวนให้ไปอยู่ที่บ้านด้วยให้ช่วยทำงานบ้านอยู่ในบ้านเสร็จ

เล่าเรื่องนี้มาก็เพื่อเป็นตัวอย่างว่า คนเรานั้นอาจทำผิดได้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง และอาจผิดได้บ่อย ๆ ด้วย และในชั่วชีวิตของแต่ละคนนั้นอาจจะได้ทำความดีกันไว้บ้างไม่มากก็น้อย ดังนั้น หากเราจะมองข้ามความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของกันและกันไปเสีย มองหาแต่แง่ดี ๆ ของกันและกัน ก็จะพบได้ และจะทำให้เราเกิดความนิยมนับถือในตัวผู้นั้นได้อย่างสนิทใจ

ความจริง ชายคนนั้นได้ทำผิดคิดร้ายต่อท่านเศรษฐีอย่างให้อภัยกันไม่ได้หลายครั้งหลายหน แต่ท่านเศรษฐีก็มองหาจุดดีของเขาจนพบ อันจุดดีนั้นกลายเป็นจุดเด่นที่ลบล้างจุดด้อยของชายคนนั้นได้สิ้นเชิง ในสายตาท่านเศรษฐี ทำให้ท่านอภัยเขาได้ ทำให้ท่านไม่ต้องเดือดร้อนใจ ไม่ต้องก่อเวรก่อภัยต่อกันอีก

คนดีมักจะมองคนอื่นในแง่ดีอยู่เสมอ มิใช่ว่าจะมองไม่พบแง่เสียหรือแง่ร้ายของเขา พบเหมือนกัน แต่เมื่อพบแล้วมองข้ามมันไปเสียไม่ติดใจในแง่นั้น เพราะเห็นว่าทุกคนมีโอกาสผิดพลาดหรือเสียหายได้ด้วยกัน เมื่อมองกันในแง่ดีแล้วมันสบายใจทั้งคนมองและคนที่ถูกมอง สามีมองเห็นภรรยาทำอะไรไม่เข้าท่าไม่น่าดูในบางอย่างบางสถานที่ เช่น เป็นคนขี้หึง เป็นคนพูดมาก หรือชอบแต่งตัวจนเกินงาม เช่นนี้ แม้จะไม่ถูกตาถูกใจ แต่มันเป็นนิสัยของเขา เป็นเรื่องชอบของเขา มองข้ามเสียก็สบายใจไปได้ หรือมาคิดเสียว่า ที่เขาหึงเพราะเขารักเรามากหรือเพราะเราเจ้าชู้มากนั่นเอง ที่เขาพูดมากเพราะเราทำไม่ถูกใจเขามาก หรือเขาชอบแต่งตัวก็เพื่อให้เราดูจะได้ไม่เบื่อเขา มองเสียอย่างนี้ก็ทำให้ไม่มีเรื่องราวกันสบายใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย มองอย่างนี้แหละเรียกว่ามองในแง่ดี ซึ่งเป็นวิสัยของคนดี

หากมองกันแต่ในแง่ร้าย ๆ คอยจับผิดจับพิรุธกันอยู่ร่ำไป ใจของคนมองนั่นแหละจะเกิดความไม่สบายเกิดความฟุ้งซ่านเอง นาน ๆ เข้าสุขภาพจิตก็จะตกต่ำถึงระดับเห็นว่าไม่มีใครในโลกดีพอที่จะยกย่องได้

เพราะคนเราย่อมมีทั้งดีและไม่ดีด้วยกันทั้งนั้น เมื่อเรามองแต่แง่ดีก็จะพบแต่ความน่านับถือของเขา หากเรามองในแง่ร้าย ก็จะพบแต่ความร้ายกาจความไม่ดีของเขา ซึ่งจะพบมากหรือน้อยก็แล้วแต่ว่า เราจะมองเขาด้วยจิตใจอย่างไร ด้วยใจคิดยกย่องหรือคิดทำลาย ด้วยต้องการแก้ผิดหรือต้องการแก้เผ็ด

การมองกันในแง่ดีเป็นการสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่ ตรงข้ามการมองกันในแง่ร้ายเป็นการทำลายสังคมทำลายหมู่คณะโดยไม่รู้ตัว แล้วทำไมเราจะต้องมามองคนอื่นในแง่ร้ายกันด้วย.

โทษใครดี

ทำไมเราจึงไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำงาน ?

ปัญหานี้ดูเหมือนว่าจะเป็นปัญหาโลกโตก ที่มีถามมีตอบกันเกร่อจนเกือบจะกลายเป็นคำถามที่ชินชาต่อความรู้สึก และเป็นคำถามที่ได้รับคำตอบอันยังไม่ยุติลงได้ มันจึงยังเป็นคำถามที่ท้าทายคำตอบ และท้าทายผู้ตอบตลอดมาและคงจะตลอดไปด้วย

ส่วนมาก เมื่อเราไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำงานหรือในชีวิต เช่น ควรจะได้ตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ กลับไม่ได้ ควรจะได้เลื่อนชั้นเลื่อนขั้นก็ไม่ได้ หรือเมื่อถูกกีดกันถูกกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา ก็ว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม เป็นต้น เมื่อเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมก็มักจะโทษผู้อื่นสิ่งอื่นไปเสียหมด บางคนโทษเจ้านายว่าลำเอียงรักลูกน้องไม่เท่ากัน บางคนโทษระบบงานว่าใช้ไม่ได้ บางคนกลับโทษดวงดาวว่าเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในชีวิตของคน บางคนหนักเข้าไปกว่านั้น ไปโทษผีสางเทวดา โทษวันเดือนปีโน่นเลย ที่จะมาโทษที่ตัวเองว่าตัวเองเท่านั้นที่เป็นสาเหตุใหญ่ ดูจะมีน้อยเต็มที

ก็ดีไปอย่างที่ฝ่ายถูกโทษคือ ระบบงาน ดวงดาว หรือผีสางเทวดา ฟ้าดิน ไม่มีปากมีเสียงที่จะมาโต้แย้งหรือแก้ตัวว่าที่โทษนั้นจริงไม่จริงอย่างไร ถ้าหากสิ่งเหล่านี้มีปากสามารถโต้แย้งได้ คงจะได้โต้เถียงหรือทะเลาะกับมนุษย์สนุกไปเลยทีเดียว นี่ดีนะที่ปล่อยให้มนุษย์โทษเอาฝ่ายเดียว จะโทษไงโทษไปไม่ถือสาซะอย่าง เรื่องจึงไม่ค่อยยุ่งนัก

ตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ท่านว่า คนเราจะได้ดิบได้ดีก็เพราะการกระทำของตัวเองเป็นสำคัญ คืออยู่ที่ตัวเองเท่านั้น เมื่อตัวเองดีจริง ๆ แล้ว เทวดาฟ้าดินหรือดวงดาวต่าง ๆ จะมีอิทธิพลพอที่จะทำอะไรเราได้ เพราะความดีที่เราทำไว้อย่างแน่นอนนั้นย่อมอยู่เหนืออิทธิพลของเทวดาและดวงดาวต่าง ๆ และอยู่เหนือความศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ด้วย

แต่จะมีสักกี่คนกันที่ปลงใจเชื่อตามทัศนะนี้อย่างแน่นแฟ้นจริงจัง แม้ผู้ที่ว่ามั่นคงในพระพุทธศาสนา ได้ศึกษาพระคัมภีร์อย่างครบถ้วนมาแล้ว บางทีก็เคว้งคว้างกลางหาว

ปล่อยให้ดวงดาวมามีอิทธิพลเหนือจิตใจได้เหมือนกัน อิทธิพลของดวงดาวและเทวดาฟ้าดินจึงยังอยู่เหนือจิตใจของมนุษย์เรามาได้จนตราบเท่าทุกวันนี้

ความจริง การไปโทษระบบโทษคนอื่น โทษดวงดาว โทษชะตาลิขิต หรือโทษพรหมลิขิต เสีย ก็เป็นความสบายใจได้เหมือนกัน พอโทษสิ่งเหล่านี้เสียแล้ว ก็พอจะปลงตกหรือโล่งใจไปได้ ทำให้ไม่ต้องพูดกันมากหรือไม่ต้องคิดมากให้เป็นโรคประสาท เพราะสิ่งที่ถูกโทษนั้น มาโต้แย้งหรือมาแก้ตัวให้ทะเลาะกันวุ่นวายไม่ได้ดังกล่าว

แต่ถ้าหากเรามามองหาสาเหตุแห่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่ตัวเอง โดยเริ่มต้นที่ตัวเองพิจารณาตัวเองก่อน แล้วลองโทษตัวเองดูบ้างว่า ที่เป็นเช่นนั้น ๆ เพราะตัวเองเป็นสาเหตุใหญ่ เพราะตัวเองเป็นผู้ผิดเป็นผู้บกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง ลองยอมรับความจริงข้อนี้ดูบ้างสักนิด บางทีเราอาจจะพบความสบายใจเหมือนกัน แหละหากว่าเราเป็นคนรักที่จะดีจริง ๆ ก็อาจจะได้บทเรียนที่สำคัญในชีวิต คือใช้ความผิดพลาดบกพร่องนั้นเป็นบทเรียนเพื่อปรับปรุงตัวเองเสียใหม่ ไม่ให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยอีก เหมือนเด็กที่หัดขี่จักรยาน ตอนแรก ๆ ก็จะล้มคว่ำคะมำหงายอยู่หลายครั้ง เล่นเอาแข้งขาถลอกปอกเปิกไป หลายครั้งเข้าก็จะได้บทเรียนว่าเมื่อจับอย่างนี้ทรงตัวอย่างนี้จะทำให้ล้ม แต่ถ้าจับอย่างนี้ทรงตัวอย่างนี้จะไม่ล้ม ไม่นานนักก็จะขับขี่จักรยานได้คล่องแคล่ว ทั้งนี้ เพราะรู้จักใช้ความบกพร่องของตัวเป็นบทเรียนแล้วปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับจักรยานคันนั้น มิใช่จะมัวแต่มาโทษจักรยานว่าผลิตมาไม่ดีหรือโทษถนนว่าแคบขรุขระเป็นต้น

ชีวิตการทำงานของคนเราก็เช่นกัน ทุกคนย่อมจะมีโอกาสผิดพลาดด้วยกันทั้งนั้น เขาว่ากันว่า *"คนที่ไม่เคยทำผิด คือคนที่ไม่เคยทำงาน"* ข้อนี้ขอรับรองอีกเสียงหนึ่งว่าเป็นความจริงที่สุด เมื่อเป็นดังนี้ก็มีอยู่ทางเดียวคือ เมื่อเราคิดว่าเราไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำงาน ก็ลองมาพิจารณาตัวเองดูก่อน พิจารณาดูตัวเองด้วยใจเป็นธรรม อย่าด่วนโทษเจ้านาย โทษระบบหรือโทษนั่นโทษนี่ให้วุ่นไป ดูให้เห็นชัดว่าความผิดพลาดความบกพร่องนี้เริ่มต้นจากที่ใดจากใครกันแน่ หากยังมองเห็นว่าตัวเองไม่ผิดแล้วไม่ยอมปรับปรุงตัวเอง และไม่ยอมทิ้งความคิดที่ว่าตัวเองไม่ผิดนั้น ตราบใด ก็อย่าหวังเลยว่าจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และจะพูดกันไม่รู้เรื่องด้วย เพราะมีหลักความจริงอยู่ข้อหนึ่งว่า **" นักทำงานที่ดีนั้นต้องปรับตัวและความคิดให้เข้ากับงานและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ปรับสิ่งแวดล้อมและงานให้เข้ากับตัวและความคิดของตัว**

อันการที่เราไปโทษเจ้านายหรือผู้บังคับบัญชากันเสีย โดยหาว่าไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ตน ดูออกจะไม่ถูกนัก เราลองมาคิดดูสักนิดว่า ตัวเราอยากได้ความเป็นธรรมจากเจ้านาย แต่ในขณะเดียวกันเราเคยให้ความเป็นธรรมในด้านความคิดและการกระทำแก่เจ้านายบ้างหรือเปล่า

เช่นในเรื่องให้ตำแหน่งหน้าที่ ในเรื่องการโยกย้าย ในเรื่องการขึ้นขั้นเงินเดือน เรามักจะเห็นว่าตัวเองเท่านั้นสมควรได้ คนอื่นไม่ควรได้ หรือเมื่อได้แล้วก็คิดว่าตัวเองได้ไม่เหมาะสม ได้อย่างโน้นจึงจะเหมาะสม ชนิดว่าที่ได้ไม่ดี ที่ดีไม่ได้ ทำนองนี้ด้วยกันทั้งนั้น ก็น่าเห็นใจ แต่ก็ต้องเห็นใจเจ้านายบ้าง เพราะการเลือกเฟ้นคนเพื่อให้รับตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้นเป็นเรื่องลำบากใจมากอยู่

ธรรมดาต้นไม้กระถาง เช่นพวกบอนพวกว่าน ตอนแรก ๆ เจ้าของมักจะดูแลเอาใจใส่อย่างดีเท่าเทียมกัน แต่ต่อมา ต้นไม้ใดพยายามเจริญเติบโต ให้กิ่งให้ใบที่สวยงาม ไม่มีตำหนิ เร่งเจริญเติบโตจนคับกระถาง เจ้าของก็มักจะโยกย้ายต้นไม้นั้นไปใส่กระถางใบใหม่ที่ใหญ่กว่าและบำรุงรักษาพิเศษกว่าต้นไม้ที่ไม่ยอมเจริญเติบโตหรือเติบโตช้า ทั้งกิ่งก้านใบดอกก็ไม่เป็นไปตามใจเจ้าของ เจ้าของก็บำรุงรักษาอย่างธรรมดา ความคิดที่จะย้ายไปสู่กระถางใบใหม่ที่ใหญ่กว่าย่อมจะไม่มี ดังนั้น ต้นไม้ใดต้องการจะได้อยู่ในกระถางใบใหม่ที่ใหญ่กว่า ต้องการให้เจ้าของรดน้ำพรวนดินให้ปุ๋ยอยู่เรื่อย ๆ ก็เป็นหน้าที่ของต้นไม้นั้นที่จะต้องช่วยตัวเองปรับปรุงตัวเองให้เจริญเต็มที่จนเจ้าของเห็นความดีความงามและเกิดความคิดว่าสมควรย้ายจากกระถางเดิมซึ่งคับแคบและเล็กได้แล้ว

เมื่อเราคิดว่าเราไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็ลองมาปรับปรุงตัวเองตามแบบต้นไม้กระถางดูบ้างเป็นไร ไม่นานก็จะได้คำตอบคำถามข้างต้นเองแหละ.

สิริ เป็น ทรัพย์

พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า **"สิริ โภคานมาสโย"** แปลว่า **"สิริเป็นที่มานอนแห่งโภคะทั้งหลาย"** หมายความว่า ใครมีสิริอยู่ในตัว โภคสมบัติทั้งหลายจะไหลมาหาผู้นั้น เพราะสมบัติทั้งหลายนี้เป็นของแปลกอยู่ คือชอบแต่คนมีสิริหรือมีมิ่งขวัญเท่านั้น ใครไม่มีสิริหรือหมดสิริก็ไม่อยากจะอยู่ด้วย คนเราแม้จะได้โภคสมบัติมากจากกองมรดกก็ดี จากความรู้ความสามารถก็ดี แต่ถ้าขาดสิริเสียแล้ว โภคสมบัติเหล่านั้นก็จะค่อย ๆ หมดสิ้นไป บางคราวสมบัติใหม่ที่ได้มานั้นกลับมาเป็นตัวการพาสมบัติเก่าให้พลอยวิบัติไปด้วย

สิริ ในที่นี้คือความดีหรือบุญกุศลที่บุคคลเราได้ทำไว้ตามลำดับมาจนเป็นบุญนิธิ เป็นกองบุญหรือเป็นบุญบารมีติดตามผู้ทำอยู่ตลอดมา ซึ่งสิริเช่นนี้ใครจะลักจะขโมยหรือยื้อแย่งไปไม่ได้ ใครทำก็เป็นสมบัติส่วนตัวของผู้นั้น ของใครก็ของมัน ไม่สาธารณะทั่วไปแก่บุคคลอื่น

บุญที่จัดว่าเป็นสิรินั้นได้แก่บุญเป็นต้นว่า การประพฤติธรรมที่เป็นความดีต่าง ๆ เช่น ความมีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อาชีพสุจริต การพูดจาไพเราะ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ฯลฯ อันเป็นที่ประทับใจของผู้อื่นและเป็นเครื่องสนับสนุนให้ตัวเองเจริญก้าวหน้าโดยลำดับ รวมทั้งการงดเว้นจากความชั่วทุจริตทุกชนิด งดเว้นจากอบายมุขทุกประการ และมีความขยันไม่เกียจคร้านในการงานต่าง ๆ ด้วย เหล่านี้เป็นเรื่องของคำว่า **"สิริ"** ในที่นี้ทั้งนั้น

คนที่ประพฤติธรรมดังกล่าวมานี้ได้จัดว่าเป็นคนมีสิริ และสมควรเป็นคนประเภท **"เป็นที่มานอน"** แห่งโภคะทั้งหลาย ส่วนผู้ไม่ประพฤติธรรม งดทุจริตไม่ได้ ติดอบายมุขแม้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง เหล้าก็ดื่ม การพนันก็เล่น เที่ยวเตร่ไม่เว้น เช่นนี้ แม้จะหาโภคสมบัติได้ ก็อยู่ได้ไม่นาน เพียงวันสองวันก็จะมีเหตุให้ต้องจากมือไปหาไปอยู่กับคนมีสิริต่อไป

แขกผู้มีเกียรติหรือผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ หากจำเป็นจะต้องมาเยือนคนที่ไร้ความดีหรือไร้ทรัพย์หรือไร้ทั้งสองอย่าง ก็มาเพียงให้เห็นหน้า ยืนคุยพอรู้เรื่องหมดธุระแล้วก็รีบ

ลาไป แขกประเภทนี้จัดเข้าในแขกประเภท **"มายืน"** หากเจ้าของบ้านมีอัธยาศัยดีงามพอสมควร แม้จะจนทรัพย์ แขกผู้นั้นก็อาจจะยอมนั่งคุยด้วยบนบ้านเป็นชั่วโมงสองชั่วโมงแล้วก็จากไป อย่างนี้จัดเป็นแขกประเภท **"มานั่ง"** แต่ถ้าเจ้าของบ้านเป็นคนบุญหนักศักดิ์ใหญ่เป็นคนมีเกียรติเช่นเดียวกับตน หรือเป็นคนรวยความดีมาก ทั้งมีอัธยาศัยคล้ายคลึงกัน แขกนั้นก็อาจมานอนค้างอ้างแรมด้วย อยู่ช่วยทำงานทำของด้วยกัน พูดคุยกันนาน อย่างนี้จัดเข้าในประเภท **"มานอน"**

โภคสมบัติทั้งหลายก็เช่นเดียวกับผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่นั่นแหละ คนไม่มีสิริหรือมีสิริน้อย สมบัติเงินทองก็เพียงมายืนหรือเพียงผ่านมือให้สัมผัสแตะต้องนิดหน่อยเท่านั้นแล้วก็จากไป ให้เห็นชื่นใจนิดหน่อยพอให้รู้ว่าเป็นสมบัติของเราเท่านั้นเอง คนมีสิริมากหน่อยก็อาจมานั่งคือมาอยู่ในกระเป๋าเพียงวันสองวัน แล้วก็จากไปเช่นเดียวกัน ส่วนคนมีสิริบริบูรณ์ สมบัติทั้งหลายจะมาเยือนชนิด **"มานอน"** นิ่งอยู่ในบ้าน ในเซฟ ในบัญชีตลอด และมิใช่จะมาด้วยตัวเองเท่านั้น ยังจะชักชวนบริวารเพื่อนฝูงน้อยใหญ่ให้มาอยู่กับเจ้าของคนนั้นด้วย เรื่องนี้ขอให้สังเกตดูเถิด คนที่ยากจนอยู่แล้ว แม้จะขยันทำมาหากินได้เงินทองมาเท่าไร ๆ ก็ได้เพียงพอใช้จ่ายไปวัน ๆ เท่านั้น ไม่อาจเหลือเก็บได้ บางครั้งอาจได้มาก แต่ก็ต้องมีเหตุให้ต้องจ่ายหมดทุกคราวไป ส่วนบางคนนั้นสามารถเก็บได้เป็นกอบเป็นกำและตั้งตัวได้ในที่สุด ทั้งนี้เพราะสิรินี่เองเป็นต้นเหตุ

หรืออย่างบางคนที่เขาร่ำรวยสุขสมบูรณ์เหลือเฟืออยู่แล้ว แต่ทรัพย์สมบัติก็ยังไหลเข้ามาหาทุกวัน กินใช้ไปชั่วลูกชั่วหลานก็ไม่หมด ยิ่งทำยิ่งได้ ยิ่งใช้ยิ่งมี ก็เพราะเป็นคนมีสิริดีอีกน่ะแหละ

สิรินี้เป็นของใครของมัน ลักขโมยหรือขอกันไม่ได้ ไม่เหมือนทรัพย์ภายนอกซึ่งสามารถจะหยิบยื่นให้กันและกันได้ ดังมีเรื่องเล่ากันมาว่า มีพราหมณ์คนหนึ่งเป็นคนฉลาดในการดูสิริคน เห็นท่านอนาถบิณฑิกมหาเศรษฐีเป็นคนร่ำรวยมาก ก็คิดว่า เศรษฐีคนนี้เดิมทีก็เป็นคนยากจนมาก่อน เดี๋ยวนี้กลับร่ำรวยขึ้น เพราะอะไรหนอ คิดแล้วจึงไปบ้านเศรษฐีทำทีขอเข้าเยี่ยมจึงได้ทราบว่า เศรษฐีมีไก่เผือกขาวผ่องอยู่ตัวหนึ่ง และไก่ตัวนี้เองที่เป็นสิริทำให้เศรษฐีร่ำรวย จึงออกปากขอไก่กับเศรษฐี ซึ่งท่านก็ให้ด้วยความเต็มใจ เพราะ

เป็นคนเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นอยู่แล้ว พราหมณ์ดีใจมากรีบอุ้มไก่ไปบ้าน เฝ้าเลี้ยงอย่างดี แต่เลี้ยงเท่าไรตัวเองก็ไม่รวยสักที เสียทั้งค่าเลี้ยงไก่เสียทั้งเวลา เลยตรวจดูก็ได้พบว่าสิรินั้นได้ออกจากไก่เสียแล้ว ไปบ้านเศรษฐีใหม่ ตรวจดูได้ทราบว่าสิริมาอยู่ที่แก้วมณีของเศรษฐี จึงออกปากขออีก ซึ่งเศรษฐีก็ให้ สิริก็ไม่ไปกับแก้วมณีอีก พราหมณ์หมดท่าจึงเอาไก่กับแก้วมณีมาคืนเศรษฐีพร้อมทั้งเล่าความจริงให้ฟังทุกประการ

เรื่องนี้ เท่ากับยืนยันว่า ขึ้นชื่อว่าความดีอันเป็นสิรินั้นเป็นของใครของมัน ใครทำใครได้แน่นอน และยืนยันว่า คนมีบุญเท่านั้นจึงจะรักษาสิรินั้นไว้ได้ตลอดไป

อนึ่ง สิรินี้ยังหมายถึงความเป็นใหญ่ความเป็นผู้มีอิสระด้วย ใครได้เป็นใหญ่เป็นโต จะด้วยบารมีเก่าหรือบารมีใหม่ก็ตาม จะด้วยความรู้หรือความสามารถเฉพาะตัวก็ตาม ผู้นั้นจะได้รับโภคะทั้งหลายจากสี่ทิศแน่นอน เพราะอำนาจความเป็นใหญ่เป็นโตนั้น

เพราะฉะนั้น หากต้องการให้มีสิริมารับใช้บริการในชีวิต ก็ต้องสร้างสิริให้เกิดมีในตัว ด้วยการประพฤติตนให้เป็นคนดีมีเหตุผลและมีคุณธรรม มีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักประหยัด มีความกตัญญูกตเวที และงดเว้นอบายมุขให้ได้ ทั้งรู้จักจัดระเบียบการครองชีพให้พอเหมาะพอควร ไม่ให้อัตคัดนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก เท่านี้สิริก็มีเต็มตัวแล้ว

คนมีสิริอยู่ที่ไหนก็ทำให้ที่นั่นเจริญ อยู่ในครอบครัวใดก็ทำให้ครอบครัวนั้นอยู่เย็นเป็นสุข เกิดความมั่งคั่งมั่นคง เงินทองไม่ขาดมือ คนขาดสิริ อยู่ในครอบครัวใด นอกจากจะพาให้ครอบครัวนั้นเดือดร้อนแล้ว ยังจะพาให้ครอบครัวนั้นยากจนลงทุกวัน และยังจะพาโภคะทั้งหลายที่มีอยู่แล้ววิบัติย่อยยับลงทุกวันด้วย

สิริจึงเป็นทรัพย์อันประเสริฐ และเป็นที่มานอนแห่งโภคะทั้งหลายอย่างแท้จริงแล.

จุดบอดของชีวิต

บางครั้งเราอาจเกิดความสงสัยขึ้นมาว่า คนนี้เขาก็ดีทุกอย่าง ความรู้ความสามารถก็ดี ความประพฤติทั่ว ๆ ไปก็ดี ทั้งหน้าที่การงานก็สูง ทั้งขยันขันแข็งเอางานเอาการ อัธยาศัยไมตรีก็ดีเป็นที่รักนับถือของคนทั่วไป แต่ทำไมไม่ค่อยเจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ทำไมจึงมีแต่เรื่องราว มีแต่ตกอับ หรือไม่อย่างนั้นก็ไม่มีใครเห็นความดีของเขา พูดอีกทีก็คือคิดว่า เขาดีทุกอย่างไม่มีข้อบกพร่องในสายตาเลย ทำไมเขาจึงเป็นอย่างนี้ ทำไมความดีจึงไม่ช่วยเขาบ้าง

เราอาจสงสัยอย่างนี้ในตัวคนอื่น บางทีก็ในตัวเราเอง เมื่อคิดหาคำตอบในทางไม่ดีของเขาหรือของตัวไม่พบ ก็เลยเหมาเอาว่า **"ทำดีไม่ได้ดี"** ไปโน่นเลย

ความจริง คนเราทั่วไปต่างก็มีดีด้วยกันทุกคน ในทำนองเดียวกันต่างก็มีไม่ดีด้วยกันทุกคนนั่นแหละ แต่เมื่อมีดีมากเท่าไร ความไม่ดีก็มักจะถูกมองข้ามไปเสีย ทั้ง ๆ ที่มันมีอยู่ ดังในกรณีข้างต้นนั้น คนที่เราว่าดี ๆ นั้น ลองหาจุดบอดหรือจุดบกพร่องที่ทำให้เขาไม่ได้ดีดูสักนิด อาจจะพบก็ได้ และจุดที่เราพบนั้นอาจเป็นจุดบอดที่สำคัญที่สุดของเขาซึ่งเราก็คาดไม่ถึงว่าเขาจะมีอย่างนั้นหรือเป็นอย่างนี้ คือเขาอาจมีดีภายนอกซึ่งมองได้ทุกอย่างจริง แต่เขาอาจขาดดีภายในก็เป็นได้ ดีภายในที่น่าจะขาดไปคือ ความสำนึกในความดีของบุคคลอื่นแล้วยอมรับความดีของเขา และหากว่าความดีนั้นเขาทำให้แก่ตัวเองก็ยอมรับว่านั่นเป็นบุญคุณ ซึ่งตัวเองจะต้องจารึกไว้ในใจแล้วหาทางตอบบุญแทนคุณนั้นตลอดไป ซึ่งความสำนึกในบุญคุณของคนอื่นและยอมรับที่จะตอบสนองพระคุณนั้นนี่เองซึ่งเรียกกันในภาษาพระว่า **"กตัญญูกตเวทิตาธรรม"** หรือเรียกสั้น ๆ ว่า **"ความกตัญญู"**

ความกตัญญูนี้จัดว่าเป็นคุณธรรมพื้นฐานของชีวิต ใครมีความกตัญญูก็ได้ชื่อว่าได้สร้างพื้นฐานชีวิตไว้ดีแล้ว ชีวิตของเขาก็จะรุ่งโรจน์สูงส่งยั่งยืนต่อไปได้โดยไม่มีวันตกอับง่าย ๆ ใครขาดความกตัญญูก็ถือว่าขาดพื้นฐานชีวิตที่ดีและมั่นคงไป แม้เขาจะมีดีอย่างอื่นร้อยดีพันดีอย่างไร แต่ถ้าขาดดีกตัญญูเสียอย่างเดียวแล้วก็รุ่งเรืองและมั่นคงอยู่ได้ไม่นาน เปรียบเหมือนอาคารหรือสิ่งก่อสร้างใหญ่ ๆ ที่มั่นคงแข็งแรงต้านลมต้านฝนอยู่ได้ก็เพราะมีราก

ฐานที่มั่นคงแข็งแรง ส่วนอาคารที่สูงใหญ่บางอาคาร ซึ่งวางรากฐานไว้ไม่เพียงพอ แม้ข้าง บนจะตกแต่งไว้สวยงาม ใช้วัสดุที่ดีและคงทนสักปานใด สักวันหนึ่งก็จะต้องพังครืนลงมาแน่นอน บางทีสร้างยังไม่ทันเสร็จก็พังลงมาเสียแล้ว

รากฐานที่มั่นคงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสิ่งก่อสร้างใหญ่ ๆ ฉันใด ความกตัญญูก็เป็นพื้นฐานชีวิตอันจำเป็นสำหรับคนที่ต้องการเป็นใหญ่เป็นโตและต้องการความรุ่งเรือง ฉันนั้น

แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านก็ทรงรับรองไว้ว่า

"ความกตัญญูกตเวที เป็นพื้นฐานของเหล่าสัปบุรุษชนคนดี" ฉะนี้

เพราะฉะนั้น ในกรณีที่เราเห็นว่า เขาดีทุกอย่างแต่ทำไมไม่เจริญนั้น เขาอาจจะมีความบกพร่องโดยขาดความกตัญญูอันเป็นจุดบอดสำคัญก็เป็นได้ คือเขาอาจเป็นคนอกตัญญูต่อพ่อแม่เขา หรือต่อผู้มีพระคุณคนใดคนหนึ่งซึ่งเราไม่อาจรู้หรือมองเห็นความเป็นไปของเขาก็เป็นได้

อันพฤติกรรมของคนอกตัญญูนั้น อาจแสดงออกให้เห็นเพียงผิวเผิน เช่น กับพ่อแม่ ก็ไม่มีความเคารพคารวะท่าน ไม่ให้เกียรติท่าน แถมบางครั้งยังลบหลู่ท่านเสียอีก บางทีอาจเอาพ่อเอาแม่ไปล้อกันเล่นเห็นเป็นของสนุกปากไปเสียก็มี ที่แสดงแรงขึ้นไปหน่อยก็ถึงพูดจาถากถางพ่อแม่ ด่าทอท่าน แสดงกิริยาบึ้งบึ่งบึ้งบึ้งใส่หน้าท่าน ใส่แง่ใส่งอนท่าน รวมถึงพูดจาดูถูกตัดรอนบุญคุณท่านให้ท่านช้ำใจ และที่แสดงออกอย่างแรงที่สุดก็ถึงกับลงไม้ลงมือ ทุบตี เตะต่อย ทำร้ายท่านทั้งทางร่างกายและจิตใจ นี่คือพฤติกรรมของคนอกตัญญูทั้งสิ้น

คนอกตัญญูนั้น จัดว่าเป็น "คนพื้นเสีย" หาความเจริญไม่ได้เอาทีเดียว

ใครมีอย่างนี้แม้เพียงอย่างเดียวก็ชื่อว่ามีจุดบอดในตัวซึ่งจะเป็นเหตุบั่นรอนความเจริญต่าง ๆ ได้

มิใช่เฉพาะต่อพ่อแม่เท่านั้นที่เราควรแสดงความกตัญญูตอบ ไม่ควรลบหลู่คุณแม้ผู้อื่นซึ่งเคยมีพระคุณแม้เพียงเล็กน้อยก็ไม่ควรลืม ท่านว่า ใครก็ตามที่ให้ข้าวหนึ่งคำน้ำหนึ่งขันแก่เราด้วยน้ำใจ จงถือว่านั่นเป็นบุญคุณที่ควรหาทางตอบสนองให้ได้ อย่างน้อยก็สักครั้งหนึ่ง อย่างนี้จึงจะถือว่าเป็นคนดีแท้

อย่างในสมัยพุทธกาล มีพราหมณ์คนหนึ่งชื่อราธะ เป็นคนมีศรัทธาอยากจะบวชจึงไปอาศัยอยู่ในวัด ปรนนิบัติพระอยู่นานแล้วขอให้ท่านบวชให้ แต่ไม่มีพระองค์ใดบวชให้ ทั้งนี้เพราะมีธรรมเนียมของพระอยู่ว่า รูปใดเป็นอุปัชฌาย์บวชพระใหม่จะต้องรับภาระพระใหม่นั้นอย่างน้อยก็ ๕ ปี จะต้องพาไปไหนต่อไหนด้วยจะทิ้งขว้างไม่ได้ จะต้องหาเลี้ยง ต้องสอนหนังสือสอนกรรมฐานให้ เจ็บไข้จะต้องพยาบาลรักษา นับว่าเป็นภาระหนักจึงไม่มีใครบวชให้ ราธะพราหมณ์เสียใจมากที่ไม่ได้บวชถึงกับกินไม่ได้นอนไม่หลับ เรื่องถึงพระพุทธเจ้าจึงประชุมสงฆ์ตรัสถามอาสาสมัครที่จะให้ราธะบวช พระสารีบุตรทูลรับอาสาทรงถามว่าพราหมณ์คนนี้เป็นญาติหรือเป็นคนรู้จักกัน พระสารีบุตรทูลว่า ไม่ได้เป็นญาติและไม่ได้เป็นคนรู้จักกัน แต่จำได้ว่าเมื่อหลายปีมาแล้วพราหมณ์คนนี้เคยใส่บาตรให้ทัพพีหนึ่ง คิดถึงบุญคุณข้อนี้ของพราหมณ์คนนี้จึงรับอาสาจะบวชให้ พระพุทธองค์ทรงอนุโมทนาและตรัสสรรเสริญพระสารีบุตรว่าเป็นพระเถระยอดกตัญญู ราธะพราหมณ์เลยได้บวชเพราะอาศัยแรงข้าวสุกที่ใส่บาตรเพียงทัพพีเดียวและแรงกตัญญูแท้ ๆ

พระสารีบุตรท่านไม่เคยลืมบุญคุณใคร แม้อาจารย์คนแรกของท่านซึ่งสอนให้ท่านได้บรรลุมรรคผลเบื้องต้นคือท่านพระอัสสชิหนึ่งในจำนวนพระปัญจวัคคีย์ ท่านก็เคารพเสมอต้นเสมอปลาย โดยจะนอนผินศีรษะไปทางที่พระอัสสชิอยู่เสมอ จะไม่ยอมนอนหันเท้าไปทางที่อาจารย์อยู่เป็นเด็ดขาด

นี่คือปฏิปทาของพระเถระยอดกตัญญู ซึ่งท่านก็ได้เจริญสูงสุดในพระพุทธศาสนาเป็นพระอัครสาวกฝ่ายขวา และได้รับยกย่องว่ามีปัญญาสูงสุด เป็นตัวแทนพระพุทธเจ้าในทางปัญญาและทางเทศนาได้

ดังนั้น หากเราสงสัยว่าทำดีไม่ได้ดี ก็ลองดูว่ามันขาดดีคือความกตัญญูไปบ้างหรือไม่ มีจุดบอดในชีวิตข้อนี้หรือไม่ บางทีอาจจะหมดข้อกังขาเองว่า

"อ้อ . . . เพราะขาดความกตัญญูนี่เอง จึงทำให้ชีวิตดับอยู่จนทุกวันนี้"

ปูสัมมนา

"สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี – ความพร้อมเพรียงกันของหมู่คณะ นำความสุขมาให้" นี่คือพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้เมื่อ ๒๕๐๐ ปีเศษมาแล้ว ซึ่งเป็นความจริงมาทุกยุคทุกสมัยและจะเป็นต่อไปอีกนานเท่านาน

ความสามัคคี เราถือกันว่าเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จของงานที่ทำทุกอย่าง ไม่ว่างานนั้นจะเป็นงานยากหรืองานง่าย ไม่ว่าจะเป็นงานของคนดีหรือของคนชั่ว หากพร้อมกันทำแล้วเป็นเสร็จได้ทุกอย่างไป ความสามัคคีนี้จะต้องเริ่มที่ใจก่อน ต่อไปก็ที่วาจา สุดท้ายก็ลงที่กาย เป็นขั้นตอนตามลำดับไปอย่างนี้

การทำงานกับคนหมู่มากหรือทำงานกันเป็นหมู่เป็นทีม ต้องอาศัยต่างคนต่างมีใจคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน อย่างที่พูดกันติดปากว่า **"เห็นพ้องต้องกัน"** นั่นแหละ หากเห็นพ้องต้องกันก็เท่ากับว่างานนั้นได้เสร็จไปตั้งครึ่งหนึ่งแล้ว ความเห็นร่วมกันนี้สำคัญมาก อย่ามองข้ามเสียเป็นอันขาด คนเราลองเห็นด้วยเสียแล้วก็มักจะลงเอยด้วย **"ว่าไงว่ากัน"** หรือ **"เอาไงเอากัน"** แต่ถ้าควบคุมสมาชิกในหมู่ให้เห็นลงรอยกันไม่ได้ งานก็ชักจะไม่ราบรื่น ความยุ่งยากเริ่มตั้งเค้าขึ้นมาแล้ว คือผู้ที่คิดเห็นต่างออกไปนั่นแหละซึ่งบางทีจะนำความยุ่งยากมาให้ ถ้าหากเขามีน้ำใจสูงพอสมควร รู้จักแพ้ชนะ ไม่คิดเอาชนะคะคาน รู้จักยอมตามความคิดของคนส่วนมาก เมื่อคนส่วนมากเขาจะเอาอย่างนี้ แม้จะไม่เห็นด้วยและไม่ร่วมมือด้วย แต่ก็ไม่ขัดขวางอะไร อยู่เฉย ๆ ดูเขาไป อย่างนี้ก็ไม่เป็นพิษเป็นภัยอะไร แต่ประเภท **"มือไม่พาย เอาเท้าราน้ำ"** คือประเภทไม่เห็นด้วยแต่คิดจะเอาชนะ ตั้งตนเป็นผู้ขัดขวางนี่สิ ลำบากใจกันมามากแล้ว เพราะฉะนั้น หากคิดทำงานใหญ่ ท่านจึงสอนให้หาวิธีทำให้ทุกคนในหมู่คณะมีความเห็นพ้องต้องกันเสียก่อนเป็นอันแรก นี่คือที่มาของการโฆษณาชวนเชื่อ ของการหาเสียง และวิธีการอื่น ๆ เพื่อจูงใจกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน

ส่วนความพร้อมทางวาจานั้นดูจะไม่ยากที่จะให้เกิดมีขึ้น เพราะลองใจเห็นด้วยเสียแล้วก็มักจะพูดเป็นอย่างเดียวกัน

ลำดับสุดท้าย เรื่องความพร้อมเพรียงกันทางกายหรือทางการกระทำนี้รู้สึกจะยากอยู่เหมือนกันที่จะทำให้พร้อมกันได้ เพราะขีดความสามารถของแต่ละคนมีไม่เท่ากัน เรียกว่าต่างคนต่างก็ถนัดต่างก็มีความสำคัญไปคนละอย่าง หากจะให้มาทำงานร่วมกันก็ต้องเลือกเฟ้นชนิดที่เข้ากันได้ หรือชนิดที่ยอมลดหย่อนผ่อนปรนหรือยอมปรับปรุงตัวเองให้เข้ากันให้ได้จึงจะทำงานร่วมกันได้ดี แม้จะเปะปะไปบ้างก็พอจะมีทางสำเร็จได้

เล่ากันมาว่า ครั้งหนึ่ง ปูทั้งหลายเปิดการประชุมใหญ่ขึ้น ด้วยต้องการจะหาข้อแก้ไขในปัญหาที่ว่า ทำไมพวกปูจึงเดินไม่ตรงทาง จึงเปิดการสัมมนาหาข้อมูลกันเป็นการใหญ่ ในที่สุดหลังจากที่โต้กันอย่างเผ็ดร้อนแล้ว ก็ได้ข้อมูลอันแน่ชัดว่า ที่ปูเดินไม่ตรงทางนั้นเป็นเพราะเหตุผลเพียงข้อเดียวคือปูมีขามากเกินไปและแต่ละขาไม่มีความสัมพันธ์กัน เวลาเดินจริง ๆ ใช้ขาเดินเพียงก้าวละ ๒–๓ ขาเท่านั้น ที่เหลือก็จะยกเก้งก้างเกะกะทำให้เสียแนวไปหมด ข้อมูลนี้เมื่อทดสอบดูแล้วก็เป็นที่ยอมรับของบรรดาปูทั้งหลาย แต่ก็ไม่อาจจะแก้ไขด้วยการเสนอให้ตัดขาที่เก้งก้างออกหรือด้วยการให้ขาทั้งหมดสัมพันธ์กันได้ ทั้งนี้เป็นเพราะกรรมพันธุ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษปูครั้งกระโน้นแล้ว

ผลการสัมมนาของปูครั้งนั้น ทำให้ได้แนวความคิดว่า แม้ว่าเราจะทำงานร่วมกันมาก ๆ คน ก็อาจทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้ แม้ว่าจะเกะกะเก้งก้างไปบ้างก็ตาม สำคัญก็คือขอให้รู้จักผ่อนปรนอย่างปูทั้งหลาย คือขาปูนั้นมีทั้งสั้นและยาว ขาที่สั้นเมื่อถึงคราวทำหน้าที่ก็ออกแรงเต็มที่ ยืดขาทรงตัวเต็มแรงแล้วก้าวไปข้างหน้า ขาที่ยาวก็ย่อขาลงนิดหนึ่ง เพื่อให้น้ำหนักลงไปอยู่ที่ขาสั้นบ้าง ไม่ใช่ยืนหยัดเต็มเหนี่ยวทรงตัวเต็มแรงจนขาสั้นแขวนเติ่ง เพราะรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวกันอย่างนี้ ปูจึงเดินไปได้

คนเราก็เช่นกัน เวลาทำงานร่วมกันหากรู้จักผ่อนปรนรู้จักลดตัวลง ลดความคิดเห็นที่รุนแรงลง คือรู้จักปรับปรุงตัวขึ้นหรือพยายามปรับความคิดเห็นขึ้นเพื่อให้อยู่ในระดับเดียวกับคนอื่นได้บ้าง ก็จะทำงานด้วยกันได้โดยไม่หนักแรง เช่นจะยกเสาสักต้นหนึ่งซึ่งต้องใช้คนยกถึง ๑๐ คน เมื่อทุกคนพร้อมแล้ว พอออกแรงยก เมื่อยกไม่พร้อมกันต่างคนต่างก็ยกกันคนละอึบสองอึบ ก็ยกไม่ขึ้น ถ้านับหนึ่งสองสามแล้วออกแรงพร้อมกัน เสาที่หนักนั้นก็จะถูกยกได้อย่างสบาย เพราะเฉลี่ยแรงกันออก ทีนี้ เวลาเคลื่อนที่ ถ้าจะไม่ให้

หนักแรง ต้องเฉลี่ยน้ำหนักให้เท่า ๆ กันอีก คนที่สูงกว่าต้องย่อตัวแบกนิด ๆ น้ำหนักจะได้ลงมาหาผู้ที่ต่ำกว่าได้ไม่หนักแรงตัวเองนัก ทำนองเดียวกันคนที่ต่ำกว่าก็ต้องเขย่งเท้านิด ๆ ยืดตัวหน่อย ๆ เพื่อรับน้ำหนักถึง มิใช่ย่อตัวลงอีกเพื่อให้ผู้ที่สูงรับน้ำหนักฝ่ายเดียว อย่างนี้เรียกว่า 'ช่วยกัน' หากต่างคนต่างไม่แบ่งเบาภาระกันบ้าง ใครสูงใครใหญ่กว่าก็จะแบกภาระเต็มที่ ใครต่ำใครเล็กกว่าก็เบาสบายไป แต่ผลที่จะตามมาก็คือความไม่สำเร็จของงาน และความแตกร้าวกันในภายหลัง

พระพุทธองค์ก็ทรงยืนยันไว้ว่า **"ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ เป็นเหตุให้ได้รับความสุข"** ดังนี้

ส่วนการสร้างความพร้อมเพรียงให้เกิดในหมู่คณะนั้นเป็นเรื่องต้องศึกษาเพราะมีกลวิธีมาก แต่ที่สำคัญอันดับแรกก็คือต้องให้ความสำคัญแก่กันและกัน จะต้องมีความคิดว่าแต่ละคนมีความสำคัญเสมอเหมือนกันหมด แม้จะมีไม่เท่ากันแต่ก็มีเสมอกันอยู่ การให้ความสำคัญแก่กันและกันนั้นจะทำให้ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญของตัวเองว่าตัวเองก็มีศักดิ์ศรีมีความสำคัญและมีส่วนร่วมในหมู่คณะด้วย ตรงข้ามถ้าในหมู่คณะมีการดูถูกเหยียดหยามกัน ไม่ให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ยกตัวเด่นคนเดียวหรือฝ่ายเดียว แต่กดขี่โจมตีอีกคนหนึ่งฝ่ายหนึ่งลง เห็นว่าตัวเองเท่านั้นที่จะต้องเป็นใหญ่ คนอื่นเป็นเพียงตัวประกอบ หากมีความคิดและมีการกระทำเช่นนี้อยู่ในหมู่คณะแล้ว เชื่อเถิดว่า ไม่ช้าหมู่คณะนั้นก็จะต้องแตกกัน งานที่ร่วมกันทำมาแต่แรกจะไม่มีทางบรรลุเป้าหมายได้เลย

ลองให้ความสำคัญแก่ผู้อื่นบ้างในเวลาทำงานร่วมกัน แล้วคอยดูผลเถิด เพราะใคร ๆ ก็ไม่อยากต่ำต้อย ทุกคนอยากมีศักดิ์ศรีอยากได้รับยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะด้วยกันทั้งนั้นแหละ.

มองตน

ธรรมชาติได้สร้างตาไว้เพื่อให้มองสิ่งรอบ ๆ ตัวเพื่อเป็นประโยชน์แก่เจ้าของตาเอง และได้สร้างไว้เป็นคู่เพื่อให้เกิดความสมดุลเที่ยงธรรมในการมอง คือไม่ให้เอนไปทางเกลียดจนเกินไป หรือเอียงมาทางรักจนเกินไป ทั้งไม่ให้มองในแง่ดีจนเกินเหตุทั้ง ๆ ที่เห็นแง่เสียอยู่ทนโท่ หรือมองในแง่ร้ายจนหมดรูปทั้ง ๆ ที่เห็นแง่ดีอยู่เต็มตา ธรรมชาติสร้างตาไว้เป็นคู่และให้ตั้งอยู่ในระดับเสมอกันเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงและเที่ยงธรรมในการมองดังนี้

ปกติมนุษย์เรามักจะใช้ตามองแต่คนอื่นพิจารณาแต่คนอื่น และมักจะเห็นแต่ความผิดของเขาเท่านั้น ทั้งนี้เพราะขึ้นอยู่ที่คุณภาพของจิตใจในขณะมองด้วย ถ้าผู้มองมีจิตใจลำเอียงไปในทางที่ไม่ชอบอยู่ก่อนแล้ว ตาก็มักจะเอนเอียงมองหาแต่ข้อบกพร่องของเขาท่าเดียว มองผ่านสิ่งที่ดีเด่นของเขาไปเสีย หรือหากมีจิตลำเอียงไปในทางรักชอบ มีความนิยมนับถืออยู่ก่อนแล้ว ตาก็จะเอนเอียงมองเห็นแต่ข้อดีของเขา แม้ว่าข้อดีนั้นจะมีน้อยก็เห็นเป็นมากแล้วนำไปพร่ำพรรณนาเสียยืดยาว แต่ข้อบกพร่องแม้จะเห็นอยู่ก็มองผ่านไปเสียไม่สนใจ ไม่เก็บเอามาคิดวิจารณ์ ทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นในภายหลัง การมองด้วยตาจึงเชื่ออะไรไม่ได้นักมักพลาดกันบ่อย ๆ

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เราก็ยังต้องอาศัยตาเป็นหลักในการมองอยู่ดี เมื่อเป็นดังนี้ท่านจึงเน้นว่าเมื่อจะต้องมองก็อย่ามองแต่คนอื่นฝ่ายเดียว ควรจะมองดูตัวเองบ้าง ในเรื่องนี้มีพระดำรัสของพระพุทธองค์อยู่ว่า

> *"ไม่พึงใส่ใจถึงคำพูดที่ก่อความบั่นรอนของคนอื่น ไม่พึงมองดูสิ่งที่เขาทำแล้วหรือยังไม่ได้ทำ พึงพิจารณาแต่เฉพาะหน้าที่การงานของตนเท่านั้นว่าเราได้ทำและทำดีแล้วหรือยัง"*

เป็นความจริง มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีความสุขอยู่กับการคอยจับผิดผู้อื่น หรือมีความสุขอยู่กับการจับกลุ่มนินทาชาวบ้าน ยอมเสียเวลาติดตามเรื่องราว ยอมเสียเวลาเพื่อรอดูผลแพ้ชนะ ยอมให้เวลาฆ่าชีวิตของตนเพียงเพื่อแลกกับความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ ของจิตใจและเพียงเพื่อความสนุกปากของตนที่ได้พูดเรื่องของคนอื่น ใครจะเป็นอย่างไร ใครจะทำ

อะไรที่ไหนเป็นรู้ละเอียดละออหมด ซ้ำยังวิพากย์วิจารณ์ได้ว่าน่าจะเป็นอย่างนั้นควรจะเป็นอย่างนี้ ตั้งตัวเป็นผู้ชำนาญการในทุก ๆ เรื่องทีเดียว

แต่ในขณะเดียวกัน เรื่องของตัวเอง เรื่องในครอบครัวตัวเอง ซึ่งยังยุ่งเหยิงวุ่นวายอดอยากปากแห้งกัน ไหนจะเรื่องตกงาน ไหนจะเรื่องอาหารการกิน ไหนจะค่าเล่าเรียนซึ่งก็ยังไม่รู้ว่าตัวเองจะหาได้มาจากที่ไหน ปัญหานี้กลับไม่นั่งนึกนอนตรอง กลับไปคิดถึงแต่เรื่องคนอื่นซึ่งไม่ใช่เรื่องของตัวเลย

มีคำกลอนอยู่ตอนหนึ่งว่าไว้ดีเหมือนกันว่า **"โทษคนอื่นเราเห็นเท่าเป็นภูเขา โทษของเราเราเห็นเท่าเส้นขน"** คำกลอนนี้จริงแท้ทีเดียว

พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนให้เรามองดูเรื่องราวของตัวเองให้มากเข้าไว้ แม้ว่าจะมองเห็นได้ยาก เพราะใจเราไม่ค่อยจะยอมรับความผิดพลาดและความบกพร่องของตัวเองนักก็ตาม แต่เพื่อความเจริญของตัวเองท่านว่าก็ควรทำ เมื่อเห็นแล้วจะได้คิดแก้ไขได้ทันท่วงทีเรื่องของคนอื่นเขาจะขึ้นช้างลงม้าอย่างไร เขาจะทำอะไรหรือไม่ทำอะไรก็เป็นเรื่องของเขาหากไม่ได้เกี่ยวกับตัวเราแล้วก็เป็นเรื่องส่วนตัวเขาไป บางทีคนเราเอาเวลาไปยุ่งเรื่องคนอื่นซึ่งไม่เกี่ยวกับตัวมากเกินไป นอกจากเสียเวลาแล้วโดยใช่เหตุแล้ว ยังกลับมานั่งบ่นทุกข์ใจเกิดความเดือดร้อนใจในเรื่องของเขาเสียอีก เวรกรรมจริง ๆ !

คนที่มองเห็นความบกพร่องของตัวเองได้นับว่าเป็นคนประเสริฐหาได้ยาก ยิ่งเมื่อมองเห็นแล้วยอมรับความผิดพลาดบกพร่องอันนั้นแล้วพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตัวเองให้ดีขึ้นยิ่งเป็นคนประเสริฐที่สุดหาได้ยากยิ่งขึ้น จัดเป็นประเภทยอดคนทีเดียว

มีชายสองคนเป็นเพื่อนบ้านกัน วันหนึ่งชวนกันไปวัดเพราะเห็นเขาไปกัน ขึ้นไปบนศาลานั่งฟังเทศน์ที่พระพุทธเจ้ากำลังทรงแสดงอยู่ คนหนึ่งนั่งสำรวมฟังนิ่งด้วยเกิดความเลื่อมใส ส่วนอีกคนหนึ่งนั่งประนมมือฟังเหมือนกันแต่สายตาสอดส่ายไปทางโน้นทางนี้บังเอิญสายตามองไปพบชายสไบของหญิงชราคนหนึ่งซึ่งขอดเหรียญไว้ จึงค่อย ๆ ขยับเข้าไปนั่งใกล้แล้วแก้ขอดเอาเหรียญออกมากำประนมมือไว้โดยที่หญิงนั้นไม่รู้ตัว เพราะมัวแต่นั่งหลับตาฟังเทศน์อยู่ เขากลับบ้านด้วยความดีใจ นำเหรียญนั้นไปมอบให้เมียและเล่าเรื่องให้ฟัง เมียรู้เรื่องเข้าแทนที่จะต่อว่าผัวว่าทำไมจึงทำเช่นนี้ กลับชมเชยว่าผัวเก่งเข้าใจใช้เวลา

ให้เป็นประโยชน์ไม่เสียเที่ยวที่ไปวัด ตอนเย็นพบภรรยาของเพื่อนคนที่ไปด้วยจึงพูดเยาะเย้ยถากถางว่า

"เป็นไงผัวเธอ ไปวัดฟังเทศน์มาดูท่าจะอิ่มบุญล่ะสิ จึงไม่ได้อะไรติดมือมา ผัวฉันสิเขาฉลาดออก ได้ฟังเทศน์ด้วยแถมมีเงินติดมือมาเป็นค่ากับข้าวได้ด้วย โง่อย่างผัวเธอคงอดตาย"

นางมิได้ต่อปากต่อคำ นำมาเล่าให้สามีฟัง สามีก็ได้แต่นั่งยิ้ม ๆ ไม่ว่าอะไร วันหลังกลับไปวัดอีก ทูลเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้พระพุทธองค์ฟัง พระพุทธองค์จึงตรัสว่า

"ผู้ใดเป็นคนโง่เป็นคนพาล แต่ก็รู้ตัวว่าตัวเองเป็นคนโง่เป็นคนพาล ผู้นั้นยังพอจะเป็นคนฉลาดได้ต่อไป ส่วนผู้ใดเป็นคนโง่เป็นคนพาล แต่สำคัญตัวว่าเป็นคนฉลาด ผู้นั้นแหละเรียกได้ว่า "**เป็นคนโง่แท้**" เพราะจะไม่ยอมเรียนรู้รับรู้อะไรจากใคร โดยคิดว่าตัวเองฉลาดพอตัวแล้ว เขาจึงเป็นคนโง่ตลอดชาติ"

สาธุ ! จริงแท้พระพุทธเจ้าข้า.....

วิชาเศรษฐี

ทุกคนหากว่ายังต้องการเสพสุขในโลกนี้อยู่ ดูเหมือนว่าจะยังปรารถนาความเป็นเศรษฐีมั่งมีสมบัติด้วยกันทั้งนั้น เพราะทรัพย์สมบัติเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขทางโลกีย์ทุกชนิดบรรดามีในโลก ใครมีทรัพย์สมบัติมากมักจะได้สมปรารถนาในทุกสิ่ง อย่างอวัยวะร่างกายหรือแม้แต่หัวใจคนก็ดูเหมือนว่าจะซื้อกันได้ด้วยเงินทองแล้ว นอกจากนั้นคนมีเงินทองยังเป็นที่นิยมนับถือของคนทั่วไป จะพูดจาอะไรก็มีคนเชื่อ น่าเกรงขาม เข้าทำนอง **"มีเงินมีทองพอพูดได้ มีไม้มีไร่ปลูกเรือนงาม"** นั่นแหละ ดังนั้น การที่ทุกคนปรารถนาความมีทรัพย์สมบัติเพื่อเป็นเศรษฐีหรือเพียงเป็นคนมีเงินทองพอใช้จ่ายจึงเป็นสิ่งไม่น่าตำหนิ เพราะเป็นสิทธิอันชอบธรรมของทุกคน

แต่ความปรารถนานี้หาได้สำเร็จแก่ทุกคนไม่ เพราะลำพังเพียงแค่ปรารถนาเท่านั้นทรัพย์สมบัติจะเกิดมีขึ้นมาสนองความปรารถนาก็หาไม่ คนที่เขาเป็นเศรษฐีมีทรัพย์นั้นเขามีเคล็ดของเขาอยู่ จะมีอย่างไรลองอ่านเรื่องนี้ดู

มีชายคนหนึ่งเคยบวชเรียนแล้ว มีนิสัยชอบรู้ชอบเห็นชอบศึกษาค้นคว้า นับเข้าในประเภทคนฉลาดได้คนหนึ่ง และยังเป็นคนคุยเก่งคุยได้ทุกเรื่องอีกด้วย แต่ว่าเป็นคนฐานะไม่ค่อยดี พอมีกินมีใช้ไปวัน ๆ เท่านั้น จึงในวันหนึ่งคิดว่าเห็นท่าจะต้องไปหากำนันเรียนรู้ความเป็นเศรษฐีกับกำนันเสียแล้ว เพราะกำนันเป็นคนรวยที่สุดในตำบลนั้น คิดตกก็ไปหากำนันทันที ฝ่ายกำนันเห็นเขามาสมัครเรียนวิชาเศรษฐีด้วยก็ยินดีรับไว้ด้วยเห็นหน่วยก้านของเขาพอไปได้ ทั้งคำพูดคำจาก็ดูจะเป็นคนใช้ได้อยู่ แต่ตกลงกันว่าวิชานี้อาจจะไม่จบง่าย ๆ ต้องเรียนกันนานหน่อย ให้เขาอยู่กินในบ้านเลย ช่วยทำงานบ้านด้วย โดยไม่ต้องรับค่าจ้าง เขารับคำตามข้อเสนอ

เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้วเขาก็ถามกำนันว่าจะให้เขาเริ่มเรียนได้เมื่อไร กำนันก็บอกว่าเรียนกันวันนี้เลยเพราะเป็นวันพฤหัสบดีอันเป็นวันครูอยู่แล้ว เขาดีใจมากจึงคุยกับกำนันอย่างถูกคอ ตกเย็นกำนันก็ให้คนจัดอาหารมาขึ้นโต๊ะ ส่วนมากก็อาหารดี ๆ ทั้งนั้นและมีหลายอย่างด้วย เขาถามกำนันว่าจะเลี้ยงใครจึงจัดอาหารมากมายอย่างนี้ กำนันตอบว่า

ก็เลี้ยงเรานั่นแหละ วันนี้ต้องเลี้ยงต้อนรับลูกศิษย์เสียหน่อย เขาก็คิดว่า อ้อ ! คนเป็นเศรษฐีนั้นจะต้องเลี้ยงกันด้วยอาหารดี ๆ โต๊ะใหญ่ ๆ อย่างนี้ พอถึงเวลากำนันก็ให้เขานั่งโต๊ะประจำที่แล้วบอกให้ทานได้ เขาก็เริ่มลงมือตักข้าวใส่จาน แล้วก็เอื้อมมือไปหยิบขวดเหล้ายี่ห้อดีจะรินดื่ม กำนันก็จับมือเขาไว้พลางพูดว่า เราชอบเหล้ามากหรือ เขาตอบว่าของโปรดทีเดียวครับ เออ...เหล้านี่ถ้าไม่ได้กินจะตายไหม ไม่ตายครับ ไม่ตายก็แสดงว่าเหล้าไม่จำเป็นต่อร่างกายใช่ไหม ใช่ครับ และเมื่อกินเหล้าแล้วเมาไหม เมาครับ เมาแล้วคุมสติไม่ได้เอะอะโวยวายเหมือนคนบ้าใช่ไหม ใช่ครับ เธอชอบเป็นคนบ้าหรือคนดี ชอบเป็นคนดีครับ กำนันก็เลยสรุปว่า เมื่อเหล้ามันไม่จำเป็นต่อชีวิต ไม่กินไม่ตาย แต่กินแล้วเมาทำให้เหมือนคนบ้า ก็อย่าไปกินมัน ว่าแล้วก็ให้คนยกขวดเหล้าไปเก็บเสีย เขามองตามอย่างเสียดาย

กำนันถามเขาเรื่อย ๆ สิ่งใดที่ไม่จำเป็นต่อชีวิต ถึงไม่ได้กินก็ไม่ตาย ก็ให้ยกออกเก็บ เอาไว้เฉพาะที่จำเป็นต่อชีวิตต่อร่างกายที่ร่างกายต้องการจริง ๆ คือข้าวและกับข้าวเพียง ๔-๕ จาน แล้วพูดว่า อาหารเหล่านี้จำเป็นต่อชีวิตจริง ๆ เมื่อไม่กิน ร่างกายจะอยู่ไม่ได้ แต่มันมีมาก เราสองคนกินหมดไหม เขาตอบว่าไม่หมดครับ ถ้าไม่หมด มันเหลือ จะเสียไหม เสียครับ เอ้า ! ถ้าเสียอย่างนี้ก็เอาไว้กินสัก ๒-๓ อย่างก็พอ เอาของแห้ง ๆ เก็บไว้ก่อน มันไม่บูดไม่เสีย ว่าแล้วก็สั่งให้เก็บอีก และลงมือรับประทานก่อน

ทานอาหารกันเสร็จแล้ว กำนันก็ชวนเขาคุยต่อ เขาถามว่า เมื่อไรจะให้เรียนวิชาที่ว่าสักที กำนันตอบว่าเธอเรียนมาแล้วตั้งแต่อยู่ที่โต๊ะอาหารนั่นแหละ คนเราจะเป็นเศรษฐีได้นั้นเขาต้องเริ่มที่การกินก่อน ถ้ากินไม่เป็นก็เป็นเศรษฐีได้ยาก พูดเท่านี้เขาเข้าใจทันที พร้อมกับพูดเสริมว่า ที่คนเราส่วนมากจน ๆ กันก็เพราะกินไม่เป็น ไม่รู้จักกิน กินไม่เลือกเวลา ไม่เลือกว่าจำเป็นไม่จำเป็นใช่ไหมครับ กำนันตอบว่า ถูกต้องที่สุด แล้วก็เรียกคนรับใช้ให้เอากระบุงที่สานค้างไว้มาสานต่อ เขาถามว่า ท่านครับ ที่บ้านท่านมีกระบุงมากมายก่ายกองแล้วจะสานไปทำไมอีก กำนันตอบว่า สานเอาไว้ขายเป็นรายได้พิเศษ คนเป็นเศรษฐีเขาต้องรู้จักคุณค่าของเวลา ต้องขยันทำงานหารายได้พิเศษแม้จะเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็อย่าดูถูก เมื่อทำทุกวันก็ได้ทุกวัน ต้องใช้เวลาให้เป็น นั่งคุยกันเฉย ๆ มันเสียเวลาเสียงานด้วย มือทำไป ปากคุยไปได้ประโยชน์ เขาพยักหน้าเข้าใจ

พอมืดลง กำนันสั่งให้จุดตะเกียงทำงานและคุยกันต่อ จกดึกได้เวลานอน ก็ให้เขาเข้านอนในห้องเดียวกัน แต่นอนคนละมุ้ง เมื่อเข้ามุ้งเสร็จเท่านั้น กำนันดับตะเกียงทันที

เขาจึงถามว่า รีบดับตะเกียงทำไมครับ ผมอยากจะคุยกับท่านต่อ กำนันตอบว่า ที่รีบดับเพราะป้องกันไฟไหม้มุ้ง เพราะบางทีเราเผลอหลับไป หากมือเท้าป่ายไปถูกตะเกียงเข้า มันก็จะล้ม ไฟจะไหม้มุ้งไหม้บ้านเอา อีกประการหนึ่ง เป็นการประหยัดด้วย การนอนคุยกันไม่จำเป็นต้องมีไฟ มืด ๆ ก็คุยได้ นี่ก็วิชาเศรษฐีนะ เธอจำไว้ ต้องประหยัดและมีสติทุกเมื่อ เมื่อกำนันเงียบเสียง เขาก็คิดว่ากำนันคนนี้เป็นคนรอบคอบจริง ๆ แต่ยังรู้ไม่เท่าเรา เราสิรู้มากกว่า นึกแล้วก็ทำตามที่รู้ทันที กำนันได้ยินเสียงกุกกัก ๆ จากมุ้งของเขาจึงร้องทักว่าเธอทำอะไรนอนไม่หลับหรือ เขาตอบว่า เปล่าครับ ผมกำลังจะถอดเสื้อผ้านอน ถอดทำไมกำนันถาม เขาตอบว่า ธรรมดาผ้าเขามีไว้เพื่อปกปิดร่างกายและอวัยวะที่ควรปกปิดในตอนกลางวัน เพราะมีคนเห็น ตอนนี้ไม่มีใครเห็นแล้วจะนุ่งมันทำไม แก้เก็บไว้เสียมันจะได้ไม่ยับไม่เก่าง่าย ๆ ใช้ได้นาน ทั้งไม่เหม็นสาบด้วย ผมคิดอย่างนี้ครับ จึงได้ถอดเสื้อกางเกงนอน

รุ่งขึ้น กำนันเรียกเขามาพบแต่เช้าแล้วบอกว่า เธอเรียนจบหลักสูตรแล้ว เธอรู้มากกว่าฉันเสียอีก บางอย่างฉันยังไม่รู้และไม่เคยทำเลย เธอกลับรู้และเป็นความจริงเสียด้วย เธอรู้ทุกสิ่งทุกอย่างดี แต่เธอขาดอย่างเดียวคือ ไม่ทำตามที่เธอรู้เท่านั้นเอง รู้มากแต่ไม่ทำตามที่รู้หรือตามที่พูดมันจะเกิดประโยชน์อะไร เวลานี้เธอเรียนจบแล้วหละ เธอไปได้ จงจำไว้ว่าวิชาเศรษฐีนั้น มีเคล็ดอยู่นิดเดียวเท่านั้น คือ **"รู้แล้วต้องทำตามที่รู้"** เท่านั้นแหละ

เป็นความจริง คนฉลาดนั้นย่อมเรียนรู้อะไรง่าย เข้าใจอะไรง่าย แต่ส่วนมากมักไม่ทำตามที่รู้

และคนเราส่วนมากก็มักจะรู้อะไรดี ๆ ด้วยกันทั้งนั้น การที่จะร่ำรวยมีเงินทองได้ต้องขยันต้องประหยัด อย่างนี้ก็รู้ การดื่มสุราไม่ดี การเที่ยวเตร่ไม่ดี เล่นการพนันไม่ดี เกียจคร้านไม่ดี อย่างนี้ก็รู้แต่ก็ยังทำกัน ทำแล้วก็เลิกไม่ได้ เพราะไม่ยอมเลิก รู้ดีทุกอย่างว่าความชั่วเป็นอย่างไร แต่ก็ยังทำกันอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน อย่างนี้เข้าตำรา **"รู้ดี แต่ทำไม่ได้"** ผิดสูตรไปครึ่งหนึ่ง

เมื่อทำไม่ได้ จะเป็นเศรษฐีมีเงินทองตามปรารถนากันได้อย่างไร

การตัดสินใจ

มีภาษิตไทยบทหนึ่งว่าไว้ว่า *"น้ำขึ้นให้รีบตัก"* นับเป็นภาษิตเตือนใจเราท่านได้อย่างดีในเวลาทำงาน เพราะการทำงานทุกอย่างต้องรีบเร่งและรวดเร็วทันกับเหตุการณ์ทันกับเวลา หากชักช้ายืดยาดจะไม่ทันการ ไม่ทันกิจ และจะไม่ทันกินเอาด้วย จะกลายเป็น *"ช้านักน้ำลงจะหมดทาง"* ไปเลย ด้วยเหตุว่าน้ำที่จะขึ้นมาให้ตักกินตักใช้ได้นั้นก็เพียงชั่วครู่ชั่วยามเท่านั้น อย่างดีก็เพียงข้ามวันข้ามคืน ไม่นานเลย จึงถ้าต้องการน้ำไว้กินไว้ใช้โดยไม่ต้องไปตักไกล ๆ ก็ให้รีบตักเอาที่มันขึ้นมาถึงกระไดบ้าน ขืนช้าจะไม่ทันน้ำลงต้องเสียแรงเสียเวลารอน้ำขึ้นใหม่อีก ซึ่งก็ไม่แน่นักว่าน้ำจะขึ้นมาให้ตักอีกหรือไม่ คนที่เสียโอกาสไม่รีบตักน้ำเสียทีแรก ไปรอตักน้ำขึ้นงวดใหม่ ได้รับความผิดหวังและรอเก้อมาเสียมากต่อมากแล้ว

เรื่องนี้อยู่ที่การตัดสินใจเป็นข้อสำคัญ คนเราทุกคนย่อมจะมีโอกาสดีมีช่องทางดีหรือมีข้อเสนอที่ดีมาให้เลือกด้วยกันทั้งนั้น แต่ว่าเมื่อไม่มีการตัดสินใจที่ดี มัวแต่ลังเล กลัวโน่นเกรงนี่ รอคนโน้นรอคนนี้อยู่ เลยตกลงใจไม่ได้ตัดสินใจไม่ถูก โอกาส ช่องทางหรือข้อเสนอนั้นก็เลยผ่านไปอย่างน่าเสียดาย เพราะโอกาสเป็นต้นดังกล่าวนั้นแม้จะเป็นโอกาสดีก็มิได้รอการตัดสินใจของคนได้ทุกคน เมื่อคนเราไม่รีบฉวยเอาไว้ตอนที่มันผ่านมามันก็ผ่านไปตามธรรมดาของมัน

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสเตือนไว้ว่า *"ขโณ โว มา อุปจฺจคา"* แปลเป็นความแบบไทย ๆ ได้ว่า *"ท่านทั้งหลายอย่าให้ขณะโอกาสผ่านไปเสียเปล่านะ"* ดังนี้ นั่นแสดงว่า พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของขณะโอกาสที่ผ่านเข้ามาในวิถีชีวิตของแต่ละคน พร้อมทั้งทรงย้ำว่าอย่าให้ขณะโอกาสนั้นผ่านไปเฉย ๆ โดยไม่เกิดประโยชน์ เพราะมิใช่แต่ขณะโอกาสจะผ่านไปเปล่าเท่านั้น ประโยชน์ที่จะพึงได้พึงถึงชีวิต และอายุกาล ของคน ๆ นั้น ก็ผ่านไปด้วย

การตัดสินใจเมื่อมีโอกาสมีช่องทางจะทำอะไรอย่างไรโดยรวดเร็วถูกต้องและแม่นยำนั้นเป็นประโยชน์มาก คนผู้ได้รับความสำเร็จในชีวิตส่วนมากมักจะเริ่มต้นด้วยการมีการ

ตัดสินใจที่ดี คาดการณ์คาดอนาคตได้แม่นยำ แล้วตัดสินใจดำเนินการทันทีโดยมิได้ลังเล เพราะทุกเสี้ยววินาทีนั้นเป็นความได้ความเสีย เป็นความเป็นความตายได้เหมือนกัน หากตัดสินใจช้าอยู่ ปล่อยให้เสี้ยววินาทีสำคัญผ่านไป ก็อาจพลาดจากประโยชน์ใหญ่ได้

พระสิทธัตถะราชกุมาร ผู้เพรียบพร้อมด้วยสุขสมบัติเป็นเอนกประการ ได้เสวยสุขต่าง ๆ ปานประหนึ่งเทพยดาผู้สูงศักดิ์บนสรวงสวรรค์ ยามเมื่อพระองค์ทรงดำริหาทางพ้นจากกองทุกข์เพื่อช่วยปลดเปลื้องแอกคือสังสารวัฏของมนุษยชาติทั้งมวล ได้ทรงคิดหาทางออกจากพระบรมมหาราชวังในทางที่เหมาะสมอยู่ วันหนึ่ง ขณะที่ทรงสำราญพระอิริยาบถอยู่ที่พระอุทยานหลวง ได้ทรงทราบข่าวว่าพระมเหสีพิมพามีพระปสูติกาลแล้ว เป็นพระโอรสเสียด้วย ข่าวนี้น่าจะทำให้พระองค์เสด็จโลดแล่นสู่วังหลวงเพื่อรับขวัญพระมเหสีพระโอรส พระองค์กลับเปล่งอุทานขึ้นมาทันทีว่า *"ราหุลํ ชาตํ — มีห่วงเสียแล้ว"* เลยตัดสินพระทัยเด็ดขาดในขณะนั้นว่า หากว่าเราจะไปพบหน้าพระมเหสีพระโอรส ความรักในฐานะเป็นพระบิดาจะผูกมัดใจเราให้ดิ้นไม่หลุด ความคิดที่เรามุ่งจะทำคือหาทางพ้นทุกข์นั้นคงจะไม่สำเร็จ อย่ากระนั้นเลย เราต้องรีบไปเสียแต่เวลานี้และเดี๋ยวนี้ โอกาสหน้าที่จะได้พบหน้าพระโอรสยังมี ตัดสินพระทัยแล้วก็เสด็จออกจากวังหลวงในคืนนั้น ทรงทิ้งสุขสมบัติทั้งปวงไว้เบื้องหลัง บำเพ็ญเพียรอยู่ ๖ ปี ก็ได้ทรงพบทางพ้นทุกข์แท้จริง งานของพระองค์สำเร็จแล้ว และชาวโลกทั้งหลายก็ขนานนามให้พระองค์แต่บัดนั้นมาว่า

"สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า"

นี่คือ การตัดสินพระทัยที่เด็ดเดี่ยวและแน่นอนของพระศาสดาเอกของโลก การตัดสินพระทัยของพระองค์ทันทีในขณะที่ได้ฟังข่าวครั้งนั้น เป็นเสี้ยววินาทีทองของพระองค์และของมวลมนุษยชาติแท้จริง หากพระองค์ไม่ทรงด่วนตัดสินตกลงพระทัยออกบวชในวินาทีนั้น แต่กลับเสด็จเข้าวังหลวงพบหน้าพระมเหสีพระโอรสเสียก่อน การณ์ทั้งหลายอาจกลับกลายเป็นอย่างอื่นจากที่เรารู้เห็นก็เป็นได้

เพราะฉะนั้น หากรักที่จะดีมีอนาคตอันแจ่มใส ต้องการความเจริญก้าวหน้าในชีวิตจริง ๆ แล้ว เครื่องมืออันสำคัญที่ต้องสร้างขึ้นก่อนโดยมิต้องลงทุนเลยก็คือ *"การตัดสินใจ"* แต่ต้องเป็นการตัดสินใจชนิดที่รวดเร็ว ถูกต้อง และเด็ดขาด ความผิดพลาดจึงจะไม่ตามมา

แต่การตัดสินใจให้ได้ดังนั้นก็จำต้องฝึกฝน ฝึกหัดทำบ่อย ๆ โดยใช้สติปัญญาและไหวพริบเข้าช่วย รวมทั้งต้องมีประสบการณ์ดีพอสมควร เพราะสติปัญญาที่มีอยู่แม้จะช่วยเหลือได้แต่ก็อาจชักช้าไม่ทันการ ถ้ามีไหวพริบปฏิภาณ และมีประสบการณ์เข้าช่วยด้วยแล้ว โอกาสที่จะตัดสินใจผิดพลาดย่อมมีน้อยมาก

และการตัดสินใจที่ปราศจากสติปัญญา ปราศจากความคิด (คิดหน้าคิดหลัง) และปราศจากไหวพริบ แม้จะทำได้รวดเร็ว เด็ดขาด ก็มักจะผิดพลาด และมักจะไม่ถูกต้อง

ดังนั้น องค์ประกอบที่สำคัญของการตัดสินใจก็คือ ความรู้ ปฏิภาณ และประสบการณ์ แล.

วาสนาบารมี

"วาสนาบารมี" เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ถ้าใครมีแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์พูนสุขด้วยลาภยศและฐานะหน้าที่ คนมีวาสนาบารมีดีเป็นที่นับหน้าถือตาของบุคคลทุกชั้น แม้หากจะมีผู้ปองร้าย หรือมีคนอิจฉาริษยา หรือมีคนคิดล้มอำนาจวาสนาด้วยการทำดีทำเด่นแข่ง ก็มักจะสู้ไม่ได้ แพ้ภัยตัวเองไป จึงมีคำพังเพยที่พูดกันติดปากว่า *"แข่งเรือแข่งพายพอแข่งได้ แข่งวาสนาแข่งบารมีแข่งกันยาก"*

วาสนานั้นหมายถึงความดีงามที่ได้เคยทำสั่งสมไว้มานาน เคยพอกพูนมานาน จนกลายเป็นบารมีที่สมบูรณ์เต็มที่ สามารถสนองผลให้ผู้ทำได้ถึงฝั่งแห่งความปรารถนาทุกประการ ทั้งไม่รู้จักหมดสิ้นไปง่าย ๆ เหมือนใช้เงินใช้ทองด้วย

คนมีวาสนาบารมีแม้จะอยู่ในป่าเขา แม้จะเกิดในสลัม ในครอบครัวที่ยากจน เมื่อได้สร้างวาสนาบารมีต่ออีก ก็จะทำให้ชีวิตค่อย ๆ รุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งอยู่ในขั้นแนวหน้าของคนทั้งหลาย

ในทัศนะทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า วาสนาบารมีนั้น เราสามารถสร้างขึ้นมาได้ ทำให้เกิดแก่ตัวได้ วิธีสร้างวาสนาบารมีก็คือปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม ๓ ประการครบถ้วน คุณธรรม ๓ ประการนี้จะหลอมตัวกันกลายเป็นวาสนาบารมี และทำให้ผู้นั้นกลายเป็นคนมีวาสนาบารมีที่สมบูรณ์พูนสุข และอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าผู้ด้อยวาสนาบารมีกว่าในทุก ๆ ด้าน คุณธรรม ๓ ประการนั้น เรียกเป็นภาษาของพระพุทธเจ้าก็คือ ปุพเพกตปุญญตา ๑ ปฏิรูปเทสวาสะ ๑ อัตตสัมมาปณิธิ ๑

ปุพเพกตปุญญตา ได้แก่ความเป็นผู้สร้างความดีไว้แต่ก่อน ข้อนี้จัดเป็นวาสนาเท่าเบื้องต้นที่มีที่เป็นมาแต่แรก คำว่า **"ก่อน"** ในที่นี้ แยกออกเป็น ๒ ระยะคือ ในชาติก่อน ๆ กับในวันก่อน ๆ ของชาตินี้ ความดีที่สร้างไว้แต่ชาติก่อน ๆ เช่น เคยให้ทานมามาก เคยรักษาศีลมามาก เคยอบรมจิตมามาก ย่อมสนองผลให้ผู้ทำตัวแต่เกิดใหม่ ๆ เลยทีเดียว เช่น ทำให้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวยมั่งคั่ง ทำให้มีรูปร่างดีสมประกอบ มีสติปัญญาดี

สมองดี คนประเภทนี้ย่อมได้เปรียบผู้อื่น คือเกิดมาดีเลย ประเภทที่เรียกว่า **"เกิดมามีบุญ"** นั่นแหละ

ส่วนความดีที่สร้างไว้แต่วันก่อน ๆ ในชาตินี้ หมายถึงเมื่อเกิดมาเป็นคนแล้วไม่ได้ประมาทมัวเมาในชีวิต คิดว่าตัวเองได้ **"มีบุญมาเกิด"** แล้วก็ตั้งใจทำความดีต่าง ๆ ให้ชีวิต ในวัยเด็กก็ศึกษาหาความรู้ ในวัยหนุ่มวัยสาวก็หมั่นหาทรัพย์สมบัติเป็นทุนสำรอง รู้จักประหยัด กระเหม็ดกระแหม่ หนักเอาเบาสู้ ยากลำบากชนิดหัวหกก้นขวิดมาแล้วแต่ต้น คนเช่นนี้เรียกว่าได้ทำความดีมาแต่วันก่อน ๆ ซึ่งจะสั่งสมอบรมให้มีประสบการณ์ มีความรู้ มีความสามารถ และมีปฏิภาณไหวพริบรอบตัว

คนที่มีปุพเพกตปุญญตาครบทั้ง ๒ ระยะ คือทั้งความดีเก่าในชาติก่อน และความดีใหม่ในชาตินี้ วาสนาบารมีอันนั้นก็จะเป็นหลักประกันชีวิตเบื้องต้นได้ว่า ย่อมจะมีโอกาสก้าวหน้าได้มาก

ปฏิรูปเทสวาสะ นั้น หมายถึง การได้อยู่ในถิ่นที่เหมาะ อันนี้ก็จัดเป็นข้อสำคัญในอันที่จะสร้างเสริมวาสนาบารมีเหมือนกัน คนเราแม้จะมีวาสนาบารมีเบื้องต้นคือปุพเพกตปุญญตาดีมาแล้ว แต่ไปอยู่ในสถานที่ไม่เหมาะเสีย ก็รุ่งเรืองได้ยาก เช่น แม้เป็นบัณฑิตแต่อยู่ในป่าเขา ก็รุ่งเรืองไม่ได้ เป็นพ่อค้าที่เก่ง แต่ไปอยู่ในสถานที่ทำเลห่างไกลความเจริญ ไปมาลำบาก ก็เจริญในการค้าไม่ได้ เป็นข้าราชการ แม้มีมันสมองดีเลิศ แต่ว่าไปอยู่ในตำแหน่งที่ตัน ก็เป็นใหญ่เป็นโตได้ยาก ฉะนั้น การได้อยู่อาศัยในสถานที่ในทำเลในตำแหน่งงานที่เหมาะสม จึงจัดเป็นตัววาสนาบารมีอันหนึ่ง

ข้อสุดท้าย **อัตตสัมมาปณิธิ** หมายถึง การตั้งตัววางตนไว้ในทางที่ชอบ ข้อนี้ได้แก่การประพฤติปฏิบัติตัวดี รวมถึงความเป็นคนมีจิตใจยึดมั่นอยู่ในธรรมด้วย เพราะคนเราแม้หากวาสนาเก่าจะทำไว้ดีเพียงใด แต่ปัจจุบันเป็นคนเกเร ประพฤติแต่สิ่งเลวทรามจิตใจใฝ่ต่ำอยู่แล้ว ก็ลบล้างวาสนาเก่าให้หมดลงได้ง่าย ตรงกันข้าม แม้หากวาสนาเก่าไม่ดีนัก แต่ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ยึดมั่นอยู่ในศีลธรรม ไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของสิ่งยั่วยุในทางโลกมากนัก คุณข้อนี้ก็จะทำให้เป็นคนมีวาสนาบารมีได้

รวมความว่า ทุกคนมีโอกาสสร้างวาสนาบารมีได้พอ ๆ กัน แม้จะไม่เท่าเทียมกันก็ตาม วาสนาบารมีข้อต้นเราไม่อาจจะสร้างได้ เพราะมันผ่านมาแล้ว แก้ไขอะไรไม่ได้ก็จริง แต่คุณธรรมที่ส่งเสริมวาสนาบารมีอีก ๒ ข้อ เราสามารถทำได้ในชาตินี้และเดี๋ยวนี้ นอกเสียจากว่า เราจะเป็นคนไม่ต้องการมีวาสนาบารมีจริงเท่านั้น

เด็กจากบ้านนอกเป็นรัฐมนตรี คนพลัดถิ่นมีเสื่อผืนหมอนใบกลายเป็นเศรษฐีใหญ่ คนรับใช้กลายเป็นราชา มามากต่อมากแล้ว ตัวอย่างมันมีอยู่ แล้วจะไม่ให้เชื่อเรื่องวาสนาบารมีกันอย่างไร.

แค่ศีล ๕ ก็พอแล้ว

ดูเหมือนว่าจะมีเสียงบ่นกันหนาหูขึ้นทุกวันว่า คนทุกวันนี้ไม่ไหว ห่างพระห่างเจ้ากันเหลือเกิน ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษ ฆ่ากัน ลักขโมยกันเป็นว่าเล่น ศีลธรรมเสื่อมทรามเต็มที่ โลกแทบจะลุกเป็นไฟอยู่แล้ว อะไรทำนองนี้ แม้พระสงฆ์องค์เจ้าเองก็บ่นเช่นนั้นเหมือนกัน

ความจริงเราน่าจะมาถกปัญหาข้อนี้กันดูสักนิด มันน่าคิดอยู่ไม่น้อย ก็เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ ประชาชนส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้คนทำดีละความชั่ว แต่ทำไมจึงยังมีคนทำชั่วเพิ่มขึ้น คนทำความดีลดลงไปทุกวัน แทบจะหาไม่ค่อยได้อยู่แล้ว วัดวาอารามของเราก็มีมาก แทบจะทุกหมู่บ้านก็ว่าได้ ทั้งพระสงฆ์เล่าก็มีนับไม่ไหว ยิ่งในเมืองหลวงเมืองใหญ่ ๆ ด้วยแล้ว ชายผ้าเหลืองปลิวให้ว่อนไป แต่ก็แปลกดี ยิ่งที่ใดมีพระมาก เมืองใดมีพระมาก เช่น เมืองหลวงเรานี้ กลับมีคนประเภทที่เห็นแก่ตัวมาก มีผู้ทำผิดมาก มันน่าจะมีจำนวนน้อยกว่าบ้านนอก ซึ่งหาพระที่อบรมสั่งสอนได้ยาก

เอาละ หากเราจะโยนกลองไปให้ชาวบ้านว่าอบรมลูกหลานไม่ดี โยนลูกไปให้ครูอาจารย์ว่าสั่งสอนกันไม่ดี ตามแบบหลวงพ่อองค์หนึ่งก็อาจโยนได้ คือมีเรื่องเล่ากันว่า โยมคนหนึ่ง แกพาลูกไปฝากให้บวชเรียนอยู่กับหลวงพ่อที่วัดข้างบ้าน ๑ พรรษา พอครบ ๓ เดือน ออกพรรษาแล้วลูกชายก็สึกไป ต่อมาอีกอาทิตย์หนึ่ง โยมคนนั้นก็มาหาหลวงพ่ออีก มาคราวนี้ไม่รู้ว่าไปกินรังแตนมาจากไหน พอมาถึงก็ใส่หน้าหลวงพ่อเลย

"หลวงพ่อนะหลวงพ่อ ผมอุตส่าห์ให้ลูกมาบวชเรียนกับหลวงพ่อ หวังให้หลวงพ่ออบรมให้มันเป็นคนดี ให้ทิ้งนิสัยเลว ๆ เสียบ้าง หนอยแน่ ! หลวงพ่อรู้ไหม เวลานี้มันเลวระยำยิ่งกว่าเก่าอีก เหล้าก็เลิกไม่ได้ การพนันก็เลิกไม่ได้ เที่ยวเตร่ยิ่งมากกว่าก่อนบวชอีก รู้อย่างนี้ผมไม่ให้มันบวชหรอก เปลืองเงินเปล่า ๆ"

หลวงพ่อนิ่งฟังเฉยไม่ว่ากระไร ปล่อยให้โยมระบายอารมณ์ค้างจนหมดแล้ว รอเวลาให้แกหายใจทั่วท้องดีแล้ว ท่านจึงพูดช้า ๆ เนิบ ๆ ว่า

"โยม อาตมาน่ะอยากให้ลูกโยมดีเหมือนกัน แต่อาตมาเสียดาย มันอยู่กับอาตมาให้อาตมาอบรมมันเพียง ๓ เดือนเท่านั้น โยมลองคิดดูนะ โยมเป็นพ่อมันแท้ ๆ อบรมมัน

มาก่อนจะบวชตั้ง ๒๐ ปีเศษ ยังทำให้มันดีไม่ได้ แล้วอาตมาซึ่งมิใช่พ่อแท้ ๆ ของมัน มีเวลาอบรมเพียง ๓ เดือนเท่านั้น จะให้ดีวิเศษไปได้อย่างไร"

โดนศอกกลับเข้าเช่นนี้ โยมคนนั้นเลยนิ่งไป เรื่องก็เลยจบลงดื้อ ๆ

ถ้าเราจะมาโยนกันไปโยนกันมาอย่างนี้ บ้านเมืองก็คงวุ่นวายไม่สิ้นสุด เพราะคนมันเกิดและโตขึ้นทุกวัน ๆ ยิ่งโตยิ่งทำความเดือดร้อนให้สังคม ยิ่งทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เพราะไม่มีอะไรมาหยุดยั้งจิตใจกันไว้ได้

เรื่องนี้จุดบอดมันอาจมาจากความผิดพลาดในการสั่งสอนศาสนาของพระสงฆ์ก็เป็นได้ คือส่วนมากพระสงฆ์เราจะเป็นประเภทอนุรักษ์นิยมมากเกินไป เวลาเทศน์เวลาสอนชาวบ้าน มักจะใช้ธรรมะสูง ๆ ไปสอน มีศัพท์แสงแพรวพราว มีสำนวนลึกซึ้ง และบางทีพูดเพียงครึ่งชั่วโมง แต่อธิบายธรรมะรวดเดียวตั้ง ๓ ข้อ ๗ ข้อ ผู้ฟังเลยไม่รู้เรื่อง รับไม่ไหว เพราะพื้นความรู้ด้านนี้ของคนส่วนมากไม่มีเลย บางคนฟังเทศน์เพียงครั้งเดียวและก็ครั้งสุดท้ายไปเลย เพราะพบภาวะอย่างนี้เข้า หากเราจะมานั่งอนุรักษ์แบบที่เคยใช้มาแต่โบราณกันทุกขณะทุกโอกาสแล้ว อีกไม่นาน อาจจะไม่มีอะไรไว้ให้อนุรักษ์อีกก็ได้

สมัยนี้ เห็นว่าเรามาช่วยปูพื้นฐานธรรมะกันก่อน คือมุ่งสอนเฉพาะแค่ศีล ๕ ให้จริงจังเท่านั้นก็เห็นจะเพียงพอแล้ว สอนให้จำได้ ให้เห็นโทษเห็นคุณอย่างจะแจ้ง เพราะตัวอย่างในชีวิตประจำวันมีมากมาย ว่ากันแค่หญ้าปากคอกนี้ให้ช่ำชอง ให้ปฏิบัติกันได้ผลอย่างจริงจังเสียก่อน เมื่อปูพื้นคนคือธรรมคือศีล ๕ ได้แน่นแฟ้นดีแล้ว คิดว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เราบ่น ๆ กันนี้จะหมดไปเองแหละ เมื่อปัญหาอันเป็นขวากหนามหมดไปได้แล้ว ต่อไปเราจะโปรยดอกกุหลาบ พรมน้ำหอม บนเส้นทางสู่สวรรค์นิพพานแล้วเชิญชวนให้เขาเดินอย่างไรก็เห็นจะไม่ยาก

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นพระสัพพัญญูรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ควรรู้ควรเห็น แต่เวลาพระองค์เทศน์โปรดชาวบ้าน พระองค์ก็มิได้แสดงทั้งหมดที่พระองค์รู้ ทรงเลือกธรรมะให้เหมาะแก่อุปนิสัยของผู้นั้น ๆ แล้วแสดง การเทศน์ของพระองค์จึงได้ผลทุกครั้ง

ก็แล้วเมื่อชาวบ้านทั่วไปยังไม่มีพื้นฐานธรรมะดีพอ ยังไม่หลุดพ้นจากความเคยชินแบบชาวบ้าน จะรับฟังและรับรู้ธรรมะประเภทถึงสวรรค์นิพพานด้วยการฟังเทศน์เพียงกัณฑ์เดียวอย่างไรไหว.

มุทิตาจิต

"มุทิตา" หมายถึงความเป็นผู้มีใจชื่นชมยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดี หรือได้รับความสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นอาการที่เกิดขึ้นในใจเองโดยมิได้บังคับ แต่เกิดขึ้นเพราะจิตใจปราศจากความอิจฉาริษยา เกิดขึ้นเพราะเป็นผู้มีปกติยอมรับในผลสำเร็จหรือความดีของคนอื่น เพราะฉะนั้น จึงเรียกเป็นคำเต็มได้ว่า **"มุทิตาจิต"**

อันคุณธรรมข้อนี้ มิใช่ว่าจะเกิดขึ้นง่าย ๆ หรือเกิดขึ้นแก่ทุกคนไม่ เพราะปกติธรรมดาคนทั่วไปมักจะไม่ค่อยยอมรับในความดีของผู้อื่น มักจะไม่ค่อยชื่นชอบนักหากผู้อื่นได้ดีเกินหน้า โดยเฉพาะคนที่ไม่ชอบหน้ากันอยู่แล้ว มุทิตาจิตจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ดังนั้นคนที่ทำให้จิตเกิดมุทิตาได้ จึงเป็นบุคคลพิเศษที่ยกระดับจิตใจให้สูงกว่าคนธรรมดาสามัญได้แล้ว เป็นคนเปิดใจกว้าง ยอมรับความดีของผู้อื่น และพร้อมเสมอที่จะแสดงความชื่นชมยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ดี ผู้ทำได้ดังนี้ท่านว่าเป็นผู้ยกระดับจิตใจถึงขั้นระดับเป็นพระพรหมทีเดียว เพราะมุทิตาจิตนั้นเป็น **"พรหมธรรม"** หรือ **"พรหมวิหารธรรม"** ข้อหนึ่ง ซึ่งเป็นธรรมของผู้เป็นพรหม ของผู้ใหญ่ ผู้ประเสริฐแล้ว จึงกล่าวได้ว่า มุทิตานี้เกิดได้ยากนักยากหนา ที่เกิดได้ง่าย ๆ นั้นเพราะฝึกไว้ดีแล้วต่างหาก

การแสดงออกซึ่งมุทิตาจิตนั้น มิใช่หมายเพียงการนำสักการะไปถวาย การนำกระเช้าดอกไม้ไปให้ การเลี้ยงกัน หรือการกล่าวอวยพรกันเท่านั้น เพราะการแสดงเช่นนั้นเป็นเพียงจุดปลายที่ให้รู้ว่ามีมุทิตา แท้ที่จริง มุทิตานั้นจะต้องเริ่มต้นเกิดที่จิตใจก่อน เมื่อจิตใจเกิดมุทิตาแล้ว ก็เป็นอันใช้ได้ ส่วนจะแสดงต่อด้วยการกระทำหรือด้วยคำพูดเช่นนั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แม้หากว่าจะแสดงกันอย่างนั้น แต่ก็ทำไปด้วยความจำเป็น ตามมารยาทแบบเสียไม่ได้ หรือถูกบังคับให้ทำโดยที่ใจมิได้ยินดีด้วยเลย การแสดงออกเช่นนั้น ก็หาจัดว่าเป็นการแสดงมุทิตาจิตไม่ เพราะใจไม่ได้เกิดมุทิตาด้วยเลย

อีกประการหนึ่งเล่า จิตใจที่จะเปี่ยมด้วยมุทิตานั้น จะต้องกำจัดอารมณ์ในใจอันหนึ่งคือ **"อรติ"** ให้ได้เด็ดขาดด้วย อรตินั้นคือ ความไม่พอใจเพราะเกิดความอิจฉาริษยาเกิดความไม่ยินดี อรตินี้เป็นศัตรูกับมุทิตาโดยตรง จึงต้องกำจัดให้ได้เด็ดขาด จึงจะเป็น

มุทิตาจิตที่บริสุทธิ์ ดังนั้นจึงกล่าวว่ามุทิตาจิตเป็นจิตระดับสูง ถึงขั้นเป็นจิตของพระพรหม ดังกล่าวข้างต้น

แท้จริง อรติ ความไม่พอใจ ความอิจฉาริษยานี้ มันเป็นกิเลสบังใจบังปัญญา และบังความรู้สึกผิดชอบชั่วดี บังความควรไม่ควรไว้หมด ทำให้คนมองไม่เห็นความดีของใคร ทำให้ชมใครไม่เป็น สรรเสริญใครไม่ได้ ทำให้คนมองกันในแง่ดีไม่ได้ ซ้ำยังกระตุ้นให้คนคิดทำลายล้างความดีของผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา เห็นใครดีเกินหน้าไม่ได้ จะต้องคิดทำลายล้าง ลบหลู่ความดีของผู้อื่นให้หมดเสียร่ำไป ดังพระท่านตรัสว่า

"อรติ โลกนาสิกา ความริษยาเป็นตัวทำลายโลก"

คนมีความริษยา จึงมักจะหงุดหงิด ไม่พอใจอะไรง่าย ๆ รู้ได้โดยกิริยาท่าทาง คือถ้าเห็นคนอื่นได้ดี ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นพี่เป็นน้อง เป็นเพื่อน หรือเป็นผู้ร่วมงานก็ตาม ก็จะเกิดความหงุดหงิดใจ เกิดความงุ่นง่าน ไม่สบอารมณ์อยู่ตลอดเวลา ถ้าอยู่คนเดียวก็จะพลุ่งพล่าน นั่งนอนไม่ติดที่ หากมีโอกาสก็จะระบายอารมณ์เสียนั้นในทางทำลายคุณความดีของผู้ได้ดีคนนั้น เช่น พูดจาถากถางบ้าง ประชดประชันบ้าง เยาะเย้ยบ้าง ค้อนควักบ้าง กระแนะกระแหนบ้าง แล้วแต่โอกาสและสถานที่จะอำนวย

นี่แหละคืออำนาจของความริษยา ซึ่งเป็นตัวทำลายโลกดังพระท่านว่า

วิธีกำจัดก็คือ ต้องสร้างมุทิตาจิตให้เกิดขึ้นแทนที่ โดยการค่อย ๆ มองหาความดีของคนอื่น แม้จะมีเพียงน้อยนิดก็ยังดี หาให้พบ กลบความไม่ดีของเขาเสีย อย่าไปพูดถึง แล้วหัดชมคนเป็นเสียบ้าง ก็เอาส่วนดีแม้น้อยนิดที่พบนั้นแหละมาชมกัน แม้ตอนแรก ๆ จะฝืนใจบ้างก็พยายามทำ นาน ๆ เข้าก็จะเกิดความเคยชินและชมได้มาก ๆ เมื่อชมเป็นแล้ว ก็แสดงความยินดีในความสำเร็จเล็ก ๆ น้อย ๆ ของผู้อื่น เริ่มค้นจากคนในครอบครัวก่อนก็ได้ ยินดีต่อน้อง ๆ ที่สอบได้ ยินดีต่อพี่ ๆ ที่ได้งานทำ ขยายวงกว้างออกไปจนถึงเพื่อน ๆ ต่อไปถึงผู้ร่วมงาน อย่างนี้แหละ ไม่นานมุทิตาก็จะเกิดเต็มจิต ความหงุดหงิดงุ่นง่านเพราะเกิดความรู้สึกอิจฉาริษยาก็จะหมดไป

มุทิตาจิต เป็นยาวิเศษที่ทำให้คนเรายิ้มแย้มเข้าหากันคบกันได้โดยสนิทใจ เป็นโซ่ทองที่คล้องน้ำใจกันไว้ได้นานเท่านาน ตรงข้ามกับความริษยา เป็นศาสตราที่คอยบั่นทอนมิตรภาพอยู่ร่ำไป และเป็นตัวทำลายทุกอย่างในโลก ฉะนี้แล.

เสื่อมน้ำซึม

มีสาเหตุประเภทหนึ่งที่ทำให้ชีวิตคนเรามีความเสื่อมเกิดขึ้น เป็นความเสื่อมที่ทำให้ชีวิตค่อย ๆ เสื่อมไปทีละน้อย ๆ ไม่ได้เสื่อมฮวบฮาบเหมือนไฟไหม้ แต่เป็นเสื่อมชนิดค่อยเป็นค่อยไปแบบเจ้าตัวเองก็แทบไม่รู้สึกตัวว่าตัวเองกำลังเสื่อมลง ๆ อาจกล่าวว่าเป็นเสื่อมแบบผ่อนส่งก็ได้ แต่ขอเรียกในที่นี้ว่า "เสื่อมน้ำซึม" เพราะมีลักษณะคล้าย ๆ กับน้ำซึมบ่อทราย ซึ่งค่อย ๆ ออกมา นาน ๆ เข้าก็ทำให้เต็มบ่อ ตักกินตักอาบไม่หมดง่าย ๆ เหมือนกัน

ความเสื่อมประเภทนี้ก็ฉันนั้น มันจะค่อย ๆ ซึมซาบอยู่ในนิสัยใจคอและในตัวคนเรา นาน ๆ เข้าก็จะกลายเป็นความเสียหายร้ายแรงจนแก้ไม่ตกไปก็ได้ แม้ว่าจะไม่ร้ายแรงเหมือนอบายมุขในตอนแรก ๆ ก็ตาม คือสำหรับอบายมุขนั้น เราจัดว่าเป็นความเสีย เป็นความวิบัติของชีวิต ใครประพฤติใครทำเข้าก็จะวิบัติเสียหายทันตาเห็น ทำครั้งสองครั้งก็เห็นผล เช่น เล่นการพนัน บางคนเล่นเพียงครั้งสองครั้ง สมบัติที่มีอยู่ก็วิบัติไปหมดสิ้น ทั้ง ๆ ที่ใช้เวลาตั้งครั้งอายุกว่าจะได้สมบัตินั้นมา แต่ถึงคราววิบัติเพราะการพนัน ก็เป็นไปเพียงชั่วพริบตา หรืออย่างเป็นนักเลงดื่ม ก็วิบัติเสียหายฮวบฮาบทุกวัน เป็นการตายผ่อนส่งโดยไม่รู้ตัว อบายมุขต่าง ๆ เป็นความเสียสำหรับชีวิตชนิดร้ายแรงที่สุด แต่ความเสื่อมที่กล่าวข้างต้นนั้น หารุนแรงและเป็นไปฮวบฮาบเหมือนอบายมุขไม่

ก็อะไรเล่าที่เป็นความเสื่อมแบบน้ำซึมบ่อทรายในชีวิตคนเรา

ก็เห็นจะต้องเล่าต้นตอแห่งความเป็นมาสักเล็กน้อย คือมีพราหมณ์คนหนึ่งคิดจะลองภูมิพระพุทธเจ้า จึงเข้าเฝ้าทูลถามปัญหาว่า คนเราทำอย่างไรจึงจะเสื่อม พระพุทธองค์ทรงเฉลยว่า

"นอนตื่นสาย ๑ เกียจคร้าน ๑ ดุร้าย ๑ ขี้เขา ๑ เดินทางไกล
คนเดียว ๑ ผิดผัวผิดเมียเขา ๑ ทั้ง ๖ อย่างนี้ท่านลองทำลอง
ทำดูเถอะพราหมณ์ ความเสื่อมจะมีแก่ท่านแน่นอน"

ข้อแรก **นอนตื่นสาย** ท่านหมายถึงตื่นสายจนไปทำงานทำกิจไม่ทันประเภทหนึ่ง กับเป็นคนเฉื่อยชาอืดอาดยืดยาดจนทำอะไรไม่ทันเขาประเภทหนึ่ง คนนอนตื่นสายมักเป็นคนอาภัพ ไปซื้อของก็ไม่ทันเขา ไปถึงก็ตลาดวายแล้ว ไปทำงานก็สายไม่ทันเพื่อน ถูกดุถูกตำหนิเป็นประจำ สุดท้ายทำอะไรก็ไม่ทันคน หากินไม่ทันเขา เสื่อมผ่อนส่งจริง ๆ

ข้อสอง **เกียจคร้าน** อันนี้ชัดเจน คนเกียจคร้านมักจะอยู่ประเภทงานหนักไม่เอางานเบาไม่สู้ หลบงานเลี่ยงงาน มักเป็นคนเอาเปรียบคนอื่น ทำงานไม่ค่อยเสร็จ จึงมักเป็นที่รังเกียจของผู้อื่น และฐานะก็มักจะไม่ดีด้วย คนเกียจคร้านอยู่ที่ไหนคนก็รังเกียจ มีสมบัติก็กินสมบัติจนหมด และตกงานเพราะถูกไล่ออก หรือเลือกงานอยู่เป็นประจำ

ข้อสาม **ดุร้าย** หมายถึงความเป็นคนใจคอหงุดหงิดง่าย เป็นคนเจ้าอารมณ์ ชอบในทางใช้กำลังรุนแรง คนดุร้ายจึงมักมีเรื่องเป็นปากเป็นเสียงกับคนข้างเคียงเป็นประจำ และมีเรื่องราวชกต่อยตีรันกันจนเสียเงินเสียทองเป็นประจำ จึงเสื่อมจากพวกพ้องเพื่อนฝูงเรื่อย ๆ

ข้อสี่ **ขี้เซา** หมายถึงความเป็นคนหลับง่าย มักง่วงเสมอ เผลอไม่ได้เป็นหลับทุกที บางทีหลับต่อหน้าธารกำนัล บางครั้งหลับต่อหน้าผู้หลักผู้ใหญ่ ต่อหน้าผู้บังคับบัญชาก็เคย เช่น เวลาประชุมก็หลับได้ นั่งทำงานอยู่คนเดียวก็ฟุบหลับลงกับโต๊ะได้ ทำให้เสียบุคลิกและเสียมารยาทด้วย

ข้อห้า **เดินทางไกลคนเดียว** ข้อนี้ชัดเจนแล้ว เพราะตรงกับภาษิตไทยที่ว่า "คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย" นั่นแหละ คนชอบไปไหนมาไหนคนเดียว มักเอาตัวไม่รอดเวลามีเรื่อง หรือมีอุปสรรคก็มักแก้ไขไม่ได้

ข้อสุดท้าย **ผิดผัวผิดเมียเขา** อันนี้ก็ชัดเจน เพราะคนชอบผิดผัวผิดเมียคนอื่นแม้จะเต็มใจที่จะผิดด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่ส่วนลึกของหัวใจก็มีแต่หวาดผวา ระแวงภัยอยู่ตลอดเวลา บ่อยเข้านานเข้า ประสาทก็อาจเครียดเพราะคิดมากจนเป็นโรคประสาทเอาง่าย ๆ

ทางเสื่อมทั้ง ๖ ประการนี้ มิใช่ว่าจะต้องทำพร้อมกันทั้งหมดจึงเสื่อม มิใช่เช่นนั้น ทำเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๖ อย่างนี้ก็เสื่อมแล้ว และจะเริ่มเสื่อมตั้งแต่ทำทีแรกทีเดียว ยิ่งนานเข้าถ้ายังทำอยู่ก็จะยิ่งเสื่อมลง ๆ สุขภาพเสื่อมบ้าง จิตใจเสื่อมบ้าง เงินทองเสื่อมบ้าง งานเสื่อมบ้าง แล้วแต่ว่าจะประพฤติอย่างไร

และดังกล่าวมาแล้วว่า ความเสื่อมอันเกิดจากการกระทำเช่นนี้ เป็นเสื่อมแบบน้ำซึมบ่อทราย ทำเพียงครั้งสองครั้งจึงยังไม่เสื่อมถึงกับเสียเลยทันที และยังจะไม่รู้ตัวว่าเสื่อมก่อน นอกจากโชคร้ายจริง ๆ เท่านั้น ซึ่งบางทีทำครั้งเดียวก็เสื่อมถึงเสียไปเลย เช่น ผิดลูกผิดเมียเขาครั้งแรกก็ถูกจับได้คาหนังคาเขา อย่างนี้ก็ให้ถือว่าโชคร้ายที่สุด ซึ่งช่วยอะไรไม่ได้จริง ๆ

ทางทั้ง ๖ นี้จะเป็นทางเสื่อมจริงอย่างพระพุทธเจ้าตรัสหรือไม่ก็ลองทำดูเถิดท่าน.

เครื่องหมายคนเก่ง

คนเรามีความเก่งด้วยกันทั้งนั้น ต่างแต่ว่าจะเก่งมากเก่งน้อย และเก่งหลายอย่างน้อยอย่างต่างกันเท่านั้น ความเก่งของคนนี้แหละที่ทำให้คนเรามีชีวิตอยู่รอดได้ เพราะใช้ความเก่งของตนประกอบอาชีพประกอบการงานหาเลี้ยงตัวและครอบครัว ใครเก่งมากคนนั้นก็ได้ค่าตอบแทนมาก ใครเก่งน้อยก็ได้ค่าตอบแทนน้อย ลดหลั่นไปตามความเก่งของตน

คนดี มีเครื่องหมายบ่งบอก คือความกตัญญูกตเวทีฉันใด คนเก่งก็มีเครื่องหมายบ่งบอกฉันนั้น เครื่องหมายคนเก่งนั้นก็คือ "ศิลป" นั่นเอง

ศิลป ตามพจนานุกรมท่านให้ความหมายไว้ว่า ได้แก่การแสดงออกมาให้ปรากฏขึ้นได้อย่างงดงามน่าพึงชม และเกิดอารมณ์สะเทือนใจ นี่แปลอย่างนักวิชาการเขา แต่ถ้าจะแปลแบบให้ชาวบ้านทั่วไปเข้าใจง่าย ๆ แล้ว ศิลป ก็คือฝีมือที่ถ่ายทอดออกมาจากความรู้ความสามารถที่มีอยู่นั่นแหละคนมีศิลป ก็คือคนมีฝีมือในการทำงาน คนมีฝีมือทำงานได้ดี ถ่ายทอดความรู้ความสามารถได้ดี จัดว่าเป็นคนเก่งในที่นี้

คนมีความรู้ความสามารถดี ท่านเรียกว่าเป็นพหูสูต แต่คนเป็นพหูสูตนั้น หากยังแสดงฝีไม้ลายมือออกมาไม่ได้ ยังไม่ทำงานโชว์ฝีมือให้ปรากฏ ก็ยังไม่จัดว่าเป็นคนเก่งเป็นคนมีศิลป เพราะศิลปนั้นต้องถ่ายทอดออกเท่านั้นจึงจะเห็นกันได้ พูดอีกทีก็คือว่า การศึกษาหาความรู้จะจากโรงเรียนหรือจากใครที่ไหนก็แล้วแต่ จัดเป็นการเก็บความรู้ความสามารถไว้ในตัว เมื่อได้มากจึงเป็นพหูสูต ต่อมาการถ่ายทอดความรู้ความสามารถที่รับรู้ไว้ออกมาเป็นงานเป็นการ เป็นเรื่องเป็นราวขึ้น จัดเป็นศิลป ทั้งสองตอนมีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างนี้

ในระหว่างคนเป็นพหูสูต เรียนเก่ง กับคนมีศิลป ทำงานเก่ง แม้จะเก่งด้วยกันทั้งคู่ แต่ก็สู้คนทำงานเก่งไม่ได้ เพราะเพียงแต่เรียนเก่งอย่างเดียว แต่ไม่แสดงความรู้ความสามารถที่เรียนมาไม่ทำงานโชว์ฝีมือ ก็ยากที่จะรู้ได้ว่าเป็นคนมีฝีมือหรือไม่ บุคคลประเภทที่เรียนเก่งแต่ไม่ทำงาน หรือทำงานแบบไม่แสดงความรู้นี่แหละ เป็นบ่อเกิดแห่งคำพังเพยที่ว่า "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด"

แต่ตามปกติแล้ว คนเรียนเก่งมักจะทำงานเก่งด้วย เพราะได้ใช้ความรู้ที่มีอยู่ทำงานแสดงฝีมือเต็มที่ การทำงานที่จัดเป็นศิลปนั้นมีมากแบบ คือแสดงออกได้หลายกระบวนท่า เช่น อาจออกมาในรูปการพูด การเขียน การแสดง การทำงาน ตลอดจนการร่ายรำ การชกต่อย เตะ ไปตามเรื่อง ใครถนัดทางไหนมากและทำได้ดีเป็นพิเศษ ก็เป็นคนเก่งมากเท่านั้น และยิ่งเก่งมากจนคนอื่นทำไม่ได้ หรือทำได้เพียงคนเดียว ชื่อเสียง เกียรติยศรวมทั้งเงินทองก็จะไหลมาเทมาหาผู้นั้น ความเก่งของตัวเลยกลายเป็นบ่อเกิดแห่งความเจริญก้าวหน้าไป **พระพุทธเจ้าก็ทรงยอมรับว่า ความเก่งทั้งสองอย่างนี้ว่าเป็นมงคลชีวิต คือเป็นทางก้าวหน้าของชีวิตอย่างหนึ่ง**

เมื่อเกิดปัญหาตามมาว่า ทำอย่างไรจึงจะเป็นคนเก่งอย่างที่ว่าได้

ปัญหานี้ตอบง่าย แต่ออกจะทำยากหน่อย คำตอบก็คือว่า ต้องเรียนแล้วลงมือทำงานไปพร้อม ๆ กัน จะมุ่งเอาแต่เรียนอย่างเดียวมันก็เก่งเพียงอย่างเดียว งานที่จะทำมันจะเป็นงานอะไรก็ได้ ขอให้ชอบแล้วลงมือทำลงมือฝึกหัด ผิดบ้างพลาดบ้าง ช้าบ้างเร็วบ้างก็ช่างมัน นานเข้าก็เก่งก็ชำนาญไปเอง ท่านมีคาถาเตือนใจไว้บทหนึ่งสำหรับคนที่ต้องการเป็นคนเก่ง คาถานั้นมีว่า

"งานสอนคน คนสอนงาน งานสร้างคน คนสร้างงาน"

การพูดแต่ปากว่าอยากเป็นโน่นเป็นนี่ หรืออยากได้โน่นได้นี่ ไม่เกิดผลอะไรขึ้นมา เพราะว่าสิ่งต่าง ๆ มิใช่สำเร็จด้วยการพูดเพียงอย่างเดียว ต้องทำตามที่พูด หรือทำให้สำเร็จผลตามที่อยาก จึงจะเป็นคนเก่งที่แท้จริง

อย่าลืมว่า

"การพูดเป็นการสร้างความหวัง การทำเป็นการสร้างความจริง"

เกิดเป็นคน แม้จะไม่เก่งหลาย ๆ อย่าง ก็ขอให้เก่งสักอย่างเดียว แต่ให้เก่งจริง ๆ คือแม้จะทำอะไรไม่เป็น ทำไม่ได้ทุก ๆ อย่างตามที่เขาเป็น ๆ กัน ก็ขอให้เป็นสักอย่างเดียว และให้เป็นจริง ๆ เท่านี้ก็พอแล้ว เท่านี้ก็อาจใช้ความเป็นนั้นแสดงฝีมือทำงานให้ปรากฏ มีผลออกมาเป็นเครื่องเลี้ยงตัวเลี้ยงครอบครัวได้แล้ว

เกิดมาเป็นคนมีแขนขาครบถ้วนทั้งที แต่ไม่เป็นอะไรสักอย่างเดียว มัวแต่งอมืองอเท้าอาศัยเขาเป็นอยู่ท่าเดียว จะมีศักดิ์ศรีและจะมองหน้าใครเต็มตาได้.

ใจแคบ – ใจกว้าง

"**มนุษย์เป็นสัตว์สังคม**" ใครคนหนึ่งว่าไว้น่าฟังทีเดียว มนุษย์เราเป็นอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องรวมอยู่กันเป็นหมู่เป็นคณะ ทำงานด้วยกัน กินด้วยกัน เที่ยวด้วยกัน รวมไปจนถึงนอนด้วยกัน แม้จะต่างบ้านต่างถิ่นกันก็ตาม การทำอะไร ๆ ร่วมกันนี่แหละที่เราสมมุติเรียกกันว่า "**สังคม**"

สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะอยู่ร่วมกันก็ต้องช่วยกันเป็นธรรมดา หากจะคิดว่า ไม่เห็นจำเป็น เราอยู่ของเราคนเดียวก็ได้ ไม่ต้องยุ่งกะใครดี เพราะสังคมมีแต่ความวุ่นวาย มีแต่เรื่องน่าปวดหัว แล้วก็พยายามหลบหนีสังคม โดยปลีกตัวหลบตัวอยู่แต่ในบ้าน ไม่ยอมรับรู้ว่าข้างบ้านเขาทำอะไรกันบ้าง อย่างนี้ก็ดีไปอย่างสำหรับตัวเขา แต่ถ้าเรามองให้ลึกแล้วเขาคนนั้นแหละอาจเป็นตัวถ่วงสังคมก็เป็นได้ เพราะไปขัดสังคมนั้นอยู่ แม้จะไม่ถึงกับขวางสังคมก็ตาม

อยู่ในสังคมจำเป็นจะต้องหัดเป็นคนใจกว้าง แม้จะกว้างไม่มาก แค่กว้างพอเหมาะพอดีก็ดูเหมือนว่าจะเพียงพอแล้ว ความเป็นคนใจกว้างเป็นอุปนิสัยที่เพาะให้เกิดขึ้นในจิตใจได้ โดยเฉพาะมักจะเริ่มต้นมาจากความเมตตากรุณาบ้าง เกิดสามัญสำนึกในอันที่จะช่วยเหลือผู้อื่นด้วยตัวเองบ้าง ความเป็นคนใจกว้างเมื่อเกิดขึ้นแก่ผู้ใด ผู้นั้นจะเป็นผู้โอบอ้อมอารี ไม่เห็นแก่ตัวมากเกินไป ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความจริงใจ เป็นคนไม่ตระหนี่แรง ไม่ตระหนี่ทรัพย์ พร้อมเสมอที่จะร่วมทำกิจกรรมในสังคม และพร้อมเสมอที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ตามโอกาสอันควร

คนใจกว้าง ย่อมมีพฤติกรรมคือการกระทำที่แสดงออกแบบเป็นประโยชน์อย่างกว้างขวางเสมอ

ตรงข้ามคนใจแคบ มักคิดแคบ ๆ เพียงเอาตัวรอดฝ่ายเดียวเท่านั้น ฉะนั้นการกระทำของคนใจแคบจึงไม่มีอะไรมากนอกเสียจากมีแล้วก็เก็บเท่านั้น เก็บทั้งทรัพย์สมบัติโดยไม่ยอมใช้จ่ายแม้เพื่อเลี้ยงตัวเลี้ยงลูกเมียให้เป็นสุข เก็บทั้งแรงกายที่พอจะเจือจานทำ

ประโยชน์ให้สังคมเพื่อนบ้านได้ และหวงแหนแม้กระทั่งความรู้ที่พอจะเฉลี่ยให้คนอื่นเพื่อให้คนอื่นได้รับแล้วไปทำประโยชน์แก่สังคมแทนตน

คนใจกว้างมีความสุขอยู่กับการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ คนใจแคบมีความสุขอยู่กับการนับจำนวนทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ว่ามีเท่านั้นเท่านี้แล้ว มีสุขกันคนละอย่าง แต่ลองคิดดูให้ดีเถอะ คนใจกว้างแม้บางครั้งจะจนทรัพย์แต่ไม่จนแรง และก็มีความสุขอย่างลึกซึ้ง สุขเพราะได้ช่วยเหลือเขา เป็นความสุขที่บริสุทธิ์อิ่มเอิบซึ่งไม่อาจซื้อหามาได้ด้วยเงินตรา แต่มันเกิดขึ้นมาเองหลังจากได้ทำประโยชน์แก่คนอื่นแล้ว ส่วนคนใจแคบ แม้จะมีสุขเพราะมีทรัพย์ แต่เป็นความสุขที่ยังไม่ลึกซึ้งนัก เพราะใจสุขนั้นมีความทุกข์ มีความหวาดระแวง มีความกังวลใจ เพราะกลัวทรัพย์สมบัติจะหมดไป เพราะกลัวตัวเองจะต้องล้มหายตายจากทรัพย์สมบัตินั้น ๆ ปนอยู่ด้วย เช่นนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นสุขแท้ และความสุขเช่นนั้นบางครั้งทำให้เจ้าของเกิดความประมาทลุ่มหลง หรือเกิดเป็นโรคประสาทเอาง่าย ๆ เสียอีก

ในสมัยพระพุทธเจ้า มีเศรษฐีคนหนึ่งซึ่งมีชื่อเสียงขึ้นชื่อลือชาในทางขี้เหนียว เวลาอยู่บ้านจะสั่งให้ทุกคนกินอาหารที่ทำจากของง่าย ๆ ถูก ๆ ข้าวก็เป็นข้าวปลาย ผักก็เป็นผักที่เหลือเลือก ผ้านุ่งห่มก็ใช้ชนิดเก่าคร่ำปะแล้วปะอีก เวลาออกนอกบ้านไปเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน ก็จะนั่งรถเก่า ๆ สมัยคุณปู่ซึ่งเทียมด้วยม้าแก่ ๆ ใช้ร่มที่ทำจากใบไม้ ใครไม่รู้ก็นึกว่าแกจนมาก การที่จะช่วยเหลือเพื่อนบ้านนั้นอย่าพึงหวัง ที่รวยมาได้เพราะมรดกอย่างเดียว

วันหนึ่งนั่งรถเข้าวังหลวง เห็นเขาทอดขนมเบื้องขายอยู่ข้างทาง เกิดความอยากกินขึ้นมาจนน้ำลายสอ แต่ไม่กล้าซื้อเพราะเสียดายเงิน กลับบ้านก็ไม่ยอมบอกภรรยา นอนซมเพราะความอยากกิน จนหลายวันภรรยาถามเขาจึงยอมบอกความจริงว่าอยากกินขนมเบื้อง ภรรยาบอกว่าจะทำขนมเบื้องเลี้ยงคนทั้งเมืองเลย แกไม่ยอมอนุญาต ยอมตายดีกว่า ภรรยาต่อรอง ทำเลี้ยงคนข้างบ้านเท่านั้น ก็ไม่ยอม ทำเลี้ยงเฉพาะคนในบ้าน ก็ไม่ยอมอีก ทำเลี้ยงเฉพาะลูกเมีย ก็ไม่ยอมอยู่ดี ทำเลี้ยงเศรษฐีคนเดียว จึงยอม แต่มีข้อแม้ต้องไปทำบนตึกชั้นเจ็ด ให้พ้นคนเห็น โดยเฉพาะลูก ๆ ให้เห็นให้รู้ไม่ได้ เดี๋ยวจะรบเร้าขอกินด้วย

นี่คือลักษณะของคนใจแคบ ซึ่งแคบเอามาก ๆ ไม่น่าจะมีในโลก แต่ก็มีให้เห็นไม่น้อย ใจแคบแม้กระทั่งกับลูกกับเมียตัวเอง ไม่รู้ว่าเป็นบาปกรรมอะไรของเขาจึงทำให้มี

จิตใจวิปริตผิดมนุษย์ทั่วไปเช่นนั้น แต่ก็เป็นความสุขของเขา ซึ่งก็ไม่รู้เหมือนกันว่าสุขเข้าไปได้อย่างไรกัน

คนเราเมื่อต้องการอยู่อย่างมีความสุข ก็ต้องสร้างความสุขให้แก่ตัวเอง ความสุขอย่างหนึ่งที่สร้างได้คือ ไม่ตระหนี่แรง ไม่ตระหนี่ทรัพย์ หัดเป็นคนใจกว้าง ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกำลังทรัพย์บ้าง ด้วยกำลังแรงบ้าง ไปตามกาลตามโอกาสอันควร ผู้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้ด้วยการเสียสละเช่นนี้ นอกจากจะได้รับความอิ่มเอิบใจ ได้ความสุขใจอย่างลึกซึ้งแล้ว ยังได้อะไรอื่น ๆ อีกมาก ดังเช่นที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า

— *ผู้ให้ ย่อมผูกไมตรี ผูกน้ำใจกันไว้ได้*
— *ผู้ให้ ย่อมเป็นที่รักของคนทั่วไป*
— *ผู้ให้สิ่งที่ชอบใจ ย่อมได้รับสิ่งที่ชอบใจตอบ*
— *ผู้ให้สิ่งที่ประเสริฐ ย่อมได้รับสิ่งที่ประเสริฐตอบ*

แล้วอย่างนี้เราจะมาหัดเป็นคนใจแคบทำไมกันเล่าท่าน !.

อยู่ที่ใจ

สนิมเมื่อเกิดที่เหล็ก ย่อมกัดกินเหล็กนั้นวันละนิด ๆ จนเหล็กนั้นผุกร่อนไปฉันใด ความทุกข์เมื่อเกิดในใจของผู้ใด ก็ย่อมกัดกินใจของผู้นั้นทุกวัน ๆ ทำให้ใจเดือดร้อน ดิ้นรน และเศร้าระทมจนกว่าจะสิ้นใจ ฉันนั้น

ความจริง ความทุกข์นั้นไม่มีใครอยากจะพบ ไม่มีใครอยากจะมีด้วยกันทั้งนั้น แต่ทั้ง ๆ ที่ไม่อยากพบไม่อยากมีนี่แหละ ความทุกข์ก็ยังเป็นแขกที่ไร้มารยาท แม้ไม่ได้เชิญก็ยังมาหาเราอยู่นั่นเอง แม้บางครั้งเราจะผลักใสไล่ส่งก็ไม่ยอมไป หรือไปแล้วไม่กี่วันก็หวนกลับมาอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้ชั่วนาตาปี จนกลายเป็นสิ่งจำเจในชีวิตประจำวันของมนุษย์เราไป

แต่ลองพิจารณาดูให้ดี เราจะพบความจริงข้อหนึ่งว่า อันสุขทุกข์ทั้งหลายนั้นมันเกิดอยู่ที่ใจ และใจเป็นผู้รับผลสุขทุกข์นั้นเป็นอันดับแรก ถ้าสุขเกิดในใจ ใจเองนั่นแหละที่เป็นสุขเอง ถ้าทุกข์เกิด ใจก็เป็นทุกข์เอง และเป็นความจริงที่แน่นอนตายตัวอีกอย่างหนึ่ง คือ สุขทุกข์นั้น ใจของเราไปหามันมาใส่ใจเอง ไปทำให้มันเกิดขึ้นในใจเอง โดยเฉพาะความทุกข์ซึ่งเปรียบเหมือนสนิมกัดกินใจนั้น ใจเราไปเก็บมาไว้เอง เสร็จแล้วก็ทุกข์เอง เช่นเหล็กที่เก็บสนิมไว้ ก็ถูกสนิมนั่นแหละกัดกินเนื้อจนผุกร่อนไปในที่สุด

คนเราส่วนมาก ชอบแส่ไปเก็บเอาเรื่องไม่ดีต่าง ๆ มาเก็บไว้ในใจ แล้วก็เอามาคิด คิดแล้วก็ทุกข์เอง เรื่องไม่เป็นเรื่องบ้าง เรื่องในอดีตบ้าง เรื่องคนอื่นบ้าง ซึ่งตัวเองไม่น่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือน่าจะผ่านพ้นกันไปได้แล้ว แต่ก็ไม่ยอมให้ผ่าน ยังเก็บเอามาคิดให้รกสมอง แล้วก็กลุ้มเอง หากไม่เก็บเอามาใส่ใจเสีย ก็จะไม่มีอะไรให้ต้องคิดต้องกลุ้ม

อันนี้อยู่ที่ว่า ใจของใครจะเข้มแข็งหรืออ่อนไหวแค่ไหน คนใจเข้มแข็ง ไม่อ่อนแอ แม้จะมีเรื่องต้องให้คิดให้กลุ้ม ก็สามารถผ่านเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างง่าย ๆ ไม่ยอมใส่ใจมันอีก เรื่องมันแล้วไปแล้ว มันผ่านไปแล้ว เก็บมาใส่ใจก็รังแต่จะทำให้กลุ้มใจหรือทุกข์ใจ จึงให้มันผ่านไปโดยดี ไม่ "ติดใจ" ต่อไป คือไม่เอาเรื่องนั้น ๆ มา "ติด" ไว้ที่ใจของตน

ใจก็เลยสบาย ไม่ต้องมีทุกข์มีกังวล ไม่ต้องกลุ้ม เหมือนเหล็กที่ไม่ยอมให้สนิมเกาะติดได้ สนิมก็หมดความหมายไป

ส่วนคนใจอ่อน ทั้งอ่อนไหวและอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งพอ พอมีเรื่องอะไรมากระทบใจเข้าก็ **"ติดใจ"** ต่อเรื่องนั้น ๆ ยิ่งเรื่องที่ทำให้น่ากลุ้มน่าทุกข์ใจด้วยแล้วยิ่งติดใจดีนัก ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเรื่องนี้มันเป็นเรื่องผ่านไปแล้ว เป็นเรื่องมิใช่เรื่อง หรือเป็นเรื่องของคนอื่น ไม่น่าใส่ใจ แต่ใจก็ชอบที่จะเก็บเอามาคิด ชอบเอามาติดไว้ที่ใจ เรื่องบางเรื่องจึงแทนที่จะจบกันไปได้แล้ว แต่ก็จบไม่ลง เรื่องบางเรื่องซึ่งเล็กนิดเดียว ก็กลายเป็นเรื่องใหญ่โต ชนิดให้อภัยกันไม่ได้ อย่างนี้ก็มี

อย่างบางคน เคยโกรธเคยเคืองกันมาสมัยเมื่อยังเป็นหนุ่มเป็นสาวด้วยกัน เพราะหาว่าหลอกลวงกันบ้าง นอกใจกันบ้าง แม้ต่างคนต่างก็แยกไปมีครอบครัวจนมีลูกเต้ากันคนละมาก ๆ แล้วก็ตาม แต่ในส่วนลึกของหัวใจก็ยังเก็บเอาเรื่องเก่า ๆ มานั่งคิดนอนคิด คิดแล้วก็กลุ้มใจ คิดแล้วก็แค้นใจ หนักเข้าคิดจนจะกลายเป็นโรคประสาทไปก็มีเหมือนกัน ทั้ง ๆ ที่เรื่องนั้นมันผ่านมาตั้งเป็นสิบ ๆ ปีแล้วก็ตาม หรือทั้ง ๆ ที่คนที่ตัวเองคิดนั้นเขาลืมเรื่องเก่าไปนานแล้ว หรืออย่างบางคนคิดถึงเรื่องไม่เป็นเรื่อง ซึ่งตัวเองก็ไม่อาจแก้ไขได้ เช่นคิดถึงความอยู่รอดของบ้านเมือง คิดถึงราคาสินค้าที่ขึ้นสูงทุกวัน คิดถึงความหย่อนยานทางระเบียบวินัยของคนทั่ว ๆ ไป คิดแล้วก็บ่นกลุ้มใจไม่สบายใจ ถึงกับนอนหวาดผวา นอนสะดุ้งคล้ายเป็นโรคประสาท อย่างนี้ก็มีอีกไม่น้อย

ตกลงว่า ทุกอย่างมันอยู่ที่ใจเราทั้งนั้น เหตุการณ์ภายนอกตัว เรื่องต่าง ๆ มันเกิดขึ้นตามธรรมดาของมัน และเกิดแก่ทุกคนทั่ว ๆ กัน หรือเท่า ๆ กัน ถ้าใจเราไม่เก็บเอามาคิด ไม่ใส่ใจมันเสียบ้าง พอรู้ว่ามันผ่านมาหาใจเรา ก็ปล่อยให้มันผ่านไปเสียแต่แรก ไม่ให้มันมา **"ติดใจ"** เราเสียบ้าง มันก็จะผ่านไปตามปกติธรรมดาของมัน แม้ว่าบางเรื่องบางอย่างมันจะต้องใช้เวลาบ้างก็ต้องอดทนและรู้เท่าทันเข้าไว้ ป้องกันไว้ ไม่ให้มันเกิดเสียก่อน ดีกว่าจะยอมให้มันเกิดแล้วแก้กันในภายหลัง เพราะบางครั้งก็จะแก้ไขไม่ได้เอาเสียเลย เมื่อแก้ไขไม่ได้ ใจก็จะจมปลักอยู่กับกองทุกข์กองระทมตลอดไปจนชีวิตจะหาไม่

ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสไว้พอเก็บเป็นความไทยได้ว่า

"ทุกสิ่งทุกอย่างในโลก ใจเท่านั้นเป็นผู้นำ ใจเท่านั้นเป็นสำคัญ ใจเท่านั้นเป็นผู้ทำให้มีขึ้น ถ้าคนเรามีใจใสสะอาด (เพราะไม่เก็บเอาเรื่องต่าง ๆ มาใส่ใจไว้) เสียแล้ว จะพูดอะไรก็ตาม จะทำอะไรก็ตาม ความสุขก็จะคอยติดตามผู้นั้นตลอดเวลา เหมือนเงาติดตามตัวฉะนั้น ตรงกันข้าม ถ้าคนเรามีใจถูกเบียดเบียน (ด้วยเรื่องไม่ดีต่าง ๆ ที่ใจเก็บเอาไว้) เสียแล้ว จะพูดหรือจะทำอะไรก็ตาม ความทุกข์ก็จะติดตามผู้นั้นตลอดไป เหมือนวงล้อเกวียนตามเบียดเท้าวัวที่กำลังลากเกวียนไปฉะนั้น"

ลองคิดดูเถิดท่าน ขณะนี้ท่านมีสนิมใจซึ่งท่านเองไปพามา "ติดใจ" เข้าไว้ให้กัดกินใจของท่านให้ทุกข์ระทมหม่นไหม้โดยไม่รู้ตัวอยู่บ้างหรือไม่ ?.

องค์ของนักทำงาน

คนที่ทำงานในโลกนี้มีมาก แต่คนที่ประสบผลสำเร็จในการทำงาน คือมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานนั้นมีไม่มากนัก ทั้งนี้ย่อมจะมีอะไรแตกต่างกันอยู่ ความแตกต่างนั้นมิใช่ความรู้ ความสามารถ มิใช่อายุการทำงาน มิใช่เพศ และมิใช่รูปร่างหน้าตา เพราะเราต่างก็ทราบกันดีอยู่ว่า คนที่มีความรู้ความสามารถต่างกัน คนที่มีอายุการทำงานต่างกัน หรือคนที่มีเพศมีรูปร่างหน้าตาต่างกันนั้น ย่อมมีฐานะในการทำงานต่างกันอยู่แล้ว แต่ทว่า ทั้ง ๆ ที่มีสองแขนสองขา มีหัวเดียวและมีความรู้ความสามารถเท่ากันหรือปาน ๆ กันนี่แหละ บางครั้งเข้าทำงานพร้อมกันเสียด้วยซ้ำ แต่ไม่นานก็ก้าวหน้าไปกว่ากันอย่างเห็นได้ชัด บางทีมาทีหลังแต่ก้าวหน้ากว่าก็มี

อันนี้เรามาดูสาเหตุว่ามันมาจากอะไร โดยอย่าไปดูที่ผู้อื่น ลองมาดูตัวของผู้นั้นเองว่า มีองค์ของนักทำงานครบถ้วนหรือไม่ คือนักทำงานที่จัดว่าเป็นชั้นยอดนั้น ต้องทำงานด้วย ๓ ลักษณะคือ

๑. ด้วยมือ

๒. ด้วยสมอง

๓. ด้วยปฏิภาณ

ทำงานด้วยมือ คือลงมือทำงานเอง ใช้ความรู้ความสามารถของตัวเต็มที่ แม้จะใช้เขาทำงานก็ต้องใช้เอง

ทำงานด้วยสมอง คือทำงานไปใช้สมองคิดไป ใช้สติปัญญา ใช้ความคิดในเวลาทำงานเสมอ โดยคิดให้รอบ ๆ ถึงผลได้ผลเสีย คิดให้ไกลถึงอนาคต คิดย้อนกลับถึงอดีต คิดหาทางแก้ทางป้องกันไว้ก่อน

ทำงานด้วยปฏิภาณ คือทำงานด้วยมีไหวพริบ ตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ฉับไวโดยไม่ต้องเสียเวลายั้งคิด ติดขัดอย่างไรแก้ปัญหาได้ทันที ทำให้งานนั้นคล่องตัวไม่หยุดชะงัก

คนทำงานด้วยมือ คือได้แต่ทุ่มกำลังทำอย่างเดียว บุกเดินหน้าท่าเดียว ไม่ได้ใช้สมองปฏิภาณอะไร เขาให้ยกก็ยก เขาให้แบกก็แบก อย่างนี้มักจะต้องทำงานหนักและได้ค่าตอบแทนต่ำ ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ส่วนคนทำงานด้วยสมองนั้น ทำงานไม่หนักแรง แต่หนักสมอง ย่อมมีค่าตอบแทนสูงกว่าผู้ทำงานด้วยมือซึ่งหนักแรงแต่ไม่หนักสมอง สำหรับผู้ทำงานด้วยปฏิภาณนั้น จัดเป็นยอดคนหาได้ไม่ง่ายนัก แต่ย่อมฝึกฝนได้ ปฏิภาณไหวพริบนั้นสอนกันโดยตรง บอกกันโดยตรงไม่ได้ จะเกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติจากการทำงาน จากประสบการณ์ จากความผิดพลาดที่แล้ว ๆ มา ผู้มีประสบการณ์มากมีความสังเกตดี และใช้สมองคิดบ่อย ๆ ย่อมจะมีปฏิภาณไหวพริบดี สามารถคิดอะไรได้ฉับไว โดยเฉพาะเมื่อถึงคราวคับขัน คราวเจอปัญหาเฉพาะหน้า สามารถจะพาตัวให้รอดหางานได้ พ้นอุปสรรคได้

คนเราเกิดมามีอวัยวะต่าง ๆ เท่ากัน มีกำลังมีสมองเท่า ๆ กัน แต่ไม่เหมือนกันทางฐานะ ทางการงานและการเงิน ที่เป็นดังนี้ ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากขาดคุณสมบัติของนักทำงานที่ดี คือทำงานเพียงด้วยแรงกาย รู้จักแต่ทำอย่างเดียว ไม่ยอมใช้สมองใช้ปฏิภาณบ้าง ใช้แต่สมองคิดวาดภาพวาดวิมานในอากาศ แต่ไม่เคยลงมือทำบ้าง หรือขาดปฏิภาณไหวพริบบ้าง อย่างนี้แล้วจะให้เหมือนกันได้อย่างไร

มีเรื่องเล่ากันมาว่า สมัยหนึ่งพระเจ้าเสือทรงประทับเรือพายพระที่นั่งประพาสต้นในคลองแห่งหนึ่ง ทหารฝีพายท้ายเรือ เมื่อพายนาน ๆ เข้าก็รู้สึกเหนื่อยจึงบ่นกับเพื่อนว่า

"พวกเราแย่ พายเรือมานาน อายุปูนนี้แล้วในหลวงยังไม่โปรดสักที น่าจะโปรดให้เป็นมหาดเล็กข้างที่นานแล้ว ดูมหาดเล็กคนนั้นสิ รับราชการมาทีหลังตั้งหลายปี เขาสบายไปแล้ว เป็นมหาดเล็กใกล้ชิด ได้แต่เสนอหน้าไม่ต้องทำงานออกแรง ในหลวงทรงโปรดปรานคนอย่างนี้"

พระเจ้าเสือทรงได้ยินแว่ว ๆ แต่ไม่ตรัสอะไร พอค่ำก็เสด็จประทับแรมคืนที่พลับพลาข้างทางเสด็จที่สร้างไว้ชั่วคราว ตอนเช้ารับสั่งให้เรียกฝีพายคนที่บ่นมาเฝ้า ฝีพายคนนั้นตกใจคิดว่าตายแน่คราวนี้ แต่เมื่อเข้าเฝ้าแล้ว เห็นในหลวงพระพักตร์แจ่มใสจึงค่อยเบาใจหน่อย พระเจ้าเสือรับสั่งถามว่า เมื่อคืนนอนหลับดีไหม ดีพระเจ้าข้า ฉันนอนไม่ค่อยหลับ ไม่รู้อะไรมันดังกุกกักอยู่ใต้พลับพลาทั้งคืน แกลงไปดูทีซิ ฝีพายโดดผลุงลงไปดู

ขึ้นมาทูลว่า สุนัขมันตกลูกพระเจ้าข้า เออ! มันมีกี่ตัวกันวะ โดดผลุงลงไปดูขึ้นมาทูลว่า ๕ ตัวพระเจ้าข้า เออ! แล้วมีตัวผู้กี่ตัวตัวเมียกี่ตัว โดดลงไปดูอีก ขึ้นมากราบทูลว่า ตัวผู้ ๓ ตัว ตัวเมีย ๓ ตัวพระเจ้าข้า แล้วมันสีอะไรบ้างวะ โดดลงไปอีก ดูสักพักก็ขึ้นมาทูลตามที่เห็นมา ในหลวงทรงยิ้ม ๆ แล้วรับสั่งให้นั่งอยู่ก่อน แล้วรับสั่งให้มหาดเล็กคนที่ถูกผีพายนินทามาเฝ้า พลางรับสั่งถามทีละคำถามเหมือนถามผีพาย แต่มหาดเล็กโดดลงไปเพียงครั้งเดียว พิจารณาจนรอบคอบแล้วขึ้นมากราบทูลตอบคำถามได้ทุกคำถาม โดยไม่ติดขัด ผีพายก็พึ่งอยู่ด้วย สุดท้ายพระเจ้าเสือทรงรับสั่งถามผีพายว่า

"เมื่อรู้ตัวว่าเป็นอย่างนี้แล้ว คิดว่าเราพอจะเป็นมหาดเล็กได้หรือยัง ?"

เรื่องนี้ ใจความอยู่ตรงที่ว่า คนเรานั้นย่อมจะเห็นว่าผู้ใหญ่ลำเอียง ไม่ยกย่องตัวเท่าคนอื่น แต่หารู้สึกถึงการทำงานของตัวว่าบกพร่องอะไรบ้างไม่

ลองทำงานด้วยมือ ด้วยสมอง และด้วยปฏิภาณดูเสียก่อน หากว่ายังไม่ก้าวหน้าอยู่อีก ค่อยต่อว่ากันทีหลังจะมิดีกว่าหรือ !.

ปากเป็นเอก

ปาก เป็นอวัยวะที่สำคัญส่วนหนึ่งของร่างกายที่ธรรมชาติสร้างไว้สำหรับทำประโยชน์ให้แก่เจ้าของดังที่รู้ ๆ กันอยู่ แต่ก็มีเหมือนกันที่ปากคนเราเป็นต้นเหตุนำความเดือดร้อนมาให้แก่เจ้าของและตัวปากเอง ประเภทเจ็บเพราะปากนั่นแหละ และปากนี้เป็นต้นเหตุให้เกิดคำพังเพยมากมาย เช่น *"ปากเป็นเอก"* *"ปากปราศัยใจเชือดคอ"* *"พูดดีเป็นศรีแก่ปาก"* *"ปากร้ายใจดี"* *"ปากหวานก้นเปรี้ยว"* ฯลฯ ซึ่งแสดงว่าในเรื่องของมนุษย์ต่าง ๆ นั้น ดูเหมือนว่าปากจะเป็นตัวเอกอยู่ตลอดเวลา เป็นเอกทั้งในเรื่องดีและเรื่องร้าย

เป็นเอกในเรื่องดี เช่น ปากที่พูดหวานขานเพราะ ฟังแล้วเป็นเสน่ห์จับใจผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังเกิดความเป็นมิตร เกิดเมตตาเอ็นดู ปากประเภทนี้เรียกว่าปากเสน่ห์ หรือปากมหานิยม ส่วนที่เป็นเอกในเรื่องร้ายก็เช่น ปากที่ชอบหาเรื่อง พูดโกหกพกลม พูดเหลวไหลไร้สาระ พูดหยาบคาย ฟังแล้วระคายเคืองหู ทำให้เกิดความร้อนหูร้อนใจผู้ฟัง ไม่อยากมีใครอยากฟัง ปากประเภทนี้เรียกว่า *"ปากเหม็น"* บ้าง *"ปากเสีย"* บ้าง

เอาเถอะ ถึงจะเป็นปากประเภทใด มันก็ปากของเรา เราสามารถบังคับควบคุมมันได้ แก้ไขมันได้ มิใช่จะบังคับหรือเปลี่ยนแปลงจากร้ายให้กลายเป็นดีไม่ได้

การใช้ปากคือการพูดออกมาเป็นสำเนียงภาษาให้คนอื่นได้ยิน สำเนียงพูดนี้แหละจะบ่งบอกได้ว่าปากนั้นอยู่ในประเภทไหน ดีหรือร้าย นอกจากจะบ่งบอกเช่นนี้แล้ว ยังบ่งบอกไปถึงสกุลรุนชาติพื้นเพเดิมของผู้พูด ว่าสูงต่ำแค่ไหนด้วย ดังคำพังเพยที่ว่า *"สำเนียงบอกภาษา กิริยาบอกสกุล"* นั่นแหละ

การพูดเพราะพูดดีเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา แต่ก็มีข้อยกเว้นสำหรับบางคนอาจจะไม่ชอบการพูดเพราะ ๆ ก็ได้ ตรงข้าม บางคนอาจพูดไม่เพราะ แต่เป็นที่ถูกใจของคนบางคนก็ได้ ในข้อนี้ท่านวางหลักไว้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่า พูดอย่างไรจึงจะจัดว่าพูดดี คือท่านบอกว่าพูดดีนั้นต้องได้ลักษณะ ๒ ประการคือ

๑. พูดถูกใจ

๒. พูดถูกธรรม

พูดถูกใจ คือจะเป็นคำพูดเพราะไม่เพราะจริงไม่จริงก็ตาม ขอให้คนฟังชอบใจเป็นใช้ได้ ใครพูดถูกใจเก่ง คนส่วนมากก็นิยมว่าเป็นนักพูดที่ดีได้คนหนึ่ง ส่วนการ **พูดถูกธรรม** คือคำพูดนั้นเป็นเรื่องจริง ถูกต้อง มีประโยชน์ต่อผู้ฟัง แต่อาจจะถูกใจคนฟังบ้างไม่ถูกใจบ้าง เพราะหูบ้างไม่เพราะหูบ้าง คนพูดถูกธรรม คนนิยมน้อยกว่าคนพูดถูกใจ บางครั้งคนเกลียดเอาเสียอีก หาว่าพูดเรื่องจริง ทั้ง ๆ ที่ก็ชอบความจริงด้วยกันทุกคนนี่แหละ แต่พอมีใครมาพูดเรื่องจริงของตัวเข้า กลับไม่ชอบคนพูดเสียแล้ว แปลกแท้ทีเดียวมนุษย์เรา

คนที่พูดได้ลักษณะทั้ง ๒ นี้คือ ทั้งถูกใจทั้งถูกธรรม คนนั้นจัดเป็นยอดนักพูด หากได้ลักษณะเดียวในสองอย่าง จัดว่าเป็นนักพูดดีเฉย ๆ

ในสองอย่างนี้ พูดถูกใจนั้นดูเหมือนว่าจะพูดได้ง่ายกว่าพูดถูกธรรม ใครชอบยอ ยอเข้าไป ใครชอบสวย ชมว่าสวยเข้าไป ใครชอบเล่นอะไร คุยแต่เรื่องที่เขาถนัด คนฟังหน้าบานเป็นกระด้งเชียว นี่พูดถูกใจ แต่สำหรับบางคนอาจลำบากใจที่จะต้องฝืนพูดให้ถูกใจเขา เพราะพูดเพราะไม่เป็น พูดชมใครไม่เป็น บางทีพูดไปเขาหาว่าประชดเสียอีก มันลำบากอยู่ ส่วนพูดถูกธรรมนั้น พูดยาก พูดไม่ดูตาม้าตาเรือก็ให้โทษเหมือนกัน พูดไม่ถูกกาละเทศะบางทีก็ทำให้คนพูดเดือดร้อนได้

แนวปฏิบัติในการพูดนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นอัจฉริยะจริง ๆ หาผู้ใดเสมอเหมือนได้ยาก พระดำรัสของพระองค์ทุกคำทุกประโยคส่วนมากจะถูกจารึกเป็นหลักฐาน และเล่าเรียนสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ พระองค์มีแนวปฏิบัติสำหรับพระองค์ดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า

๑. วาจาใด ไม่จริงไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ทั้งไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตจะไม่พูดวาจานั้น (คำพูดที่ไม่ถูกธรรม ไม่ถูกใจ ทรงเว้นเสียไม่ตรัสเด็ดขาด)

๒. วาจาใด จริงแท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ทั้งไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตย่อมรู้จักกาละเทศะในอันที่จะพูดวาจานั้น (คำพูดที่ถูกธรรม แต่ไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟัง และไม่ถูกใจผู้ฟังด้วย ทรงเลือกเวลาและสถานที่ก่อนจะตรัส)

๓. วาจาใด จริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ แต่ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตย่อมรู้จักกาละเทศะในอันที่จะพูดวาจานั้น (คำพูดที่ถูกธรรม แต่ไม่ถูกใจ ทรงเลือกเวลาและสถานที่ก่อนจะตรัส)

๔. วาจาใด ไม่จริงไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ แม้จะเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตก็จะไม่พูดวาจานั้น (คำพูดที่ไม่ถูกธรรม แม้จะถูกใจ ก็ไม่ตรัสเด็ดขาด เพราะไม่เกิดประโยชน์)

๕. วาจาใด แม้จริงแท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ แม้จะเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ตถาคตก็ไม่ตรัสวาจานั้น (คำพูดที่ถูกธรรม แต่ไม่เป็นประโยชน์ แม้จะถูกใจ ก็ทรงเว้นเสีย ไม่ตรัส)

๖. วาจาใด จริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ ทั้งเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตย่อมรู้จักกาละเทศะในอันที่จะใช้วาจานั้น (คำพูดแม้ถูกธรรมและถูกใจ ก็ทรงเลือกเวลาและสถานที่ก่อนจะตรัส เพื่อป้องกันการพูดมาก)

แบบฉบับของนักพูดที่ดีขั้นบรมครูมีอย่างนี้ ใครต้องการจะมีปากเป็นเอกอย่างพระองค์บ้าง ก็เชิญปฏิบัติตามเองเทอญ.

ลักษณะคนพาล

พระพุทธเจ้าตรัสเหตุแห่งความก้าวหน้าในชีวิตของคนเรา ที่เรียกกันทั่วไปว่า **"มงคลชีวิต"** ไว้ทั้งหมด ๓๘ ประการด้วยกัน ในจำนวนนั้นได้ตรัสว่า **"การไม่คบคนพาล จัดเป็นมงคลชีวิตอันดับต้น"** นั้นแสดงว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญเกี่ยวแก่เรื่องนี้มากเป็นอันดับหนึ่งจึงตรัสไว้ก่อน เพราะเหตุว่าหากคนเราถลำตัวถลำใจไปคบไปคลุกคลีอยู่กับคนพาลเสียแล้ว ชีวิตก็มีแต่จะตกต่ำและตกอับตลอดไป ไม่อาจที่ก้าวขึ้นไปปฏิบัติตัวเพื่อให้เจริญก้าวหน้าสูงขึ้นได้ เปรียบเหมือนคนตกลงในโคลนดูดหรือวังน้ำวน ก็ยากที่จะพ้นอันตรายจากความตายได้ ฉะนั้น

เมื่อเราคิดว่า คนพาลเป็นคนไม่ดี ไม่น่าคบหาสมาคม ไม่น่าเข้าใกล้ ก็ควรจะได้ศึกษาดูกันบ้างว่า คนเช่นไรจึงจัดว่าเป็นคนพาลไม่น่าคบตามมติทางพระพุทธศาสนา

ในหลักกว้าง ๆ ท่านวางไว้ว่า ขึ้นชื่อว่าคนพาลนั้นมักจะมีปกติอยู่ ๓ ประการคือ ถ้าจะทำอะไรก็มักจะทำแต่กายทุจริต ถ้าจะพูดอะไรก็มักจะพูดแต่วจีทุจริต และแม้แต่จะคิดก็คิดแต่ทางทุจริต ไม่ดีไม่งามอยู่ตลอดเวลา นี่คือลักษณะคนพาลอย่างกว้าง ๆ ซึ่งก็กว้างเกินไปที่จะกำหนดจับทิศทางได้ ถ้าจะแยกแยะออกให้ละเอียดซึ่งจะพอมองเห็นง่าย ๆ ก็ได้ คือคนพาลนั้นมักจะแสดงพฤติกรรมออกมาบ่อย ๆ ๕ อย่างด้วยกันคือ

๑. คนพาลชอบแนะนำไปในทางที่ไม่สมควร คือคนพาลนั้นจะชอบชักจูงแนะนำคนอื่นไปในทางที่เสียหายอยู่ตลอดเวลา เรียกว่าจูงไปในทางดีไม่มีก็แล้วกัน ชวนให้ติดบุหรี่บ้าง ชวนให้ติดเที่ยวเตร่บ้าง ชวนให้หนีงานบ้าง การพูดชักชวนให้เสียคนด้วยกันละเป็นถนัดนักสำหรับคนพาล นี่เป็นลักษณะหนึ่ง

๒. คนพาลชอบยุ่งไม่เข้าเรื่อง คือมักจะแส่ในเรื่องของคนอื่น ชอบเข้าไปยุ่งในส่วนที่มิใช่ธุระเป็นประจำ เข้าวงไหนมักแตกวงนั้น ชอบเก็บเรื่องที่ล่วงเลยมาแล้วมานินทา แม้คนตายแล้วก็ยังขุดเอามาพูดใส่ร้ายป้ายสีได้อย่างหน้าตาเฉย ชอบทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ มักเป็นคนแก่คุยแก่นินทา คนพาลมีลักษณะชอบยุ่ง ชอบทำให้ยุ่งอย่างนี้

๓. **คนพาลชอบนำไปในทางผิด** คือ เมื่อแนะนำให้เห็นผิดเป็นชอบได้แล้ว ตัวเองก็จะลงมือทำทันที โดยชักจูงผู้หลงเชื่อหลงผิดให้ร่วมมือด้วย ผู้หลงผิดเหล่านั้นจึงกลายเป็นลูกมือเป็นเครื่องมือไปโดยปริยาย เมื่อได้พวกมากเข้า เรื่องผิดก็เกือบจะกลายเป็นเรื่องถูกไป เพราะเสียงข้างมากเข้าว่า คนพาลเช่นนี้อยู่ในกลุ่มไหนเดือดร้อนกันทั่ว

๔. **คนพาลชอบอวดดื้อดื้อดึงดื้อ** คือมักเป็นคนว่ายากสอนยาก แนะนำให้เลิกทำผิด ๆ ก็ยาก แม้จะพูดดีด้วย หากไม่ถูกใจก็โกรธเอาง่าย ๆ เป็นคนไร้เหตุผล เอาแต่ใจตัวท่าเดียว ยึดถือแต่อุดมคติอุดมการณ์ที่ตัวคิดว่าถูกต้องเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เป็นคนหัวดื้ออวดดี ชอบยกตนข่มท่าน นี่ก็เป็นลักษณะของคนพาลประเภทหนึ่ง

๕. **คนพาลมักไม่มีระเบียบวินัย** คือมักจะเป็นคนเอาแต่ใจตัวเอง นึกจะทำอะไรก็ทำ ไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ ไม่คำนึงถึงระเบียบกฎหมายของหมู่คณะและบ้านเมือง เมื่อพอใจทำก็ทำ เมื่อพอใจพูดก็พูด โดยไม่คำนึงว่าใครจะเดือดร้อน ใครจะไม่พอใจ เมื่อใครสร้างระเบียบวินัยขึ้นมาเพื่อความเรียบร้อย คนพาลมักจะไม่พอใจทำตาม และชอบขัดขืนฝืนระเบียบเสมอ ๆ คนพาลอยู่ที่ไหนบ้านเมืองก็ขาดความสวยงาม ขาดความสงบสุข อยู่ริมคลอง คลองก็สกปรก อยู่ริมถนน ถนนก็สกปรก โดยที่สุด แม้อยู่ในวัด วัดก็สกปรก

ทั้ง ๕ ประการนี้ เป็นลักษณะเด่นที่แสดงว่า ใครเป็นเช่นนี้ก็ให้รู้เถิดว่า นั่นคือคนพาลแท้ ให้เร่งห่างให้ไกลที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อสวัสดิภาพของตัวท่านเอง โบราณท่านสอนไว้ดีเหมือนกันว่า

"ห่างไฟให้ห่างศอก ห่างวอก (ลิง) ให้ห่างวา ห่างพาลาให้ห่างร้อยโยชน์พันโยชน์"

แต่ถ้าจำเป็นจะต้องติดต่อกับคนพาลบ้าง ท่านก็สอนวิธีให้คือ การคบคนนั้นต้องดูว่าจะคบได้แค่ไหน คนบางคนคบได้แค่กลางถนน ให้รู้จักบ้านไม่ได้ คนบางคนคบได้แค่ที่ทำงาน เป็นเพื่อนร่วมงานได้ คนบางคนคบได้แค่ประตูรั้วบ้าน ให้เข้าบ้านไม่ได้ คนบางคนคบได้แค่ห้องรับแขก ให้เข้าถึงหลังบ้านไม่ได้ แต่คนบางคนคบได้ถึงห้องนอน และเปิดเผยเรื่องราวในบ้านได้ ใครจะคบได้แค่ไหน ก็ต้องพิจารณาดู แม้กับคนพาลก็เช่นกัน

หากจำเป็นจะต้องคบหาสมาคมกันบ้าง เพราะความจำเป็นบังคับ หนีไม่ได้ ก็ต้องดูว่าจะคบได้แค่ไหน แค่เห็นแค่คุย หรือแค่ที่ทำงานเท่านั้น

อย่าลืมว่า คนพาลนั้นมีเชื้ออยู่อย่างหนึ่งคือ "เชื้อพาล" ซึ่งติดง่าย และรุนแรง หากคบหาสมาคมกันบ่อย ๆ ไปไหนมาไหนด้วยกันบ่อย ๆ ก็มักจะติดเชื้อนั้นมาด้วย ไม่นานตัวเองก็จะค่อย ๆ ติดนิสัยพาลนั้นโดยไม่รู้ตัว เพราะ **"คบคนเช่นใด ก็มักจะเป็นคนเช่นนั้นด้วย"** พระพุทธองค์ตรัสไว้อย่างนี้

สิทธิการิยะ หญิงใดชายใดมีลักษณะพาล ๕ ประการนี้แม้อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เร่งปลีกตัวให้ห่าง ๆ เสีย จะเกิดสวัสดิภาพปลอดภัยในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อแล.

การบอกบุญ

สมัยนี้การบอกบุญด้วยการเรี่ยไรเพื่อสร้างโน่นบูรณะนี่ ดูเหมือนว่าจะเป็นที่เอือมระอาของคนส่วนใหญ่ไปเสียแล้ว ทั้งนี้เพราะมีมากและบ่อยจนผู้ถูกเรี่ยไรเกิดความเอือมระอาและไม่พอใจ จึงส่วนมากก็ทำไปอย่างเสียไม่ได้บ้าง เพื่อตัดความรำคาญบ้าง ที่จะทำด้วยศรัทธาด้วยความเต็มใจ ดูเหมือนว่าจะน้อยเต็มที แต่อย่างไรก็ตาม การบอกบุญกันก็ยังมีทำกันมากและมีตลอดปีเสียด้วยซ้ำ

ยังมีประเพณีบอกบุญอีกอย่างหนึ่งคือ ที่บ้านใครมีงานจะทำบุญ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ บวชลูกหลาน แต่งงานลูกหลาน จนกระทั่งถึงงานเผาศพพ่อแม่หรือญาติพี่น้อง เจ้าภาพก็มักจะออกการ์ดเชิญแขกที่รู้จักมักคุ้น เป็นญาติกันบ้าง เป็นเพื่อนกันบ้าง เป็นทำนองบอกให้รู้ว่าตนจะทำบุญและขอให้ไปร่วมงานด้วย บางทีเจ้าภาพเดินบอกด้วยปากเลยก็มี การกระทำเช่นนี้ก็นับว่าเป็นการบอกบุญเช่นกัน และออกจะมีภาษีดีกว่าประเภทเรี่ยไรหน่อย ตรงที่ว่าผู้ถูกเชิญมักจะเต็มใจให้บอก เต็มใจรับเชิญ บางคนเสียอีก หากไม่บอกไม่เชิญเลย พอรู้ข่าวทีหลังเข้า ถึงกับมีการต่อว่าต่อขานกันให้วุ่นไป หาว่าไม่เชิญไม่ให้เกียรติกัน ถึงขนาดไม่ดูดำดูดีกันต่อไปก็มี

จะอย่างไรก็ตาม การแจ้งข่าวการทำบุญของตน แล้วเชิญเขามาร่วมทำด้วย จัดเป็นการบอกบุญทั้งสิ้น การบอกบุญนี้หากจะมองในอีกแง่หนึ่งก็ย่อมได้ประจักษ์ว่า ผู้บอกบุญนั้นเป็นคนใจกว้างขวางไม่ตระหนี่บุญ ไม่ตระหนี่ความดีของตัว เมื่อตัวจะทำบุญทั้งทีก็เปิดโอกาสให้คนอื่นมาร่วมทำด้วย เหมือนตัวเองจะจุดแสงสว่างขึ้นในใจ ก็ปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้รับแสงสว่างนั้นเหมือนกับตนด้วย คนประเภทนี้เป็นคนน่านับถือมากกว่าน่าตำหนิ และก็เป็นความจริงอีกเหมือนกัน คือคนที่ชอบตำหนิผู้บอกบุญนั้นมักจะเป็นคนประเภทไม่คิดอยากจะทำ หรือประเภทไม่ทำเสียมากกว่า

ผู้บอกบุญเขาก็บอกไปตามปกติ มิได้บังคับกะเกณฑ์ว่าจะต้องทำจะต้องไปร่วมด้วยเสมอไป มันอยู่ที่ใจของผู้ถูกบอกว่าจะทำหรือไม่ทำ จะไปหรือไม่ไป หากไม่พอใจไม่เต็มใจ

ก็ไม่ควรฝืนใจทำ ไม่ควรฝืนใจไป และไม่ต้องสนใจว่าใครจะว่าเอาด้วย เพราะเรื่องอย่างนี้บังคับกันไม่ได้ และถ้าเป็นการบอกบุญเพื่อบุญกุศลจริง ๆ ไม่มีวัตถุประสงค์อื่นมาแอบแฝงอยู่แล้ว จะไม่มีการบังคับและต่อว่ากันเลย

เพราะฉะนั้น เมื่อคิดจะทำบุญอะไร ไม่ควรตระหนี่บุญ ไม่ต้องเกรงใจใคร บอกบุญเขาไปเถอะ แล้วตัวผู้บอกนั้นแหละจะได้บุญเพิ่มขึ้น ได้อย่างไร ก็เห็นจะต้องยกพระพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้ามาอ้างอิง คือพระองค์ตรัสว่า

"คนบางคน ตัวเองทำบุญ แต่ไม่ชักชวนผู้อื่นร่วมทำด้วย ผู้นั้นจะได้รับผลเพียงโภคสมบัติ แต่จะไม่ได้บริวารสมบัติ คนบางคน ตัวเองไม่เคยทำบุญ ได้แต่ชวนคนอื่นทำเท่านั้น ผู้นั้นก็จะไม่ได้โภคสมบัติ ได้แต่บริวารสมบัติอย่างเดียว คนบางคน ตัวเองก็ทำด้วย ยังชักชวนผู้อื่นให้ร่วมทำด้วย ผู้นั้นย่อมจะได้ทั้งโภคสมบัติและบริวารสมบัติ ส่วนคนบางคน เป็นคนตระหนี่ ตัวเองก็ไม่เคยทำบุญ คนอื่นก็ไม่เคยสนับสนุนชักชวนให้ทำบุญ ผู้นั้นก็ไม่ได้ทั้งโภคสมบัติและบริวารสมบัติ เกิดในภพใดชาติใด ก็มีแต่จะยากจน เป็นคนขอเขากินอย่างเดียว"

ตามพระราชดำรัสนี้พอสรุปได้ว่า คนที่ทำบุญด้วยตัวเอง จะได้โภคสมบัติเป็นอานิสงส์ตอบแทน คนที่ชักชวนคือบอกบุญคนอื่น ย่อมจะได้บริวารสมบัติตอบแทน คนที่ทำเองด้วย บอกบุญเขาด้วย จะได้สมบัติทั้งสอง ส่วนคนที่ไม่เคยทำบุญและไม่เคยบอกบุญใคร ก็จะไม่ได้สมบัติทั้งสองเลย

ที่ว่าจะได้โภคสมบัตินั้นคือ จะได้อานิสงส์อย่างนี้

๑. จะได้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย มีทรัพย์สมบัติมาก

๒. แม้จะเกิดในตระกูลที่ยากจน ก็จะร่ำรวยในภายหลัง

๓. จะรักษาทรัพย์สมบัติไว้ได้

๔. ทรัพย์สมบัติจะไม่วิบัติง่าย

๕. จะได้ใช้สอยทรัพย์สมบัติที่มีอยู่อย่างเต็มอิ่ม

๖. ทรัพย์สมบัติที่มีอยู่จะไม่ก่อความเดือดร้อนให้

ส่วนที่ว่าจะได้บริวารสมบัตินั้นคือ จะได้รับผลอย่างนี้

๑. จะมีแต่เพื่อนแท้ที่พึ่งพาอาศัยได้

๒. จะได้เพื่อนผู้รู้ใจกัน

๓. จะมีพวกพ้อง มีคนช่วยเหลือมาก

๔. ถึงคราวคับขัน จะเอาตัวรอดได้เสมอ

๕. ไปที่ไหนจะไม่ตกอับ ศัตรูทำอันตรายไม่ได้

๖. จะคิดจะทำสิ่งใดก็สำเร็จรวดเร็ว เพราะอาศัยพวกพ้อง

รู้อานิสงส์การบอกบุญอย่างนี้แล้ว จะท้อใจไปทำไม ดูคนที่เขาใจแคบทำอะไรไม่ค่อยบอกใคร ถึงคราวคับขันเข้าจริง ๆ มีคนมาช่วยเขาสักกี่คน.

กรรมจำบัง

คนบางคนเราเห็นว่าดีแสนดี เก่งไปทุกอย่าง กิริยามารยาทเรียบร้อย มีความรอบคอบ ฉลาดทันคน แต่พอถูกกรรมจำบังเสียแล้ว ก็ทำให้เป็นคนโง่ที่เลวแสนเลว **เห็นกงจักรเป็นดอกบัว เห็นผิดเป็นชอบ เห็นชอบเป็นผิดไปได้เหมือนกัน**

เรื่องกรรมจำบังนี้ เราโทษกันไม่ได้ เพราะเจ้าตัวเขาก็ไม่รู้เหมือนกันว่าตัวโดนเจ้ากรรมนี้เล่นงานเสียแล้ว แม้ตัวเราเองก็เถอะ ไม่รู้ว่าจะโดนเข้าบ้างเมื่อไร ดี ๆ กันอยู่นี่แหละพอถูกกรรมมาบังหูบังตาเสียจนมองไม่เห็นอะไร ฟังอะไรไม่รู้เสียแล้ว ก็ต้องปล่อยไปตามยถากรรมก่อน พอเพลา ๆ ลงแล้วก็พอจะแก้ไขได้บ้าง

เป็นความจริง คนถูกกรรมจำบังเขาเรียกว่าคนมันถึงคราว พอถึงคราวแล้ว ต่อให้พาไปดูให้รู้แจ้งหรือพูดกรอกหูทุกวันจนปากจะฉีกก็ไม่ยอมเชื่อไม่ยอมฟังใครอะไรทั้งสิ้น ความฉลาดความเป็นคนมีเหตุผล ความรอบคอบที่เคยมี มันถูกบังจนหมด ทำให้กลายเป็นคนโง่เขลา คิดตื้น ๆ ก็ได้ ทำให้เป็นคนดื้อดึงดื้อด้านมานะจัดก็ได้ ทำให้เป็นคนว่ายากสอนยากก็ได้ สาระพัดที่จะเป็นกัน ผัวเมียอยู่กินกันมาดี ๆ ตั้งห้าปีสิบปี มีลูกมีเต้าด้วยกันแล้ว พอถึงคราวถูกกรรมจำบัง พ่อเจ้าประคุณไปเห็นหญิงอื่นดีกว่าเมียตัวเองเสียแล้ว เฝ้าติดสอยห้อยตาม เฝ้าปรนเปรอเธออยู่นั่นแล้ว จะสิ้นเปลืองเท่าไร จะเป็นหนี้สินเท่าไรไม่ว่า จะเสียงานเสียการอย่างไรไม่คำนึง ใครจะว่าอย่างไรไม่ฟังทั้งนั้น ลูกเมียจะเจ็บช้ำน้ำใจอย่างไรไม่สนใจ หูหนวกตาบอดไปชั่วขณะ พอกรรมที่มาบังหมดไป ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีก็กลับคืน แต่อนิจจา...กว่าจะรู้สึก บางทีก็สายเสียแล้ว หมดทั้งงานหมดทั้งเงิน สุขภาพร่างกายก็ไม่ไหวแล้ว ลูกเมียก็ตีจากหมดแล้ว เข้าทำนองราหูอมจันทร์นั่นแหละ ดวงจันทร์ที่เคยส่องสกาวพราวอยู่บนท้องฟ้า พอถูกเงาราหูบังเสียแล้ว ก็มืดมัวไปชั่วขณะ พอเงาราหูผ่านพ้นไป ความสว่างก็กลับคืนมา

ตามที่หมอดูเขาชอบบอกว่า คนนั้นโดนพระราหูทำพิษเอา หรือถูกพระศุกร์เข้าพระเสาร์แซก พระราหู พระศุกร์ หรือพระเสาร์ดังกล่าวนั้น น่าจะได้แก่ “**เจ้ากรรม**” *นี่เสียมากกว่า*

คนเราต่อให้เก่งแสนเก่ง ดีแสนดีอย่างไร พอถูกกรรมเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในชีวิต ก็มีอันเป็นไปได้ทั้งนั้นแหละ อย่าว่าแต่ชาวบ้านธรรมดาเลย พระสงฆ์องค์เณรก็เถอะ พอโดนเข้าก็ไปไม่รอดเอาเหมือนกัน เพราะกรรมนี้มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์มากเหลือเกิน ใครจะขัดขืนก็ไม่ได้ตกอยู่ในอำนาจของมันทั้งนั้น **ดังคำพระที่ว่า กมฺมุนา วตฺตตี โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม (ลิขิต)**

กรรมที่ว่านี้ก็เป็นของใครของมัน ทำไว้ตั้งแต่เมื่อไรก็ไม่รู้ ชาติก่อนหรือชาตินี้ก็สุดจะเดา ที่แน่ก็คือเป็นกรรมที่เจ้าตัวทำไว้เอง และก็ติดตามผู้ทำเรื่อยมา พอตามทันได้โอกาสก็รีบฉวยจัดการทันที กรรมประเภทมาจำบังนี้ มักเป็นกรรมไม่ถึงขนาดตัดรอนหรือทำให้เสียชีวิตทันที แต่จะเป็นกรรมประเภทคอยเบียดเบียนให้เดือดร้อนเล่นเสียงั้นแหละ คืออยู่ดี ๆ ก็มาทำให้ตกอับลำบาก ทำให้หลงผิดคิดไม่ชอบไปชั่วขณะเท่านั้น พอหมดฤทธิ์ก็หมดเวรกันที

ใครถูกกรรมจำบัง โดยมาบังหูบังตาบ้างแล้วคงจะรู้ดีว่ามันทารุณร้ายกาจขนาดไหน ในขณะถูกกรรมจำบังมักไม่รู้สึกตัวหรอก กลายเป็นคนละคนชนิดหน้ามือเป็นหลังมือทีเดียว เพราะฉะนั้น หากเห็นใครผิดปกติจากที่เคยเป็น จากดีเป็นร้าย จากฉลาดเป็นโง่ไม่ทันคน ก็ให้คิดว่าคนนั้นกำลังถึงคราวแล้ว ถ้าช่วยได้ก็ให้รีบช่วยเถิด เอาบุญ...

คนถึงคราวนี่ อะไร ๆ มันก็พลอยแย่ไปด้วย อย่างที่เขาว่า **"ที่ป่วยก็หนักที่รักก็หน่าย"** ไม่ผิด แต่พอพ้นคราว **"ที่ป่วยก็หาย ที่หน่ายก็รัก"** จริง ๆ ทีเดียว

ใครรู้ตัวว่าตัวเองกำลังจะเป็นคนหน้ามืดตามัว ชักจะหูอื้อตาลาย มีคนมาเตือนสติบ่อย ๆ จนผิดปกติ หรือชักจะไม่ค่อยเชื่อฟังใคร แม้จะเป็นผู้ใหญ่เป็นพ่อเป็นแม่ที่ตนเคยเชื่อมาแต่ก่อนเสียแล้วโปรดรู้เถิดว่า อาการของโรคกรรมจำบังจะมาเยี่ยมเยียนท่านแล้ว

ขอให้รีบไปหาหมอมาเยียวยารักษาเสีย ก่อนที่จะสายเกินไป.

สร้างคน

บรรดาการสร้างทั้งหลาย ดูเหมือนว่าจะไม่มีอะไรยากไปกว่าการสร้างคน เพราะว่าการสร้างวัตถุสิ่งของอื่น เมื่อลงมือสร้างไปแล้ว ก็เห็นผลงานตามลำดับ ๆ ไม่นานก็เสร็จเรียบร้อยตามโครงการ แม้จะผิดพลาดบ้างก็น้อยเต็มที แต่การสร้างคนนี้ยากมากมาแต่เริ่มต้น ยากทั้งวิธีการสร้าง ยากทั้งต้องใช้เวลามาก และที่สำคัญที่สุด ผลลัพธ์ที่ได้นั้นก็อยู่ในขั้นไม่แน่นอนว่าจะได้ดีตามที่ต้องการหรือไม่ ผู้ตั้งใจสร้างคน ลงทุนลงแรงมามาก แต่แล้วกลับผิดหวังก็มีอยู่มิใช่น้อย

แต่ว่า เมื่อสร้างคนได้สำเร็จสักคนหนึ่ง ย่อมมีค่ามหาศาล คุ้มการลงทุนลงแรงทีเดียวหลวงพ่อองค์หนึ่งท่านพูดไว้น่าฟังว่า

"เอาเถอะ เราเลี้ยงพระเลี้ยงเณรเลี้ยงเด็กไว้ในวัด ทนยากลำบากเอาหน่อย อย่าไปคิดว่ามันจะได้ดีอย่างที่เราต้องการทุกคนไป ในจำนวน ๑๐ คน ๒๐ คน ที่เราเลี้ยงอบรมมันมานั้นขอให้ได้ดีสักคนเดียวก็พอแล้ว มันคุ้มกันแล้ว เพราะไอ้คนเดียวนั่นแหละมันจะมาช่วยเราได้ในภายหลัง ช่วยวัดได้ในโอกาสต่อไป มันจะมาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงให้เรา อย่าเพิ่งไปท้อใจ ปีนี้ยังไม่ได้ประเภทนั้น ปีต่อไปคงได้เข้าสักวันหนึ่งแหละน่า"

เป็นความจริงทีเดียว หมู่บ้านใดมีคนดีในหมู่บ้านนั้นสักคนเดียว ก็อาจทำให้หมู่บ้านเจริญได้ ครอบครัวใดมีลูกดีสักคนเดียว พ่อแม่ก็พอพึ่งพาอาศัยได้ วัดใดมีพระดีสักองค์เดียว สมภารเจ้าวัดก็สบายใจ ได้ช่วยแบ่งเบาภาระ แต่ถ้ามีมาก ๆ คนมาก ๆ รูปได้ยิ่งดียิ่งประเสริฐหมู่บ้านนั้น ครอบครัวนั้น วัดนั้น ก็มีทางแต่ก้าวหน้าไม่ถอยหลัง เวลามีงานมีการก็เบาแรงเบาใจ เพราะต่างก็ช่วยกันทำ ไม่ตระหนี่แรง ไม่โอ้เอ้ ช่วยเหลือด้วยมีน้ำใจ

แต่การเลี้ยงคนเพื่อสร้างให้เป็นคนดีมีคุณภาพนั้นมิใช่ของง่ายเหมือนสร้างวัตถุ ผู้สร้างจะต้องอดทน เสียสละ และสิ้นเปลืองมิใช่น้อย ทั้งต้องทำใจให้กว้างเพื่อรอรับความผิดหวังไว้ล่วงหน้าไม่เล็งผลเลิศจนเกินไป ถ้าอย่างนี้ก็พอจะประกันความเสียใจได้

อันหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามคือการสนับสนุนด้วยวัตถุสิ่งของ หมายถึงเลี้ยงด้วยการจุนเจือสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันบ้างตามสมควร คนเราได้กินอิ่มนอนอุ่นจากที่ไหนสัก

แห่ง หากไม่เลวจนเกินไป ก็มักจะไม่ลืมบุญคุณทั้งผู้ให้และสถานที่ที่เคยอยู่อาศัย โอกาสหน้าเมื่อได้ดิบได้ดีแล้วก็จะไม่ลืม จะหาทางมาช่วยเหลือทดแทนพระคุณตามความสามารถ นั่นคือวิสัยของคนดีแท้

การเลี้ยงการสนับสนุนด้วยวัตถุสิ่งของนี้ มีประโยชน์มีผลอานิสงส์จริง แต่ต้องเป็นไปในขอบเขตที่เหมาะสม อย่าให้ถึงกับฟุ่มเฟือยจนเกินไป อย่าให้ถึงกับแร้นแค้นจนเกินไป ต้องพอเหมาะพอดี ให้ดูต้นไม้เป็นตัวอย่าง ต้นไม้ที่เราปลูกไว้เพื่อให้ดอกให้ผล ต้องให้น้ำให้ปุ๋ยพอเหมาะมันจึงจะเจริญเติบโตไปตามธรรมชาติของมัน หากเจ้าของเฝ้าแต่คอยรดน้ำพรวนดินให้ปุ๋ยอยู่นั่นแล้ว ต้นไม้นั้นก็จะพาลเฉาตายเอาง่าย ๆ เพราะแก่น้ำแก่ปุ๋ยเกินไป หรือหากปล่อยทิ้งไม่เอาใจใส่เสียเลย นาน ๆ ให้น้ำให้ปุ๋ยที ก็เหี่ยวแห้งตายได้เหมือนกัน หรือหากจะโตได้ก็แคระแกร็น ไม่ให้ดอกให้ผลสมบูรณ์เท่าที่ควร

การเลี้ยงลูกก็ตาม เลี้ยงศิษย์ก็ตาม หากให้กินอิ่มนอนอุ่น อิ่มหมีพีมัน เงินทองให้ใช้ไม่ขาดมือ ให้แต่ของดีมีค่า ฟุ่มเฟือยเท่าไรไม่ว่า โอกาสที่จะทำให้ลูกศิษย์เสียคนมีมาก เพราะวัตถุสิ่งของที่ฟุ่มเฟือยมันทำให้ใจคนเหริง ทำให้ใจลำพองได้ ส่วนมากมักจะเกิดความคิดว่า แม้จะเกียจคร้าน แม้จะไม่ทำอะไร แม้จะไม่ศึกษาเล่าเรียนก็ไม่ต้องกลัวอด เพราะมีพ่อแม่ มีอาจารย์คอยหาให้อยู่แล้ว สิ่งที่เราประเคนให้ลูกและศิษย์เลยกลายเป็นพิษเป็นภัยไป จึงแทนที่จะดีกลายเป็นสิ่งทำให้ลูกและศิษย์ "เฉาตายทั้งเป็น" ไปเสียแล้ว

ข้อนี้พระพุทธองค์ทรงรับรองไว้ว่า *"สกฺกาโร กาปุริสํ หนฺติ ลาภสักการะมักฆ่าคนไม่ดีเสีย"* หมายความว่า ใครมัวหลงติดอยู่ในลาภสักการะที่ถูกปรนปรือ ก็มักจะถูกสักการะนั้นฆ่าเสียจากคุณธรรมความดีต่าง ๆ

นัยตรงข้าม หากเลี้ยงแบบให้อด ๆ อยาก ๆ ไม่ดูดำดูดี ทิ้งขว้างไม่สนใจ จะขึ้นเขาลงห้วยอย่างไรก็ช่าง สนใจแต่งานของตัวท่าเดียว ก็มีหวังเหี่ยวแห้งตายทั้งเป็น เช่นต้นไม้แล้งน้ำนั่นแล

งานสร้างคน มิใช่จะยากจนเกินไปจนไม่อาจจะทำกันได้ มีคนจำนวนไม่น้อยที่สร้างคนสำเร็จมาแล้ว และก็สบายไปแล้วเพราะมีผู้ที่ตนสร้างมาเป็นมือเป็นเท้า และเป็นหูเป็นตาแทนตัวได้.

ช่วยตัวเอง

ในชีวิตของคนเรานั้น แม้จะอยู่คนเดียวโดดเดี่ยวในโลกไม่ได้ และจะทำงานคนเดียวให้สำเร็จด้วยดีก็ไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยพวกพ้องและคนอื่นช่วยเหลือจึงจะอยู่ได้และทำงานต่าง ๆ สำเร็จได้ก็จริง ถึงกระนั้นก็ตาม เราจำเป็นต้องช่วยตัวเองเสียก่อน เมื่อช่วยตัวเองได้ดีแล้ว จึงจะได้พวกพ้องมาช่วยทีหลัง หากไม่ได้ฝึกช่วยตัวเองไว้ก่อน ถึงคราวคับขันขึ้นจริง ๆ มักเดือดร้อนแสนสาหัส เอาตัวแทบไม่รอด บางรายถึงกับทนไม่ได้ ต้องฆ่าตัวตายไปก็มี

พระพุทธเจ้าตรัสว่า อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ซึ่งแปลกันว่า "ตนแลเป็นที่พึ่งของตน" ข้อนี้หากแปลให้ได้ใจความในทางปฏิบัติก็แปลว่า "ตนนั่นแหละเป็นเครื่องช่วยตัวเอง" และตรัสต่อไปอีกว่า "เมื่อไม่ช่วยตัวเองแล้ว ใครเล่าจะช่วย คนที่ช่วยตัวเองย่อมจะได้รับความช่วยเหลือที่หาได้ยาก" ดังนี้

จริงอยู่ การที่หวังพึ่งแต่คนอื่น หวังแต่ให้เขาช่วยท่าเดียว ไม่คิดช่วยตัวเองบ้าง จะกลายเป็นคนงอมืองอเท้า เป็นที่ดูถูกดูแคลนของคนทั่วไป คิดดูเถอะ การพึ่งคนอื่นก็พึ่งได้ชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น เขาจะช่วยเหลือให้พึ่งพาได้ก็ต่อเมื่อเขายังรักยังเมตตาเราอยู่ หากเขาเกลียดเขาโกรธเมื่อไร เขาก็จะไม่ช่วยเหลือเราต่อไป หรือการที่เราไปขอพึ่งขอความช่วยเหลือเขาตลอดไป หรือบ่อยครั้งนั้น ทำให้เขาเกิดความเบื่อหน่ายรำคาญใจได้ เมื่อเป็นดังนี้ ถ้าเขาเกิดตัดรอนไม่ช่วยเหลือ หรือพูดจาถากถางเราว่าไม่คิดช่วยตัวเองเสียบ้าง ก็มีแต่จะช้ำใจและเสียใจ หรือหากจะมีคนยินดีให้เราพึ่งพาหรือยินดีช่วยเหลือเราตลอดไป เช่นพ่อแม่เป็นต้น ก็คิดหรือว่าท่านจะอยู่ให้เราพึ่งได้ตลอด คิดหรือว่าท่านจะช่วยเราได้จนเราตาย ท่านอาจจะสิ้นชีวิตไปก่อนเราก็ได้ และเมื่อท่านสิ้นไปแล้ว เราก็จะหมดที่พึ่งหมดคนช่วยเหลือ สุดท้ายก็ต้องพึ่งตัวเอง ช่วยตัวเองอยู่ดี

คนที่ฝึกช่วยตัวเองไว้ในทุกเรื่อง จะเป็นคนเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ เมื่อพบอุปสรรคหรือปัญหาอะไรก็จะสามารถเอาตัวรอดได้ ตรงข้าม คนที่ช่วยตัวเองไม่ได้ จะเป็น

คนอ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ จะเป็นคนประเภท **"ไข่บนหิน"** กระทบไม่ค่อยได้ พอพบอุปสรรคหรือปัญหาอะไรแม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เข้า ก็แทบจะตายเอาเสียให้ได้ เพราะร่างกายและจิตใจไม่เข้มแข็งพอที่จะทนต่ออุปสรรคหรือปัญหานั้น ๆ

การฝึกช่วยตัวเองก็คือ ฝึกทำอะไรให้เป็นเข้าไว้บ้าง เริ่มแต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อน คือหุงข้าวทำกับข้าวให้เป็น ซักผ้าให้เป็น เก็บกวาดเช็ดถูบ้านให้เป็น ขับรถให้เป็น ขึ้นรถเมล์ให้เป็น อยู่บ้านคนเดียวให้เป็น ไปไหนมาไหนคนเดียวให้เป็น เหล่านี้เป็นการช่วยตัวเองขั้นพื้นฐาน สูงขึ้นไปก็คือ ทำงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้เป็น แม้ปกติจะมีคนทำอยู่ประจำแล้วก็ตาม หากถึงคราวคับขันคนทำงานนั้นเกิดมาทำไม่ได้ ก็จะได้ทำเสียเอง งานก็จะไม่คั่งค้างหรือหยุดชะงัก ฝึกทำงานให้เป็นหลาย ๆ อย่าง เผื่อตกงานเช่นนี้จะได้ไปหางานเช่นโน้นทำได้ง่าย และที่สำคัญที่สุดก็คือ ต้องหัดเป็นคนอยู่ง่าย กินง่าย นอนง่ายไว้บ้าง เพราะอนาคตเป็นสิ่งไม่แน่นอน วันนี้อิ่มวันหน้าอาจอดก็ได้ วันนี้มีหลักฐานมีสมบัติมากมาย แต่วันหน้าสมบัตินั้นอาจจะวิบัติไปเสียก็ได้ เพราะสมบัติกับวิบัติเป็นของคู่กันอยู่ การเตรียมการไว้ล่วงหน้าเช่นนี้ ท่านว่าเป็นคนไม่ประมาท พอประสพเหตุเข้าจริง ๆ ก็จะเอาตัวรอดได้ มีอยู่ไม่น้อยที่ **"จมไม่ลง"** เพราะไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะต้องประสพชะตากรรมอันเลวร้ายเช่นนี้ สุดท้ายก็เดือดร้อนเป็นทุกข์ระทมแทบเอาตัวไม่รอด

คนที่ไม่คิดช่วยตัวเอง คิดแต่จะให้เขาช่วยตลอดกาล ย่อมได้รับความผิดหวังเนือง ๆ เพราะใครเล่าเขาจะช่วยเราได้ในทุกเรื่อง การยืมจมูกคนอื่นหายใจนั้น ย่อมมีเป็นธรรมดา แต่จะยืมกันตลอดไปย่อมเป็นไปไม่ได้ และจะไม่ได้รับความสะดวกด้วยประการทั้งปวง

คนที่ช่วยตัวเองได้ จัดว่าได้สร้าง **"เกราะ"** ไว้ป้องกันมิให้ตัวเองเดือดร้อนในภายหน้าได้อย่างดี และจัดว่าได้สร้าง **"เกาะ"** ไว้เป็นที่พึ่งแก่ตัวเองตลอดกาล และเมื่อช่วยตัวเองพึ่งตัวเองจนเป็นคนเข้มแข็งทั้งทางกายและจิตใจแล้ว ต่อไปจะไปขอร้องใคร จะให้ใครช่วยเหลือ หรือจะไปพึ่งพาใครในเรื่องจำเป็น ก็จะได้รับความช่วยเหลือร่วมมืออย่างดี เพราะคนที่เข้มแข็งทั้งกายและใจ ใคร ๆ ก็อยากคบหา อยากได้ไว้เป็นพรรคพวก คือคนที่

สูงกว่าก็อยากได้ไว้เป็นคนใกล้ชิดให้ช่วยทำงานด้วย คนที่เสมอกันก็อยากได้ไว้เป็นเพื่อนเพื่อช่วยเหลือในยามต้องการ คนที่ต่ำกว่าก็อยากได้ไว้เป็นเจ้านายเพื่อเป็นที่พึ่งพาอาศัยกัน เรียกว่า ได้คนทุกระดับมาเป็นพรรคพวกเพื่อนฝูง คนมีพรรคพวกมากจะทำอะไรก็สำเร็จโดยง่าย แม้จะไม่มีทุนรอนมากมายอะไร แต่อาศัยกำลังพวกก็สามารถทำกิจใหญ่ ๆ ได้

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสรับรองไว้ว่า "คนที่ช่วยตัวเองได้แล้ว ย่อมได้รับความช่วยเหลือที่ได้โดยยาก" ฉะนี้แล.

บ่อเกิดแห่งเวร

ต้นไม้ที่มีโรคภายในลำต้นหรือกิ่งก้านสาขา ย่อมแคระแกร็น เจริญเติบโตช้าให้ดอกให้ผลไม่เต็มที่ และไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ตราบใดที่ยังไม่กำจัดโรคนั้นให้หมดไป แม้จะรดน้ำพรวนดินให้ปุ๋ยอย่างไร ก็จะไม่ค่อยได้ผล เพราะโรคยังมีอยู่ ฉันใด คนที่มีเวรก็เป็นฉันนั้น ย่อมเจริญก้าวหน้าช้า ไม่อุดมสมบูรณ์เท่าที่ควร ทำอะไรก็มักจะไม่ได้ผลเต็มที่ แม้จะมีความรู้ความสามารถดี มีตำแหน่งหน้าที่สูง ก็มักจะพบอุปสรรคในการทำงานอยู่เสมอ เวรจัดเป็นโรคประจำตัวประจำชีวิตของคนเราอย่างหนึ่งที่คอยบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา

เวรที่ว่านี้มิใช่จะหมายเอาเฉพาะความอาฆาตพยาบาทที่ผูกกันไว้แต่ภพก่อนชาติก่อน หรือในปัจจุบันนี้ซึ่งเรารู้กันทั่วไปในคำว่า **"จองเวร"** เท่านั้น เวรในที่นี้มีความหมายกว้างกว่านั้นมาก คือหมายถึงการทำไม่ดี การทำความชั่ว การประพฤติทุจริตคิดมิชอบประการต่าง ๆ คือได้แก่เวรในคำว่า **"เวรกรรม"** นั่นเอง

เวรกรรม หมายถึงการกระทำที่เป็นเวร คือทำแล้วเป็นเหตุให้ผู้ทำเป็นคนมีเวรอันเป็นโรคที่บั่นทอนชีวิตในทุก ๆ ทาง เพราะฉะนั้น หากใครไม่ต้องการเป็นคนมีเวรก็อย่าทำกรรมอันเป็นเหตุก่อเวร เท่านี้ก็เป็นอันหมดเรื่องกันไป

แต่ถ้าจะถามต่อไปว่า กรรมอะไรเล่าที่เป็นต้นเหตุเป็นบ่อเกิดแห่งเวรทั้งหลายดังกล่าวนั้น

คำตอบก็คือว่า การล่วงละเมิดศีล ๕ นั่นเองเป็นบ่อเกิดแห่งเวรที่ว่านี้ทุกประการ ศีล ๕ จัดเป็น เวรมณี คือเป็นเจตนาที่กำจัดเวรได้ ตรงข้าม การล่วงละเมิดศีล ๕ เป็นเหตุก่อเวรให้เกิดขึ้นในชีวิตคนทำ ใครละเมิดศีล ๕ มากข้อก็มีเวรมาก ใครล่วงละเมิดน้อยข้อก็มีเวรน้อย ใครมีเวรมาก ชีวิตก็มีอุปสรรคมาก ใครมีเวรน้อย ชีวิตก็มีอุปสรรคน้อยลดหลั่นกันไปตามกรรมคือการกระทำของตัวเอง

เวร จัดว่าเป็นโรคที่บั่นทอนชีวิตก็เพราะเป็นต้นเค้าแห่งภัยพิบัติศัตรู และอันตรายต่าง ๆ เราจึงพูดกันว่า **"เวรภัย"** ซึ่งหมายความว่า เวรนั่นแหละเป็นบ่อเกิดแห่ง

ภัยอันตราย จึงนับว่าเวรนี้ร้ายแรงจริง ๆ ใครก่อเข้าไว้ก็เท่ากับได้สะสมโรคร้ายไว้ในชีวิต ซึ่งจะค่อย ๆ ทำลายชีวิตให้ด้อยลงตลอดเวลา ดูเอาเถอะ ว่าคนที่ชอบล่วงละเมิดศีล ๕ นั้น เขามีเวรอย่างไร

ผู้ชอบฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือทรมานสัตว์ จำคุกจำขังสัตว์ให้เดือดร้อน จิตใจมักจะกระด้างชินชาต่อการฆ่าทารุณกรรม ใจบาปหยาบช้าผิดมนุษย์มาก หน้าตาจะถมึงทึงเคร่งเครียดตลอดเวลาหากฆ่ามนุษย์ด้วยแล้ว ก็จะต้องไปเสวยกรรมในคุกตะราง หาอิสรภาพมิได้ แม้จะถูกจับไม่ได้ไล่ไม่ทันก็ต้องติดคุกทางใจอยู่ร่ำไป คือใจจะหวาดหวั่น สะดุ้งผวากลัวภัยจะมาถึงตัว กลัวเขาจะจับได้สาระพัดที่จะหวาดระแวง และไม่กล้าสู้หน้าคน ไม่กล้าเข้าสังคมบ่อย เกิดในภพใดชาติใด มักจะมีอายุสั้นพลันตาย พิกลพิการต่าง ๆ หรือเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อย ๆ โดยหาสาเหตุไม่ได้ นี่แหละเวรแท้ ๆ

ผู้ชอบลักขโมยเขากิน จิตใจก็จะจมปลักอยู่กับการกระทำนั้น สะสมแต่ความเกียจคร้าน งานการที่สุจริตไม่อยากทำ เพราะมันทำยากลำบากใจ สู้ลักเขากินขโมยเขากินไม่ได้ ในชีวิตจึงไม่เคยสมบูรณ์ตลอด อุดมสมบูรณ์เพียงชั่วครั้งคราวเท่านั้น หากถูกจับได้ไล่ทันก็มีคุกตะรางเป็นที่ไปในเบื้องหน้าผู้ชอบล่วงละเมิดศีลข้อนี้ มีสมบัติก็มักจะรักษาสมบัติไม่ได้ มีอันให้เป็นไปอยู่ตลอดเวลา เช่น ถูกลักขโมยบ้าง ถูกโกงบ้าง ถูกผลาญบ้าง ทำงานมีทางจะได้เงินได้ทองก็มักจะมีอุปสรรคมาขัดขวางไว้ไม่ให้ได้หรือได้ไม่มากเท่าที่ควรได้ นี่ก็เวรอีกเหมือนกัน

ผู้ชอบผิดผัวผิดเมียคนอื่น มักมากในกาเมประเวณี จะได้รับเวรปัจจุบันทันตาเห็น คือครอบครัวจะหาความสงบสุขมิได้ จิตใจก็หวาดผวาสะดุ้งกลัว สุขภาพร่างกายก็ทรุดโทรม เป็นคนคิดมาก หนักเข้าก็กระทบกระเทือนถึงอาชีพหน้าที่การงาน ทำให้เสียงานถึงเสียคนได้ง่าย สุดท้ายก็จะถูกปองร้ายหมายหัวเอา และที่สำคัญก็คือมักจะได้คู่ครองที่ไม่ซื่อสัตย์ หน้าไหว้หลังหลอก หรือมีคู่ครองที่มักนอกใจเสมอ นี่ก็เวรเช่นกัน

ผู้ชอบโกหกมดเท็จ มักจะไม่ได้พบเพื่อนแท้ ไม่ได้พบเพื่อนจริงที่ซื่อสัตย์ไว้ใจได้ มักจะได้พบแต่คนที่กลับกลอกไว้ใจไม่ได้ จะไม่ได้รับความจริงใจจากใคร พูดจาอะไรก็มักไม่มีคนเชื่อ เป็นคนขาดเครดิตคบยาก ท้ายที่สุดก็เป็นคนไม่มีคนนับถือ เป็นเวรเป็นกรรมจริง ๆ

ผู้ชอบดื่มสุรายาเมา ติดสิ่งเสพติด มักจะเป็นคนอาภัพ แม้ว่าสังคมปัจจุบันเขาจะนิยมยอมรับว่าไม่ผิดในบางอย่าง เช่น สุรา บุหรี่ แต่อย่าลืมว่าสิ่งเหล่านี้มันฆ่าคนทางอ้อมมามากต่อมากแล้ว อย่างน้อยก็เป็นทาสของมันตลอดเวลา แม้ว่าร่างกายจะเป็นอิสระ แต่จิตใจกลับตกเป็นทาสมัน สมองมึนชา ขาดความกระฉับกระเฉง และจะเป็นทุกข์เดือดร้อนเมื่อหามันมาบริการร่างกายไม่ทัน ทรัพย์สมบัติที่หามาด้วยความยากก็ถูกผลาญไปเพราะไปติดสิ่งเหล่านี้ สุดท้ายก็มักเป็นคนที่เหมือนตายทั้งเป็น

ผู้ล่วงละเมิดศีล ๕ ยังจะต้องประสบเวรประสพภัยอื่น ๆ อีกมาก ที่กล่าวข้างต้นเป็นเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น และเวรเหล่านี้มิใช่จะก่อภัยอุปสรรคบั่นทอนความก้าวหน้าในชีวิตประจำวันในปัจจุบันเท่านั้น เวรบางอย่างยังจะติดตามไปผจญในภพชาติต่อ ๆ ไปด้วย

โรคเวรโรคกรรม แม้ทุกคนจะรู้ว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัว แต่ก็ยังมีคนกล้าลองดีกับมันอยู่เสมอ เวรกรรมเสียจริง ๆ.

อำนาจวาสนา

"อำนาจ" คำนี้ช่างมีอำนาจสมชื่อจริง ๆ ช่างมีมนต์ขลังและมีความหอมหวนไม่น้อย เพราะดูเหมือนว่า ใคร ๆ ก็ชอบความมีอำนาจกันทั้งนั้น คนที่พูดว่าฉันไม่อยากมีอำนาจฉันไม่ต้องการอำนาจนั้น มักจะเป็นคนที่ไม่อาจจะมีอำนาจได้เสียมากกว่า เพราะถึงอยากจะได้อยากจะมีอย่างไรมันก็เป็นไปไม่ได้ เลยพูดแก้เกี้ยวไปอย่างนั้น ทั้ง ๆ ที่ใจจริงแล้วก็อยากมีอำนาจเหมือนกัน ข้อนี้เราต้องยอมรับกันก่อนจึงจะพูดกันต่อไปรู้เรื่อง

ทำไมคนจึงอยากมีอำนาจ ?

ก็เพราะว่าอำนาจอย่างเดียว จะบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างบรรดามีในโลกให้ได้ทั้งหมด อะไรที่ว่ายาก อะไรที่ว่าสิ่งอื่นทำไม่ได้บันดาลไม่ได้ อำนาจสามารถทำได้บันดาลได้ อย่าว่าแต่เรื่องวัตถุสิ่งของเลย แม้คนซึ่งมีชีวิตมีปัญญาด้วยกันนี่แหละ ยังถูกอำนาจชักนำให้ไปตายได้เป็นแสนเป็นล้าน และยอมตายอย่างเต็มใจเพื่อธำรงไว้ซึ่งอำนาจเสียด้วย คนมีอำนาจจึงจัดอยู่ในประเภทคนเหนือคน และคนมีอำนาจบางคนยังเหนือเทวดาเสียด้วยซ้ำ เพราะอำนาจยิ่งใหญ่อย่างนี้คนจึงอยากมีอำนาจกัน พระพุทธเจ้าของเราก็ทรงยอมรับความจริงข้อนี้ไว้ว่า

วโส อิสฺสริยํ โลเก อำนาจเป็นใหญ่ในโลก

นอกจากนั้น อำนาจยังเป็นตัวนำให้มีวาสนาด้วย คนมีอำนาจมักมีวาสนาดี มีวาสนาสูงส่งที่คนทั่วไปยำเกรง และคนมีวาสนาเท่านั้นอีกเหมือนกันที่จะมีอำนาจ คนไม่มีวาสนาหามีอำนาจได้ไม่ อำนาจกับวาสนาจึงเป็นคู่แฝดที่แยกกันไม่ออกด้วยประการฉะนี้

อำนาจนั้นมีมาได้จากหลายทาง เช่น จากทรัพย์สมบัติ จากพวกพ้อง จากตำแหน่งหน้าที่ จากคุณธรรม **คนบางคนมีทรัพย์เป็นอำนาจ** คือเมื่อมีทรัพย์สมบัติมากก็มีอำนาจตามมา บางครั้งมีบารมีตามอำนาจมาอีกขบวนหนึ่ง เป็น **"อำนาจบารมี"** ไป **คนบางคนมีพวกพ้องเป็นอำนาจ** คือใช้กำลังพวกเป็นเครื่องแสดงความมีอำนาจ **ส่วนคนบางคนมีตำแหน่งหน้าที่เป็นอำนาจ** คือพอมีตำแหน่งสูงเข้าก็กลายเป็นคนมีอำนาจไป

ทันที สามารถชี้ตายชี้เป็นได้ แต่อำนาจเหล่านี้มีขึ้นมีลง มีต้นมีปลาย จะมีอำนาจอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีทรัพย์ มีพวก และมีตำแหน่งเท่านั้น หากหมดทรัพย์ หมดพวก หลุดจากตำแหน่งเมื่อไร อำนาจก็หมดไปทันที เมื่ออำนาจหมด วาสนาก็พลอยตกไปด้วย และบารมีก็พลอยสิ้นไปด้วยเช่นกัน

อำนาจข้างต้นนั้นไม่ค่อยจีรังยั่งยืน เพราะขาดฐานอำนาจที่สำคัญคือธรรม ได้แก่ความดีในตัวผู้ทรงอำนาจนั้น ผู้มีอำนาจแล้วใช้อำนาจเป็นธรรม หรือใช้ธรรมเป็นอำนาจ นับว่าเป็นผูมีอำนาจแท้จริง และจะมีอำนาจยั่งยืนตลอดชีวิต แม้ว่าทรัพย์จะหมดไป พวกพ้องจะมีไม่มากเหมือนก่อน แม้จะหลุดจากตำแหน่งหน้าที่แล้วก็ตาม ก็จะยังมีคนให้ความเคารพนับถือ ให้ความยกย่อง ให้ความเกรงใจไปมาหาสู่ไม่ขาด เพราะความดีคือธรรมนั้นยังมีอำนาจประทับใจเขาอยู่

ตรงข้าม ผู้มีอำนาจใช้อำนาจผิดธรรม ไม่ใช้ธรรมเป็นอำนาจหรือเป็นฐานรองอำนาจขณะที่มีอยู่ มัวเมาอยู่ในอำนาจจนเกินไป เมื่อถึงคราวหมดอำนาจลง นอกจากฟ้าดินจะลงโทษแล้ว ผู้ที่ตัวเองเคยใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงโดยไม่เป็นธรรมนั้นแหละจะพากันลงโทษ จะกลายเป็นคนไร้ทั้งญาติขาดทั้งมิตร จะมีแต่ความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว ไม่มีใครอยากเข้าใกล้อีกต่อไป ทั้งนี้เพราะไม่มีอะไรจะให้เขาได้พึ่งอีกแล้ว เหมือนต้นไม้ที่มีผลดกพอหมดผลแล้ว นกกาก็บินจากไปไม่แยแส เพราะฉะนั้นผู้มีอำนาจแล้วใช้อำนาจเป็นอิทธิพลจึงมักจะกลัวหมดอำนาจ เพราะเมื่อหมดอำนาจแล้วก็เกรงจะถูกลืม หรือถูกห่างเหินดังกล่าว จึงต้องแสวงหาอำนาจกันต่อไป แม้จะต้องเหนื่อยยากลำบากอย่างไรก็ยอมทนยอมสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและเพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจนั้น

อำนาจเป็นดาบสองคมที่ประหัตประหารคนอื่นก็ได้ ประหัตประหารตัวเองก็ได้ นัยตรงข้ามดาบนั้นสามารถจะให้คุณแก่ผู้อื่นและตัวเองก็ได้ อันนี้อยู่ที่ตัวผู้ใช้ เพราะอำนาจไม่มีคุณไม่มีโทษในตัวมันเอง เหมือนมีดไม่มีคุณไม่มีโทษในตัว ใครนำไปใช้ในทางดีก็มีคุณ ใครนำไปใช้ในทางทำลายก็มีโทษ อำนาจก็เช่นกัน หากใช้ไปในทางสร้างสรรในทาง

เป็นธรรม ก็ก่อประโยชน์ให้แก่ตัวผู้ใช้และสังคมได้อย่างดี แต่ถ้าใช้ไปในทางทำลาย ในทางผิดธรรม ก็ก่อความวิบัติให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมส่วนรวมอย่างมหันต์

ผู้ใช้ธรรมเป็นอำนาจเท่านั้นจึงจะอยู่ค้ำฟ้าได้ แม้ตายไปแล้ว ประวัติศาสตร์ก็ยังจารึกไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษากันตลอดไป ส่วนผู้ใช้อธรรมเป็นอำนาจ นอกจากจะถึงความวิบัติโดยไม่ช้าแล้ว แม้ตายไปแล้ว คนเขาก็ยังสาปแช่งตามไม่สิ้นสุด อันเป็นเหตุก่อความอับอายให้แก่ลูกหลานในวงศ์ตระกูลไม่น้อยเลย.

ให้ที่ไม่ต้องเสีย

การให้ทุกอย่างที่รู้กันทั่วไป จะต้องมีการลงทุนหรือลงแรง จึงจะได้ชื่อว่า **"ให้"** เช่น ให้ข้าว ให้น้ำ ให้เงินทอง รวมถึงให้วิชาให้ความรู้ ให้เหล่านี้จะต้องลงทุนเสียของที่จะให้ไป หรือต้องลงแรงบอกเล่าให้ไป จึงเรียกได้ว่าให้แล้ว ยังมีการให้อีกอย่างหนึ่งซึ่งไม่ต้องลงทุนลงแรง ไม่ต้องเสียอะไรเลย แต่ถ้าใครให้กันได้ก็เรียกว่า **"ให้"** เหมือนกัน ให้ที่ไม่ต้องเสียนี้คือ **"ให้อภัย"**

"ให้อภัย" เป็นการให้ที่ไม่ต้องเสียทั้งทุนทั้งแรง เพียงอาศัยการตัดใจไม่ถือโกรธ ไม่เอาเรื่องราวต่อกันเท่านั้น ก็ได้ชื่อว่าให้อภัยกันแล้ว แต่ทั้ง ๆ ที่การให้อภัยนี้ดูเหมือนว่าจะทำได้ง่ายและไม่ต้องเสียอะไรนี่แหละ กลับเป็นสิ่งที่ยากที่จะให้กันได้ บางคนบอกว่า เสียเงินเสียทองหรือเสียชีวิตดีกว่าที่จะให้อภัยแก่คนนั้นคนนี้ ทั้งนี้เพราะใจมันยังถือโกรธ ยังเคืองอยู่ในใจไม่หายต่อคน ๆ นั้น หรือต่อสิ่งนั้น บางคนแม้คนที่ตัวโกรธเคืองอยู่ล้มหายตายจากไปแล้ว ก็ยังขุดเอามาด่าว่าต่าง ๆ นานา เพราะยังโกรธอยู่ไม่หาย ยังไม่ยอมให้อภัย

ความจริง หากคนเรามาคิดสักนิดว่า ไม่มีใครที่จะทำถูกใจหรือถูกต้องไปได้ทั้งหมด ไม่ว่าเขาไม่ว่าเรา ย่อมมีโอกาสผิดพลาดบกพร่องด้วยกันทั้งนั้นแหละ บางครั้งก็อาจจะจงใจ แต่บางคราวอาจจะไม่จงใจ แต่มันก็ผิดไปแล้ว จะทำให้มันคืนดีเหมือนเดิมนั้นไม่ได้ นอกจากจะเริ่มต้นกันใหม่เท่านั้น คิดได้อย่างนี้ก็จะสบายใจให้อภัยกันได้ โดยไม่ถือโทษหรือโกรธเคืองอะไร ลักษณะคนที่ชอบให้อภัยนั้น มักจะคิดอยู่เสมอว่า **"ไม่เป็นไร ๆ"** หรือ **"ช่างมัน ๆ"** ดังนั้นเวลามีใครมาทำให้ไม่ถูกใจหรือมาพูดให้ไม่ถูกหู ก็คิดว่าไม่เป็นไร แล้วก็ทำใจให้สบายไม่ถือสา ให้อภัยแก่ผู้ทำหรือผู้พูดไป

การให้อภัยเป็นการสร้างความสุขความสบายใจให้แก่ตัวเอง ทำให้ใจมีอิสระเพราะลืมเรื่องที่ทำให้โกรธให้บาดหมางกันได้ ใจก็เลยไม่คิดเป็นทุกข์เป็นกังวล ตรงข้าม ผู้ให้อภัยใครไม่เป็น มีแต่ผูกโกรธผูกอาฆาตไว้ เท่ากับผูกไว้กับใจนั่นเอง เมื่อใจถูกผูกติดอยู่กับความ

โกรธเคือง ใจจะมีอิสระจากที่ไหน จะหาความปลอดโปร่งหาความสงบใจได้จากไหน มีแต่จะคิดกลุ้มใจ งุ่นง่าน ฟุ้งซ่าน เหมือนคนบ้าอยู่คนเดียว นาน ๆ ก็ระเบิดออกมาที เขาก็หัวเราะเยาะในใจกันที สนุกดีจะตาย

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านชี้ให้เห็นว่า ความโกรธนี้เหมือนไฟที่สุมอยู่ในอก มันทำให้ร้อนรุ่มอยู่ตลอดเวลา เหมือนความมืดที่ใครถูกครอบงำเข้าก็จะมืดมนตลอดเวลา ปิดบังปัญญาเสียหมดสิ้น เหมือนดังสนิมใจที่เกาะกินใจให้ผุกร่อนตลอดเวลา มีแต่จะก่อความพินาศให้ มีแต่จะทำให้จิตกำเริบอารมณ์ร้าย เป็นเครื่องประดับสำหรับคนด้อยปัญญาเท่านั้น และทรงสรุปว่า

— ฆ่าความโกรธเสียได้ ย่อมอยู่สบาย

— ฆ่าความโกรธเสียได้ ก็ไม่ต้องเศร้าต่อไป

การให้อภัยแก่กันและกันเป็นวิธีป้องกันมิให้ความโกรธเกิดขึ้น และเป็นวิธีตัดความโกรธที่มีอยู่ทิ้งไปประการหนึ่ง ทั้งยังเป็นเหตุผูกมิตรผูกไมตรีกันไว้ได้ด้วย มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยที่ต้องแยกทางกันเดิน มิตรแตกจากมิตร เพื่อนบ้านแตกจากเพื่อนบ้าน สามีแตกจากภรรยา พี่แตกจากน้อง เพราะความที่ให้อภัยกันไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่เรื่องที่เป็นตัวการนั้นเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ บางทีเป็นเรื่องเข้าใจผิดเสียด้วยซ้ำไป แต่เพราะความโกรธความไม่พอใจมันปิดบังใจ ทำให้สติปัญญามืดมนจึงมองไม่เห็นความจริง เลยเข้าใจผิดกันตลอดไป

แม้ว่าการให้อภัยกันจะไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไร แต่ก็ทำได้ยากสำหรับคนบางคนเพราะไม่เคยฝึกให้ไว้บ่อย ๆ อันนี้จะต้องเริ่มจากเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อน เช่น เมื่อเขาพูดไม่ถูกหูบ้างก็ให้อภัยเสีย เขาทำไม่ถูกใจบ้างก็ให้อภัยเสีย อย่างนี้ก็จะชินไปเอง บางอย่างจะต้องข่มใจบ้างจึงจะอภัยกันได้ ก็ต้องยอมเสียเวลาข่มใจ เพื่อประโยชน์คือความสบายใจภายหน้า บางอย่างจะต้องใช้สติปัญญาเข้ามาช่วย จะต้องคิดหน้าคิดหลัง คิดให้รอบคอบจึงจะอภัยกันได้ ถ้ายอมเป็นเสียบ้างก็ให้อภัยได้ไม่ยาก

คนที่ให้อภัยต่อทุกคนในความผิดพลาดของเขาได้ นอกจากตัวเองจะได้รับความสุขสบายใจ ไม่ต้องหงุดหงิดงุ่นง่าน ฟุ้งซ่าน ไม่ต้องเป็นคนอารมณ์ร้ายแล้ว ยังจะเป็นคน

ที่ไม่มีเวรมีภัยด้วย เพราะไม่ผูกเวรไม่ก่อภัยให้ใคร ๆ เมื่อตัวเองทำตัวไม่ให้เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร ๆ ก็จะไม่ได้รับพิษภัยจากใคร ๆ

แต่ให้อภัยที่จะได้ผลดังนี้ จะต้องเป็นอภัยที่เกิดจากจิตใจที่ไม่ถือโกรธ ไม่ถือสาในความผิดของผู้อื่น มิใช่ให้อภัยเพราะไม่สามารถทำอะไรเขาได้ หรือให้อภัยเพราะถูกบังคับให้ทำ แต่ในใจยังผูกใจเจ็บอยู่ ต้องไม่ใช่ให้อภัยประเภทนี้

ให้อภัยมีประโยชน์ ผูกโกรธมีแต่เรื่อง แล้วเราจะมาผูกกันไว้ทำไม จริงไหมท่าน.

เรื่องธรรมดา

เรื่องธรรมดา คือเรื่องที่มีเป็นปกติประจำในโลก เป็นเรื่องเก่าคู่กับโลกมานาน มิใช่เป็นเรื่องที่ใคร ๆ บัญญัติขึ้นมาใหม่ เรื่องชนิดนี้มีมากมายหลายเรื่องจนไม่อาจนับได้ ยกตัวอย่างเช่นเรื่อง "โลกธรรม" คือเรื่อง ได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมยศ ได้สุข ได้ทุกข์ ได้สรรเสริญ ได้นินทา ก็จัดว่าเป็นเรื่องธรรมดาโลก ไม่มีใครในโลกที่จะพ้นได้ หากเกิดมาเป็นคนอยู่ในโลกนี้แล้ว ก็เป็นต้องพบด้วยกันทั้งนั้น

เมื่อเป็นดังนี้ พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนให้รู้เท่าทันมันเสีย คือเมื่อได้มาก็ต้องรู้เท่าทันมันว่าอีกไม่นานมันต้องจากเราไป เพราะการได้กับการจากเป็นเรื่องธรรมดา คนเราลองรู้ทันกันเสียแล้ว แม้จะพยายามหลอกพยายามต้มตุ๋นอย่างไร ก็หลอกไม่สำเร็จ แต่ถ้ารู้ไม่ทันกันก็มีหวังเจ็บใจเจ็บกายไปจนวันตาย ชนิดมองหน้ากันไม่ได้ ผีไม่ต้องเผากันนั่นเทียว

เรื่องธรรมดาที่มักโดนกันเกร่อก็คือถูกด่า ข้อนี้พระพุทธองค์ถึงกับทรงยอมรับไว้ทีเดียวว่า *นตฺถิ โลเก อนินฺทิโต* แปลว่า *คนไม่ถูกด่า ไม่มีในโลก* เพราะเราไม่อาจจะห้ามปากของใคร ๆ ไม่ให้ด่ากันได้ แม้จะเอามือบีดปาก หรือเย็บปากไว้ ใจมันก็คิดด่าอยู่ดี ปากด่าไม่ได้ ใช้ตาด่า ใช้มือด่าก็เอา ในท้องถนนเขาใช้แตรรถยนต์ด่ากันก็ยังเคยได้ยิน เรื่องนี้คนอื่นไม่รู้ แต่คนด่าและคนถูกด่าเขารู้กัน ถึงกับลงจากรถมาวางมวยกันก็มี

คนเราลองไม่ถูกกันหรือไม่ชอบใจใคร หรืออะไรเสียอย่าง ด่าทั้งนั้นแหละ ด่าไม่เลือกหน้าอินทร์หน้าพรหม ไม่เลือกพระเลือกเณรแหละ ทั้ง ๆ ที่บางครั้งผู้ถูกด่าก็มิได้ทำอะไรให้ เพียงแต่ตัวเองไม่ชอบใจหรือเขาทำอะไรไม่ถูกกับที่ใจตัวเองคิดเท่านั้นแหละ ดวงอาทิตย์โคจรไปตามปกติมาไม่รู้กี่ปีแล้ว ไม่ได้มายุ่งกับมนุษย์ด้วยเลย แต่ก็ยังโดนหางเลขเอาด้วย คนเดินทางไกล พอถูกแดดร้อนจัดเข้าก็เริ่มบ่น โธ่เอ๊ย ! ไม่รู้จะร้อนไปถึงไหน ร้อนได้ร้อนดี ฝ่ายคนซักผ้าตากไว้ก็บ่นอีก แหม ! วันนี้แดดดีจริง ๆ ให้มันได้ยังงี้ซิน่า เดี๋ยวผ้าก็แห้ง...

นี่แหละเรื่องธรรมดา แดดจัดก็ด่า ไม่มีแดดก็ด่า ฝนตกก็ด่า ไม่ตกก็ด่า ธรรมชาติยังโดนหนักทั้งขึ้นทั้งล่อง นับประสาอะไรกับมนุษย์เราเล่า ท่านจึงตรัสไว้ว่า คนไม่ถูกด่าไม่มีในโลกช่างถูกต้องจริง ๆ

ยิ่งยุคนี้ด้วยแล้วดูเหมือนว่าจะเป็นยุคแห่งการด่าโดยแท้ บางทีก็ไม่มีเจตนาจะด่าให้เสียหายเสียด้วยซ้ำ แต่ก็จำเป็นจะต้องด่า ด่าเพื่อให้ทันสมัย ด่าเพื่อเอาใจผู้ฟัง ด่าเพื่อหาคะแนนนิยมสังเกตดูก็ได้ ค่านิยมของคนปัจจุบันนี้ดูจะตกต่ำลงไปทุกขณะ ถ้าการพูดในที่ใด ๆ ไม่มีรายการด่ากันเข้ามาแซก รายการนั้น ๆ ดูออกจะไม่สนุก พานจะหมดรสเอาดื้อ ๆ หนังสือที่อ่าน ต้องแซกรายการกระแนะกระแหนเข้าไว้นิดหน่อย กระทบคนโน้นนิด ว่าคนนี้หน่อย กลายเป็นหนังสือที่ตลาดต้องการ เมื่อเรื่องเป็นเช่นนี้ คนพูดคนเขียนก็เลยต้องตามใจตลาด ทั้ง ๆ ที่ไม่อยากจะทำ

หรือเรื่องทำนองนี้จะกลายเป็นเรื่องธรรดาไปเสียแล้วก็ไม่รู้ !

แต่ก็มีข้อสังเกตอีกนิดหนึ่งว่า ปัจจุบันคนที่ถูกด่ามากที่สุด และบ่อยที่สุด มักจะเป็นคนที่ทำงานและเป็นงานที่อยู่ในระดับสูง ในระดับที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งมีหน้าที่ที่จะต้องเกี่ยวข้องติดต่อกับคนมากยิ่งทำงานมากเท่าไร ยิ่งมีฐานะตำแหน่งสูงเท่าใด ยิ่งมีโอกาสถูกด่ามากเท่านั้น ส่วนคนที่ทำงานตามธรรมดาก็ถูกด่าลดลงตามส่วน และคนที่ไม่ทำงานเลยก็โดนด่าเพียงว่าขี้เกียจเท่านั้น

จากข้อสังเกตนี้จึงพอจะช่วยปลอบใจคนถูกด่าได้ว่า ตัวท่านนั้นเป็นนักทำงาน เป็นคนทำงาน เป็นคนมีประโยชน์ต่อสังคม ต่อส่วนรวม ที่ถูกด่านั้นเป็นเพราะท่านทำไม่ถูกใจคนบางคน หรือไปขัดผลประโยชน์คนบางคนเท่านั้น มิใช่ว่าที่ท่านทำไปนั้นไม่ดี มันเสียหายร้ายแรงอะไร มันอาจบกพร่องนิด ๆ หน่อย ๆ ซึ่งพอจะแก้ไขได้ ขอให้ถือว่า เรื่องถูกด่าเป็นเรื่องธรรมดา แม้องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเราถือว่าพระองค์บริสุทธิ์ผุดผ่อง ทั้งกาย วาจา ใจ ทรงทำงานเพื่อมนุษย์ชาติแท้ ๆ ยังทรงถูกด่าอย่างยับเยินมาแล้ว แต่พระองค์ก็มิได้ย่อท้อหมดกำลังใจ ทรงทำงานของพระองค์เรื่อยไป และหลังจากพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว นายช่างปั้นพระองค์ขึ้นเป็นรูปพระปฏิมา เรียกว่าพระพุทธรูป พระพุทธรูปนี้ท่านทำอะไรให้ใคร ก็ยังไม่วายถูกตำหนิวิพากย์วิจารณ์ต่าง ๆ นานา หาว่าจมูกใหญ่บ้าง

พระเศียรเล็กไปบ้าง พระโอษฐ์ไม่งามบ้าง รูปร่างไม่เหมือนบ้าง ทั้ง ๆ ที่คนตำหนินั่นแหละ ก็ไม่เคยเห็นองค์จริงพระพุทธเจ้ามาก่อนเช่นเดียวกับนายช่างเหมือนกัน

ท่านจึงเขียนเป็นคำกลอนไว้ว่า

อันนินทากาเรเหมือนเทน้ำ
ไม่ขอกช้ำเหมือนเอามีดมากรีดหิน
แม้องค์พระปฏิมายังราคิน
คนเดินดินหรือจะสิ้นคนนินทา

คนเราเมื่อไม่ถูกกันหรือไม่ชอบกัน จะให้เขามานั่งชมนั่งเชียร์กันนั้นมันผิดหลัก เมื่อไม่ถูกกันไม่ชอบกัน มันก็ต้องด่ากันเป็นธรรมดา คิดเสียได้ดังนี้ก็จะสบายใจดี ลองดูก็ได้.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม ๔๗ ถนนเฟื่องนคร หลังกระทรวงมหาดไทย
กรุงเทพมหานคร นายมณี รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. ๒๒๒๑๗๔๖